

DUTCH BIRDING

VOLUME 16 • NO 6 • 1994

Dutch Birding

Internationaal tijdschrift over Palearctische vogels

Hoofredacteur Arnoud van den Berg (023-378024)

Adjunct hoofredacteur Enno Ebels (030-961335)

Uitvoerend redacteur André van Loon (020-6997585)

Fotografisch redacteur René Pop (010-4508879)

Redactieraad Marc Argeloo, Ferdy Hieselaar, Graham Holloway, Peter Meiningier, Frank Rozendaal en George Sangster

Redactie-adviesraad Christine Barthel (Duitsland), Peter Barthel (Duitsland), Gerald Driessens (België), Klaas Eigenhuis (Nederland), Dick Forsman (Finland), Ted Hoogendoorn (Nederland), Lars Jonsson (Zweden), Killian Mullarney (Ierland), Hans Schekkerman (Nederland), Hadoram Shirihai (Israël) en Peter Symens (Saudiarabië)

Redactiemedewerkers Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Hans Gebuis, Hans van der Meulen, Peter de Rouw en Jaap Schelvis

Productie en lay-out André van Loon en René van Rossum

Advertenties Peter Meijer (03480-31905, fax 03480-20394)

Abonnementen 1994: NLG 52.50 (Nederland), BEF 1150.00 (België), NLG 60.00 (overige landen binnen Europa) en NLG 70.00 (landen buiten Europa, luchtpost). Girorekening (Nederland) 01 50 697; girorekening (België) 000 1592468 19; bankrekening 54 93 30 348 van ABN•AMRO (Bilthoven). Alle rekeningen zijn ten name van de Dutch Birding Association.

Dutch Birding is een tweemaandelijks tijdschrift met nummers in februari, april, juni, augustus, oktober en december. Het publiceert originele artikelen en mededelingen over morfologie, systematiek, voorkomen en verspreiding van vogels in de Benelux, Europa en elders in het Palearctische gebied. Het publiceert tevens bijdragen over vogels in het Aziatisch-Pacifische gebied en andere gebieden.

De Nederlandse, Engelse en wetenschappelijke vogelnamen volgen: de *Lijst van Nederlandse vogelsoorten 1994* door A B van den Berg (1994, Santpoort-Zuid); *The 'British Birds' list of English names of Western Palearctic birds* door British Birds (1993, Blunham); de door C S Roselaar samengestelde lijst in de *Geïllustreerde encyclopedie van de vogels* door C M Perrins (1991, Weert); en *Distribution and taxonomy of birds of the world* door C G Sibley & B L Monroe Jr (1990, New Haven).

Manuscripten behoren te worden uitgevoerd in machineschrift met een dubbele regelafstand en een ruime marge aan beide zijden. De tekst dient bij voorkeur tevens op diskette te worden ingeleverd (in Macintosh of in MS-DOS format). Meer informatie hierover is verkrijgbaar bij de redactie.

Een lijst met tarieven voor de betaling van auteurs, fotografen en tekenaars is verkrijgbaar bij de redactie.

Dutch Birding Association

Bestuur Gijsbert van der Bent (voorzitter, 01718-13606), Chris Quispel (secretaris, 071-124825), Arnold Veen (penningmeester), Arnoud van den Berg, Roy de Haas en Peter Meijer

Bestuursmedewerkers Theo Admiraal, Gerald Driessens, Ron van den Enden, Hans Gebuis, Ger Meesters, Anja Nusse, Ferry Ossendorp, Wim van der Schot en Kees Tiemstra

Dutch Birding Travel Reports Service (DBTRS) Ib Huysman, Postbus 737, 9700 AS Groningen, Nederland, telefoon 050-145925, fax 050-144717

Telefoonlijnen Nederland: 06-320 321 28 (vogellijn 50 cpm); 078-180935 (inspreeklijn);
België: 03-4880194 (vogel- en inspreeklijn)

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA)

Leden Edward van IJendoorn (voorzitter, 023-391446), Karel Mauer, Jan van der Laan, Kees Roselaar, Jelle Scharringa (secretaris, 030-532801), Hans Schekkerman, Gerard Steinhaus en Wim Wiegant (archivaris)

De CDNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie

© 1994 Stichting Dutch Birding Association. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars. ISSN 0167-2878.

Drukkerij Albédon/Klop BV, Postbus 3211, 2220 CE Katwijk, Nederland

DUTCH BIRDING SERVICE KIJK EN VERGELIJK !

DUTCH BIRDING in samenwerking met SIGHTS OF NATURE

BAUSCH & LOMB ELITE LEVENSLANGE GARANTIE

NLG

10 x 42 (rubber) lederen etui	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 42 (rubber) lederen etui	BEL VOOR PRIJSOPGAVE

LEICA 30 JAAR GARANTIE

10 x 42 BGA (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
-------------------------------------	----------------------

ZEISS WEST 30 JAAR GARANTIE

10 x 40 BGAT (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
7 x 42 BGAT (rubber)	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 56 BGAT (rubber)	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
15 x 60 BGAT (rubber) compleet	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
10 x 25 B + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 20 B	BEL VOOR PRIJSOPGAVE

OPTOLYTH 30 JAAR GARANTIE

Alpin 10 x 40 (rubber) + speciale etui	845
Alpin 10 x 50 (rubber) + etui	950
Alpin 12 x 50 (rubber) + etui	970
Alpin 8 x 40 (rubber) + speciale tas	745
Touring 10 x 40 BGA (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
Touring 7 x 42 BGA (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
Royal 9 x 63 (rubber)	1495
Telescoop TBS 80 (groen rubber) body	1626
20 x WA lens	425
30 x WA lens	485
22 x 60 zoom	577
Telescoop TBS 80 (groen rubber) fluorite	BEL VOOR PRIJSOPGAVE

OPTICRON 5 JAAR GARANTIE (JAPANS)

10 x 40 ZWCF (rubber) WA	355
10 x 50 ZWCF (rubber) WA	365
8 x 42 ZCF Dioptron WA	595
10 x 42 ZCF Dioptron WA	595
10 x 50 ZCF Dioptron WA	625
Telescoop (45°, 60 mm) + 20-60 x zoomlens	1045

JAPANESE / RUSSISCHE VERREKIJKERS

8 x 30 Tanto USSR + etui	110
20 x 70 ZCF + etui	625
7-15 x 35 ZCF + kompas	335
8 x 21 mini (rubber) + kompas	315

STATIEVEN

Slik SL 67	495
505 QF (3800 gram)	538
Slik SEC 16 (met pistoolgreep, 2800 gram)	415
Autoraamstatief	135

Prijzen miv. BTW en porto

Wijzigingen voorbehouden

INFORMATIE: ROY DE HAAS ☎ 036 - 5362819

Bovenstaande artikelen kunnen besteld worden door het vereiste bedrag over te maken op giro 4148343 tnv Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Nederland, ovv het/de gewenste artikel(en). De bestelling wordt binnen drie weken goed verpakt per post thuisbezorgd.

Swift

"AUDUBON SOCIETY" de int. Ornithologen vereniging heeft Swift toestemming gegeven de naam "Audubon" te gebruiken, mits deze kijkers voldoen aan de specificaties voor een ideale natuurkijker. Verkrijgbaar in respectievelijk 8,5 x 44 BWCF, 7 x 35 DCF (waterproof) en 10 x 50 BWCF. Vraag naar onze gratis catalogus.

technolyt

Industrieweg 35 1521NE Wormerveer
Tel. 075-282204/285767 Fax 075-213663

Costa Rica

For the ultimate in birding

RANCHO NATURALISTA

Premontane Rainforest, 3000' elev

or **TARCOL LODGE**

Pacific coast river mouth, near Carara

All inclusive, from \$436/person/week

D. 1425, Box 025216, Miami, FL 33102

Tel/Fax (506) 267-7138, COSTA RICA.

architectura+natura international booksellers

Leliegracht 44 - 1015 DH Amsterdam-C
Telefoon 020-6 23 61 86 - Holland

- Birds of prey
Fl Scholz f 118.80
- The animal mind
J L Gould & C G Gould f 65.60
- Where to watch birds in Britain
and Europe (herdruk)
J Gooders f 44.15
- The Barn Owl
M Read f 57.75
- A birdwatcher's guide to the Gambia
R Ward f 36.95
- The birds of Michigan
J Granlund f 142.55
- Roger Tory Peterson - the art
and photography of the world's
foremost birder f 99.00

TE KOOP

Nikon

5.6 - 600 mm IF-ED f 6500,-
F 801 f 800,-
F 801S f 1000,-

TELEFOON 01720 - 92186
NA 18.00 UUR

DUTCH BIRDING

OUDE NUMMERS / BACK ISSUES

Oude jaargangen niet compleet? Bestel nu uw ontbrekende nummers!
Back volumes incomplete? Order your missing issues now!

SPECIALE AANBIEDING:

Voor het bedrag van NLG 110.00 zenden wij u *franco* alle leverbare oude nummers en indexen en het boek "Vogels, nieuw in Nederland". In dit boek staan artikelen over eerste waarnemingen voor Nederland, verschenen in de eerste 10 jaargangen van "Dutch Birding" (aanbieding geldt zolang de voorraad strekt !)

SPECIAL OFFER:

For the amount of NLG 110.00 we send you postfree all available back issues and indices and the book "Vogels, nieuw in Nederland". This book presents papers on first records for the Netherlands, published in the first 10 volumes of "Dutch Birding", and contains English summaries (offer stands so long as supplies last !)

Kruis hieronder de gewenste nummers of de speciale aanbieding aan, vul uw naam en adres in en zend het formulier naar / *Please tick the box(es) for the required issues or the special offer, fill in your name and address and send the form to:*
Dutch Birding, Back Issues Dept., c/o R.v.d.Enden, Molenveltlaan 30,
2071 BS Santpoort-Noord, Netherlands

De volgende nummers zijn nog leverbaar: / *The following issues are still available:*

	NLG		NLG
☐ Vol 2: 1 (1980)	5.00	☐ Vol 13: 6 (1991)	7.00
☐ Vol 5: 4 (1983)	5.00	☐ Vol 14: 3 (1992)	7.00
☐ Vol 11: 3 (1989)	5.00	☐ Vol 14: 4 (1992)	7.00
☐ Vol 12: 4 (1990)	5.00	☐ Vol 14: 6 (1992)	7.00
☐ Vol 12: 5 (1990)	5.00	☐ Vol 15: 1 (1993)	7.00
☐ Vol 13: 1 (1991)	7.00	☐ Vol 15: 2 (1993)	7.00
☐ Vol 13: 2 (1991)	7.00	☐ Vol 15: 3 (1993)	7.00
☐ Vol 13: 3 (1991)	7.00	☐ Vol 15: 4 (1993)	7.00
☐ Vol 13: 4 (1991)	7.00	☐ Vol 15: 5 (1993)	7.00
☐ Vol 13: 5 (1991)	7.00	☐ Vol 15: 6 (1993)	7.00

Speciale aanbieding / *Special offer: Alle oude nummers / all back issues NLG 110,-*

Prijzen exclusief porto / prices excluding postage

Naam / Name _____

Adres / Address _____

Handtekening / Signature _____

Betaling na ontvangst van acceptgiro / payment upon receipt of invoice

VOUW EEN VOGEL

**Exclusieve bouwplaten
van o.a. visarend,
steenuil, ijsvogel en
kwikstaart**

Donner Boeken *

Lijnbaan 150 Rotterdam (010) 413 20 70

De lichtste kampeeruitrusting

Lichtgewicht kampeeters - Fietskampeeters -
Motorkampeeters - Bergwandelaars - Klimmers -
Kanoërs en alle andere buitensporters...

... vinden de ideale uitrusting bij Bever
Zwerfspor: tenten, rugzakken, slaapzakken,
fietstassen, kleding, bergschoenen, boeken,
kaarten, reisgidsen, lichtgewicht voedsel etc. etc.

BEVER[®]
ZWERFSPORT
Outdoor Innovators

Katalogus
op aanvraag
070-3883700

Den Haag Calandplein 4 • Rotterdam A. de Ruyterweg 33-35 • Utrecht Ballijelaan 12 • Arnhem Utrechtsestraat 5 •
Haarlem Zijweg 63 • Breda Wilhelminastraat 22 • Apeldoorn Brinklaan 45 • Hilversum Havenstraat 16 • Bever Boek
en Kaart Calandplein 4 • Bike & Mike Centre, Woldmeentherand 11 Steenwijk • Amsterdam Stadhouderskade 4

Taigaboomkruipers in Zuid-Limburg

Frans J Schepers

In maart 1993 had ik het geluk een kleine populatie van een nieuwe broedvogelsoort voor Nederland te ontdekken, die klaarblijkelijk reeds vaste voet op Nederlandse bodem had gekregen: de Taigaboomkruiper *Certhia familiaris*, naar mag worden aangenomen de Midden-europese ondersoort *C. f. macrodactyla* (Kortsnavelboomkruiper).

Dit artikel beschrijft de ontdekking in het uiterste zuidoosten van Limburg en geeft een overzicht van waargenomen kenmerken, biotoop en gedrag en een bespreking van het voorkomen in aangrenzende gebieden.

Waarnemingen

Op zondagochtend 21 maart 1993 bracht ik met Lianne Thissen een bezoek aan de helling- en plateaubossen in het grensgebied bij Vaals, Limburg, waar een aantal oude loofbospercelen mij zeer geschikt leek voor soorten als Middelste Bonte Specht *Dendrocopos medius* en Taigaboomkruiper.

Na een lange wandeltocht door het Preusbos, het meest oostelijke deel van de Boswachterij Vaals, werd rond 12:00 mijn aandacht getrokken door een zacht, hoog en aangehouden *srie-srie*. Dit deed mij direct denken aan het geluid van een Taigaboomkruiper dat ik kende uit het buitenland. Vrijwel meteen zag ik twee boomkruipers in een dunne eik op c 4 m hoogte. Beide vogels waren druk in de weer met het aanslepen van nestmateriaal, dat bestond uit stukjes boomschors. Vanaf een nabijgelegen pad kon ik de vogels tot op een afstand van c 4 m rustig met mijn verrekijker bekijken. De stukjes boomschors werden door beide vogels in een holte onder een loshangend stuk bast gebracht. Na enkele minuten observeren was ik ervan overtuigd dat het Taigaboomkruipers waren.

De volgende ochtend om 07:00 bezocht ik de plek met Max Berlijn en Ran Schols. Zij bevestigden de juistheid van de determinatie. Op 28 maart zag ik de vogels opnieuw.

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op veldaantekeningen en dia's van de vogels die op 21, 22

en 28 maart 1993 in het Preusbos werden waargenomen en gefotografeerd.

GROOTTE & STRUCTUUR Als Boomkruiper *C. brachydactyla*. Op dichtgevouwen vleugel onderlinge afstand tussen toppen zichtbare handpennen ongelijk, met opvallend grote afstand tussen top van langste zichtbare handpennen (=vleugeltop, p5-6) en eerstvolgende meer naar binnen gelegen handpen (p7), beduidend groter dan afstand tussen p7 en p8 (handpennen van buiten naar binnen genummerd). Snavel meestal korter, maar soms ook even lang lijkend als die van Boomkruiper.

KOP Wenkbrauwstreep helder wit, duidelijk zichtbaar vanaf snavelbasis, met verbreding uitwaaiend in nek, soms op wit 'petje' lijkend. Voorhoofd, kruin en nek grijsbruin met fijne witte streping. Wang niervormig lichtbruin met in centrum opvallende witte vlek. Kin en keel helderwit.

BOVENDELEN Grijsbruin, iets warmer van kleur dan Boomkruiper, halverwege rug overgaand in warmbruine tot rossig bruine stuit (contrasterend met rug). Op afstand soms indruk gevend van roestbruine stuitvlek. Mantel en rug druppelvormig wit gevlekt.

ONDERDELEN Sneeuwwit. Onderstaartdekveren crème-keurig tot lichtbruin getint. Flank helder wit. Op sommige foto's lichtbruine tint op achterflank zichtbaar.

VLEUGEL Toppen van buitenste zichtbare handpennen wit gezoomd. Brede witte toppen aan buitenvlag van tertials. Grootste duimvleugelveer (alleen op zeer korte afstand zichtbaar) met witte punt en zonder doorlopen- de witte zoom aan buitenvlag.

STAART Grijsbruin; schacht kleur lichter dan vlag.

NAAKTE DELEN Bovensnavel zeer donker tot zwart, contrasterend met lichte ondersnavel.

GELUID Twee roepjes: zacht, op die van Goudhaan *Regulus regulus* lijkend *tit*, of hoog *srie-srie*; laatste ieler, zuiverder en hoger dan van Boomkruiper. Eerste roep vooral geuit als contactroepje, tweede meer bij opwindning, zoals tijdens aanwezigheid van waarnemers of bij territoriumgevechten met soortgenoten of Boomkruipers. Zang bestaand uit typische, heldere en hoge strofe, meestal vrij zacht, c 3 s durend neergaand *sie-sie sisisrie srisirrr*, soms herinnerend aan zang van Pimpelmees *Parus caeruleus*.

Determinatie

Determinatie op grond van een enkel kenmerk is bij tweelingsoorten als boomkruipers vrijwel onmogelijk (cf Daunicht 1991). Alleen een combinatie van kenmerken of uitsluitel door roep of

185 Taigaboomkruipers / Eurasian Treecreepers *Certhia familiaris*, Boswachterij Vaals, Limburg, 28 maart 1993 (Ran Schols)

zang maakt zekere determinatie mogelijk. Voor de beschreven vogels geldt dat de combinatie van vleugelstructuur (opvallend grote afstand tussen p6 en p7), opvallende witte wenkbrauwstreep, helderwitte onderdelen, patroon op de grootste alulaveer en roep en zang past op Taigaboomkruiper en niet op Boomkruiper (cf Bauer 1991, Daunicht 1991, Svensson 1992, Cramp & Perrins 1993).

In andere delen van de Boswachterij Vaals werden in de periode begin april tot begin juni in totaal nog 41 Taigaboomkruipers waargenomen. Uiteraard kan niet iedere waarneming uitgebreid worden beschreven. Een waarneming werd echter alleen geregistreerd indien een combinatie van de in de beschrijving genoemde kenmerken werd waargenomen of het geluid werd gehoord. Vooral vanaf half april werden vogels ook alleen op roep en/of zang geregistreerd.

Naarmate het broedseizoen vorderde nam de ervaring met het opsporen en determineren van Taigaboomkruipers toe. Ook werd regelmatig met twee personen waargenomen. Desondanks bleef een klein deel van de vogels ongedetermineerd, veelal omdat ze te kort of op net iets te grote afstand werden gezien.

De waarneming van maart 1993 in het Preusbos is ingediend bij de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) en aanvaard. De enige andere ingediende waarneming uit Zuid-Limburg in 1993 die is aanvaard betreft tenminste twee vogels op 7-8 augustus in het Vijlenerbos, enkele kilometers van het Preusbos. Vervolgwaarnemingen in het Vijlenerbos zijn

ingediend van 28 augustus 1993 (één), 12 februari 1994 (twee) en 17 april 1994 (één); deze zijn nog in behandeling bij de CDNA (Wim Wiegant pers meded).

Inventarisatie

Naast het incidentele bezoek aan het oostelijke deel van de Boswachterij Vaals (het Preusbos) werd in 1993 voor het eerst sinds 1982 een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in c 224 ha van het meest westelijke deel van de Boswachterij Vaals (het Elzetterbos). Daar werden eveneens territoria van de Taigaboomkruiper aangetroffen. Hierdoor aangemoedigd werden ook andere delen van de boswachterij bezocht. In totaal werd c 295 ha bos onderzocht, zijnde vrijwel alle geschikt lijkende middeloude tot oude loofbospercelen. Het aantal bezoeken per deelgebied bedroeg één tot vier. Een complete inventarisatie van de in totaal c 720 ha grote Boswachterij Vaals was in 1993 niet mogelijk.

Voor de interpretatie van het aantal territoria van de Taigaboomkruiper werden de criteria gehanteerd van van Dijk (1993): minimaal twee waarnemingen in de periode 1 april-30 juni; daarnaast werden 'mogelijke territoria' onderscheiden, dat wil zeggen éénmalige waarnemingen van territoriale Taigaboomkruipers.

Broedvogelonderzoek

In totaal werden in het onderzoeksgebied in de periode eind maart-begin juni 1993 42 waarnemingen verricht. Hieruit werden 13 zekere en drie mogelijke territoria geïnterpreteerd. De belangrijkste concentratie van territoria werd gevonden in het meest westelijke deel van de Boswachterij Vaals (Elzetterbos). De dichtheid bedroeg hier c 4.4 territoria/100 ha (n=10). Hoewel niet naar het broedsucces van alle territoria kon worden gekeken, vlogen van minimaal twee paren jongen uit. Twee nesten werden gevonden: het eerder vermelde in het Preusbos (in jonge eik) en één in het Elzetterbos (in jonge berk).

Steekproefsgewijze bezoeken aan andere bosgedeelten gaven de indruk dat de soort in de Boswachterij Vaals geen aaneengesloten verspreiding heeft. Helaas was onvoldoende tijd beschikbaar om alle andere bossen in de omgeving te bezoeken. Een eenmalige intensieve speurtocht in mei 1993 in het Onderste en Bovenste Bos te Epen leverde geen resultaat op.

Gedrag

Getracht werd het inventariseren bij wijze van proef te vergemakkelijken door het afdraaien van

zang en roep met een cassette recorder. Dit leverde echter geen beter resultaat op. Op 22 maart werd éénmalig het geluid in de omgeving van een nest ten gehore gebracht. Een vogel met nestmateriaal stopte meteen met zijn activiteiten en vertoonde een opgewonden gedrag (op en neer vliegen, trillende vleugels etc).

In de periode april tot half mei werden slechts weinig vogels zingend aangetroffen. De eerste zangpiek is dan al ruimschoots voorbij (Cramp & Perrins 1993). Begin april waren de vogels druk bezig met nestbouw en werd veel 'courtship feeding' waargenomen (mannetje voert vrouwtje rupsen/larven, waarbij vrouwtje met vleugels trilt). Soms werden zachte zangstrofen ('sub-zang') gehoord.

Vanaf half mei nam de zangintensiteit toe met een duidelijke piek rond 22 mei, hetgeen mogelijk verband houdt met tweede broedsels. In die periode was het makkelijk de vogels te inventariseren. Door de verhoogde zangactiviteit werden eind mei nieuwe territoria gevonden. In de nestfase foerageerden de vogels veel en hoog in de boomkruinen. De voedselvluchten naar de nestholte gingen zeer snel, waardoor het moeilijk was nesten te lokaliseren. Vanaf 15 mei werden vogels met uitgevlogen jongen waargenomen.

Vanaf eind mei werd de indruk verkregen dat diverse territoria verschoven, aangezien zingende mannetjes werden aangetroffen op niet eerder vastgestelde locaties.

Ook vonden er regelmatig territoriumgevechten met Boombkruipers plaats, waaraan soms beide partners van beide soorten deelnamen. Beide soorten komen in het gebied voor waarbij de Boombkruiper evenwel veel talrijker is. Diverse malen werden twee of drie tegen elkaar in zingende Taigaboombkruipers gehoord; soms werd ook fanatiek gezongen in de nabijheid van Boombkruipers.

Imitatie van de zang van de Boombkruiper werd diverse malen vastgesteld (9 en 21 april, 15 en 30 mei). De zang bestond dan uit twee delen: eerst de zangstrofe van de Boombkruiper, daarna direct aansluitend de karakteristieke strofe van de Taigaboombkruiper. Cramp & Perrins (1993) maken melding van een groot aantal populatiestudies in verschillende delen van Europa waaruit blijkt dat imitatie van zang tussen Boombkruipers en Taigaboombkruipers veel voorkomt. Bij mogelijke zangimitaties werden de vogels steeds opgespoord en gecontroleerd. Nooit werd imitatie van Taigaboombkruiper door Boombkruiper vastgesteld.

De determinatie van roepende adulte vogels

was erg lastig vanaf het moment dat jonge Boombkruipers waren uitgevlogen. De bedelroep van deze juveniele vogels lijkt op de *srie-srie*-roep van de Taigaboombkruiper maar is 'zeurderiger'.

Biotoopkeuze

Het broedbiotoop van de Taigaboombkruipers betrof vooral middeloude tot oude loofbospercelen, gelegen op 180-300 m hoogte. Taigaboombkruipers werden in de volgende bostypen aangetroffen:

a eiken-haagbeukenbos op (steile) hellingen met veel middeloude tot oude bomen (tot c 120 jaar). Boomlaag vooral bestaand uit es, winter- en zomereik, zoete kers, haagbeuk en weinig of geen beuk. Ondergroei van muskuskruid, bosanemoon, grootbloemuur, gele dovenetel, dal-kruid, lelietje-der-dalen, kamperfoelie en hulst;

b berkenbos op arme plateaugronden. Veel dunne berkjes, hoge stammendichtheid, veel dode bomen en veel loshangende schors. Menging met wintereik, weinig of geen oude bomen. Ondergroei van hulst, kamperfoelie, lijsterbes, bosbes en later in het seizoen veel adelaarsvaren;

c middeloud fijnsparrenbos. Na half mei werden ook hierin (delen van) territoria van Taigaboombkruipers aangetroffen. Deze bossen zijn opgesnoeid tot 2-3 m hoogte, zijn zeer donker en hebben vrijwel geen ondergroei;

d mengvorm van bovenstaande typen.

De verdeling van de zekere territoria over de verschillende bostypen was: a: negen, b: één, c: twee en d: één.

Discussie

Voorkomen van Taigaboombkruiper in Nederland
In Nederland worden met enige regelmaat Taigaboombkruipers waargenomen, vooral in Noord- en Midden-Nederland. Het betreft waarschijnlijk uitsluitend vogels van de Nooroeuropese ondersoort *C f familiaris* die tegenwoordig (vrijwel) jaarlijks tijdens de najaarstrek of gedurende de winter worden waargenomen (SOVON 1987, van den Berg et al 1993). Daarnaast is er een aantal claims van de ondersoort *C f macrodactyla* (Montferland, Gelderland; Veluwe, Gelderland; Zuid-Limburg) maar deze bleken altijd onvoldoende gedocumenteerd.

Het ligt voor de hand te veronderstellen dat de Limburgse vogels behoren tot de Midden-europese ondersoort *C f macrodactyla*, aangezien het waarnemingsgebied vrijwel aansluit op het verspreidingsgebied van deze ondersoort in

Duitsland en België. De lichtbruine tint op de achterflank die op sommige foto's zichtbaar is stemt ook overeen met *C f macrodactyla*. Dit zou betekenen dat het de eerste waarnemingen van deze ondersoort in Nederland zijn (cf van den Berg et al 1993). Op basis van de waarnemingen kan deze determinatie echter niet worden bevestigd. Er werden geen vogels gevangen, zodat eventuele determinatie aan de hand van biometrie onmogelijk was. Bij de aanvaarding door de CDNA is geen formele uitspraak gedaan over de betrokken ondersoort (Wim Wiegant pers meded).

Door diverse Limburgse vogelaars wordt reeds langere tijd het voorkomen van de Taigaboomkruiper in Zuid-Limburg, mogelijk zelfs als broedvogel, vermoed. In 1982 vond een broedvogelonderzoek plaats in de Boswachterij Vaals (Hustings 1983). Ondanks vier integrale inventarisatieronden in het c 720 ha grote gebied met in totaal 28 bezoeken werden toen geen Taigaboomkruipers waargenomen. Omdat de waarnemer wel gespitst was op het eventuele voorkomen van de soort, kan hieruit worden geconcludeerd dat de soort hier toen nog ontbrak of hoogstens in een enkel geval gemist zou kunnen zijn.

Uit het in 1993 ontdekte broedgebied zijn de volgende, niet bij de CDNA ingediende eerdere gevallen bekend van zingende vogels (Ganzevles et al 1985): één te Wittem, Limburg, op 19 februari 1983 (Fred Hustings), en één op 28 juni en 2-3 juli 1983 te Epen, Limburg (Fred Hustings; Hustings 1985). Een waarneming van 16 april tot 31 mei 1990 (niet 1992 als vermeld in Wiegant et al 1994) werd wel ingediend maar kon vanwege de matige kwaliteit van de foto's en het ontbreken van een beschrijving van het geluid niet aanvaard worden (Wiegant et al 1994).

De ontdekking van een broedpopulatie 10 jaar na de waarnemingen in 1983 doet vermoeden dat de soort misschien wel in meer Zuidlimburgse helling- en plateaubossen voorkomt. Gezien de beperkte inventarisatie van de Boswachterij Vaals in 1993 is het goed mogelijk dat de soort hier talrijker is dan nu bekend.

Voorkomen in aangrenzende gebieden

De Taigaboomkruiper komt als broedvogel voor in de aan Zuid-Limburg grenzende gebieden in Duitsland en België. Mildenerger (1984) meldt voor het Rheinland dat de soort sinds 1967 broedt in het Aachener Wald, op een afstand van slechts enkele kilometers van Vaals. Ook veronderstelt Mildenerger (1984) een mogelijke ver-

schuiving van de areaalgrens in noordelijke richting. Deze grens is echter moeilijk traceerbaar vanwege de problemen bij de determinatie van Boomkruiper en Taigaboomkruiper. Hetzelfde geldt voor Wallonië, waar de soort volgens de kaart in Devillers et al (1988) dicht bij Vaals broedt. De soort is algemeen boven c 300 m (Lippens & Wille 1972). Volgens gegevens van de Centrale Ornithologique Aves in de provincie Luik zijn er slechts enkele waarnemingen in de periode 1990/91 in de omgeving van de Hoge Venen (Paul Schaecken, Aves Liège, pers meded). Er zijn echter regelmatig meldingen van zingende vogels, bijvoorbeeld verschillende exemplaren bij Eupen in de eerste week van april 1992 (Arnoud van den Berg pers obs). Volgens Devillers et al (1988) valt dit gebied echter wel binnen het broedareaal. Deze verschillen hebben mogelijk te maken met een lage waarnemingsintensiteit. Het is derhalve niet duidelijk of de Nederlandse Taigaboomkruipers een aaneengesloten broedverspreiding hebben met hun soortgenoten ten zuiden van de Boswachterij Vaals in België.

Gezien de veronderstelde maar helaas slecht gedocumenteerde recente areaaluitbreiding in aangrenzend gebied in het buitenland, is het goed mogelijk dat juist gedurende het laatste decennium de grens van het verspreidingsgebied Zuid-Limburg heeft bereikt. De incidentele (maar onbevestigde) waarnemingen uit 1983 geven aan dat rond die tijd de vestiging gestart zou kunnen zijn. Broedvogelonderzoek in de komende jaren zal leren of de veronderstelde areaaluitbreiding van de Taigaboomkruiper zich in Nederland zal voortzetten.

Vogelaars die deze streken bezoeken worden verzocht hun waarnemingen steeds goed te documenteren en nauwkeurig op kaart in te tekenen. Tevens wordt met klem verzocht voorzichtig om te gaan met broedgevallen en geen gebruik te maken van cassette recorders, teneinde verstoring zoveel mogelijk te voorkomen. Waarnemingen kunnen worden opgestuurd naar de Vogelstudiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Postbus 882, 6200 AW Maastricht, Nederland. Tevens dienen waarnemingen nog steeds ter beoordeling naar de CDNA worden ingezonden. Vanwege het toenemend aantal gevallen van *C f familiaris* elders in het land en van (waarschijnlijk) *C f macrodactyla* in Zuid-Limburg, overweegt de CDNA om de soort als beoordeelsoort af te voeren, op zijn vroegst per 1 januari 1995; waarnemers worden echter nadrukkelijk verzocht om gevallen uit

1993 en 1994 nog in te dienen (Jelle Scharringa pers meded).

Dankzegging

Een woord van dank is op zijn plaats voor Max Berlijn, Enno Ebels, Paul Schaecken en Ran Schols die mij voorzagen van bruikbare literatuur. Ernest van Asseldonk, Max Berlijn, Fred Hustings en Karel Lemmens assisteerden in het veld. Jo van der Coelen en Fred Hustings deden aanvullende waarnemingen. Ran Schols stelde foto's en veld-aantekeningen ter beschikking en Ernest van Asseldonk maakte geluidsopnamen, waarvoor eveneens mijn dank.

Summary

EURASIAN TREECREEPERS IN ZUID-LIMBURG. In 1993, a small breeding population of Eurasian Treecreeper *Certhia familiaris* was discovered in a broad-leaved and deciduous woodland in southern Limburg, at an altitude of 180-300 m. Based on a total of 42 observations between late March and the beginning of June, 13 (plus three possible) breeding territories were mapped. Two nests were found and two pairs were seen with fledglings.

These are the first confirmed breeding records of Eurasian Treecreeper for the Netherlands. It is assumed that this small population belongs to the Central European subspecies *C. f. macrodactyla*, which breeds in adjoining parts of Belgium and Germany within 3 km from the Dutch border.

Earlier breeding bird surveys in this region suggest that the species' colonisation started recently, probably after 1982. A further expansion of the breeding range and an increase of the breeding population in this part of the Netherlands is expected.

Verwijzingen

- Bauer, H G 1991. Unterschiede in der Stimme von Garten- *Certhia brachydactyla* und Waldbaumläufer *C. familiaris*. *Limicola* 5: 64-69.
- van den Berg, A B, de By, R A & CDNA 1993. Rare birds in the Netherlands in 1991. *Dutch Birding* 15: 145-159.
- Cramp, S & Perrins, C M 1993. *The birds of the Western Palearctic* 7. Oxford.
- Daunicht, W D 1991. Unterscheidungsmerkmale im Großgefieder von Wald- *Certhia familiaris* und Gartenbaumläufer *C. brachydactyla*. *Limicola* 5: 49-64.
- Devillers, P, Roggeman, W, Tricot, J, Del Marmol, P, Kerwijn, C, Jacob, J-P & Anselin, A 1988. Atlas van de Belgische broedvogels. Brussel.
- van Dijk, A J 1993. Handleiding SOVON Broedvogel Onderzoek. Beek-Ubbergen.
- Ganzevles, W, Hustings, F, Schepers, F, Ummels, J & Vergoossen, W 1985. Vogels in Limburg. Maastricht.
- Hustings, F 1983. Gegevens over het voorkomen van een aantal vogelsoorten in de Boswachterij Vaals. In *Vogelvlucht* 6: 7-19.
- Hustings, F 1985. Een inventarisatie van broed- en wintervogels in het Onderste en Bovenste Bos bij Epen. *Natuurhist Maandbl* 74: 9-16.
- Lippens, L & Wille, H 1972. Atlas van de vogels van België en West-Europa. Tielt.
- Mildenberger, H 1984. *Die Vögel des Rheinlandes* 2. Düsseldorf.
- SOVON 1987. Atlas van de Nederlandse vogels. Arnhem.
- Svensson, L 1992. Identification guide to European passerines. Vierde druk. Stockholm.
- Wiegant, W M, Steinhaus, G H & CDNA 1994. Rare birds in the Netherlands in 1992. *Dutch Birding* 16: 133-147.

Frans J Schepers, Ophoven 56, 6133 XW Sittard, Nederland

Corrigenda

In het onderschrift van plaat 133 (*Dutch Birding* 16: 173, 1994) is bij vergissing niet de juiste fotograaf vermeld. De foto werd niet gemaakt door Patrick Beirens maar door Kris De Rouck.

In het onderschrift van plaat 184 (*Dutch Birding* 16: 219, 1994) van de Woestijngrasmus *Sylvia nana* is bij vergissing niet de juiste plaats vermeld. De foto werd (uiteraard) gemaakt in Scheveningen, Zuidholland.

De Poelruiter *Tringa stagnatilis* van plaat 181 (*Dutch Birding* 16: 216, 1994) betreft een juveniel, niet een adult zoals abusievelijk in het onderschrift vermeld. REDACTIE

In the caption of plate 133 (*Dutch Birding* 16: 173, 1994), the wrong photographer was mentioned by mistake. The photograph was not taken by Patrick Beirens but by Kris De Rouck.

In the caption of plate 184 (*Dutch Birding* 16: 219, 1994) of the Desert Warbler *Sylvia nana* the wrong locality was given. The photograph was taken at Scheveningen, Zuidholland.

The Marsh Sandpiper *Tringa stagnatilis* of plate 181 (*Dutch Birding* 16: 216, 1994) concerned a juvenile, not an adult as wrongly stated in the caption. EDITORS

Izabelklauwier op Texel in oktober 1993

Marcel A Capello, Enno B Ebels & Wilfried R L Mahu

Tijdens de jaarlijkse DBA-vogelweek op Texel, Noordholland, waren Marcel Capello en Wilfried Mahu op donderdag 21 oktober 1993 aan het vogelen nabij landschapsreservaat De Hoge Berg, ten zuidoosten van Den Burg. Het was een dag met veel wind en buien, na een aantal zonnige dagen met oostenwind. Om 16:45 zagen zij op de Schansweg vanuit de auto op korte afstand een lichte vogel in een struik zitten. Een vluchtige blik leverde als voorlopige determinatie vrouwtje Huismus *Passer domesticus* op maar bij nadere bestudering bleek de vogel groter te zijn en een lange staart te hebben. Het werd duidelijk dat het om een klauwier *Lanius* moest gaan. Het bleke grijsbruine verenkleed paste echter niet op een Grauwe Klauwier *L. colurio*. Met behulp van de afbeeldingen in Harris et al (1989) en Lewington et al (1991) kwamen de waarnemers om 16:55 tot de conclusie dat het een Izabelklauwier *L. isabellinus* betrof, een Aziatische soort die niet eerder in Nederland was vastgesteld. Om de determinatie bevestigd te krijgen door andere vogelaars reden zij snel naar restaurant De Vuurtoren op de noordpunt van het eiland, waar zij om 17:10 arriveerden. De c 15 hier aanwezige vogelaars besloten vanwege de invallende duisternis geen seconde te verliezen en snel te gaan kijken. Onder leiding van MC en WM vertrok een stoet van enkele auto's richting Den Burg. Onderweg kwamen zij Enno Ebels tegen die zich ook bij de stoet voegde. Om c 17:30 arriveerden Carl Derks en Anneke van Vliet gevolgd door EE als eersten op de aangegeven plek en verspreidden zich meteen om de vogel te zoeken. Vrijwel direct zag EE op enige afstand een erg lichte vogel op een mesthoop zitten. Met bonkend hart richtte hij zijn telescoop op de vogel en had aan één blik voldoende om te weten dat dit de vogel in kwestie moest zijn. In de nabijgelegen jeugdherberg Panorama waarschuwde EE per semafoon meer vogelaars, terwijl CD probeerde om in de schemering nog enkele bewijsfoto's te maken (met een sluitertijd van twee seconden!) (Dutch Birding 15: 285,

plaat 209, 1993). Na terugkomst van EE op de plek bleken ook de andere auto's met vogelaars gearriveerd te zijn. Te zamen konden c 20 vogelaars de vogel tot c 17:50 bekijken en beschrijven. De aanvankelijke determinatie door MC en WM als Izabelklauwier kon ondanks het tanende licht door allen bevestigd worden op grond van de opvallende roodbruine staart. De vogel zat, na van de mesthoop te zijn gevlogen, enige tijd laag in een struik maar werd daarna actiever en vloog van paaltje naar paaltje. Eenmaal vloog hij het weiland in, vermoedelijk om een prooi te grijpen. Om c 17:50 vloog de vogel over een weiland en kon door de duisternis niet meer gevolgd worden. De per semafoon gemaakte vogelaars die op het eiland verbleven arriveerden luttele minuten te laat om nog een glimp op te kunnen vangen.

De volgende ochtend waren c 100 vogelaars aanwezig in de hoop deze nieuwe soort voor Nederland te kunnen aanschouwen. Ondanks het gedurende de gehele dag zoeken werd de vogel echter niet meer teruggevonden.

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op veldnotities van Enno Ebels, Koert Scholten en Vincent van der Spek, aangevuld met opmerkingen van de twee ontdekkers en Carl Derks, een veldschets van Bram Rijkssen en foto's van Carl Derks.

GROOTTE & POSTUUR Typische klauwier, ongeveer zo groot als Spreeuw *Sturnus vulgaris* (hoewel geen directe vergelijking mogelijk), met veel langere staart, brede kop, 'rond' lichaam, groot donker oog en korte, forse snavel met haakje aan bovensnavel. Totaalindruk bleek grijsbruin, als 'uitgewassen' Grauwe Klauwier, kleur van kop en onderdelen herinnerend aan die van vrouwtje Huismus. Staart afgerond, vooral opvallend in vlucht. In vlucht vleugels kort lijkend.

KOP Licht grijsbruin (als bovendelen), mogelijk iets donkerder op bovenkop; zeer vage bruingrijze schubjes op grijzer voorhoofd en mogelijk op zijkruin. Bovenkop en nek ongetekend. Oorstreek donkerder

FIGUUR 1 Izabelklauwier / Isabelline Shrike *Lanius isabellinus*, Texel, Noordholland, 21 oktober 1993 (Bram Rijkse)

bruin dan rest van kop, donkerst achter oog, vaag 'masker' vormend; masker donkerste deel van kop. Donkere tekening iets onder oog doorlopend, voor oog vervagend en overgaand in lichte teugel. Wenkbrauwstreek vuilwit van voor tot iets achter oog, eindigend ter hoogte van eind masker.

BOVENDELEN Mantel, rug en schouders vaal, licht grijsbruin, ongetekend, zonder schubjes, vlekjes of randjes. Stuit roodbruin als staart (waardoor roodbruin van staart als ware hoog oplopend); precieze grens tussen roodbruine stuit en grijsbruine rug niet vast te stellen.

ONDERDELEN Kin, keel, borst en buik tot op onderstaartdekveren wit tot vuilwit. Flank met opvallende oranje of rossige was, niet doorlopend tot op middenborst. Op flank zeer vage donkere schubjes ('halve maantjes', ongeveer haaks op vleugelrand en met bolle kant richting staart). Overige onderdelen ongetekend.

VLEUGEL Overwegend bruin, donkerder dan bovendelen (maar niet donkerbruin of zwartachtig), met lichte randjes aan dekveren en vleugelpennen, daardoor wat 'bonter' getekend dan bovendelen. Tertiaals donkerst lijkend, bruin met witte veerrandjes. Exact veerptraan op vleugel niet vast te stellen.

STAART Bovenstaart warm roodbruin, vooral in vlucht opvallend door duidelijk kleurcontrast met kouder en bleker gekleurde bovendelen. Onderstaart rossig tot rossig-oranje, bleker dan bovenstaart; middelste staartpennen donkerder rossig of oranjerood.

NAAKTE DELEN Oog groot en donker, opvallend in lichte kop. Snavel kort, fors met hoge basis, vleeskleurig tot geelachtig roze met brede donkergrijze of grijsbruine punt. Poot zwart.

GEDRAG Typisch voor klauwier, zittend op uitkijpunten, zoals mesthoop, prikkeldraad, paaltjes en dijken. Ook enige tijd laag in bosje zittend. Eén keer vanaf paaltje in gras van aangrenzend weiland vliegend en terugkerend naar paaltje (niet zichtbaar of prooi gevangen werd). Eenmaal herhaalde 'braakneigingen' vertonend, boven op mesthoop (niet met zekerheid vastgesteld of daadwerkelijk braakbal geproduceerd werd). Vlucht rechtlijnig en vrij laag boven grond.

GELUID Niet gehoord.

Determinatie

Bij de determinatie is gebruik gemaakt van Harris et al (1989), Lewington et al (1991), Jonsson (1992) en Cramp & Perrins (1993). De belangrijkste verschillen met een eerste-winter Grauwe Klauwier of een eerste-winter Bruine Klauwier *L. cristatus* (juvenile vogels zijn in deze tijd van het jaar reeds doorgeruid naar het eerste-winterkleed) zijn de bleke totaalindruk van de vogel, de ongetekende grijsbruine bovendelen met alleen wat vage schubtekening op het voorste deel van de kop, de vage schubjes op de flank

met verder ongetekende onderdelen, het ontbreken van roodbruine tinten in de vleugel, de opvallende roodbruine bovenstaart en stuit en de rossige onderstaart. Een Grauwe Klauwier in onvolwassen kleeid is geschubd op de gehele bovendelen, is donkerder bruin op de bovendelen, heeft een minder roodbruine staart (die minder contrast vertoont met de bovendelen) en nooit een rossige onderstaart. De staart van een Grauwe Klauwier is rechter afgesneden dan die van een Izabelklauwier en de (met name in vlucht) opvallend lange staart past ook beter op Izabelklauwier. Een onvolwassen Bruine Klauwier maakt, vergeleken met een onvolwassen Izabelklauwier, een donkerdere indruk, met dieper bruine bovendelen, een donkerbruine en minder rossige bovenstaart, een donkerder 'masker' en zwaarder geschubde onderdelen. De staart van een Bruine Klauwier is sterker afgerond dan bij een Izabelklauwier. Zowel Grauwe Klauwier als Bruine Klauwier vertonen in eerste-winterkleeid meestal meer grijs of zwart op de snavel, met name op de bovensnavel.

Verwarring met een onvolwassen Roodkopklauwier *L senator* is mogelijk omdat deze soms een vrij lichte totaalindruk kan geven. Een Roodkopklauwier heeft echter een 'bonte' tekening op de bovendelen, met schubjes op de gehele mantel en kop en een opvallende lichte baan over de middelste dekveren. De staart is niet rossig maar donkerbruin tot zwartachtig met witte staartzijden. In vlucht zijn de lichte stuit (contrasterend met donkere staart en rug) en de witte vleugelvlek aan de bases van de handpenen opvallend. In zit zijn deze lichte bases als lichte handpenvlek zichtbaar.

De vuilwitte randen aan de vleugelveren geven aan dat het om een vogel in eerste-winterkleeid ging. Adulte vrouwtjes hebben lichtbruine, minder opvallende randen aan de vleugelveren. Adulte mannetjes hebben naast deze lichtbruine randen een veel scherper afgetekend zwart of zeer donkergrijs 'masker'.

Het onderscheid tussen de twee ondersoorten van Izabelklauwier die in Europa als dwaalgast kunnen worden vastgesteld is in dit kleeid niet eenvoudig. De lichte bruingrijze bovendelen wijzen op de ondersoort *L i isabellinus*. De ondersoort *L i phoenicuroides* is meestal wat donkerder gekleurd en kan in eerste-winterkleeid in extreme gevallen sterk lijken op een eerste-winter Grauwe Klauwier. Soms is determinatie alleen in de hand mogelijk. Omdat een lichte *phoenicuroides* in het veld niet of nauwelijks te onderscheiden is van *isabellinus* kan van de vogel van

Texel de ondersoort niet met zekerheid worden vastgesteld.

Voorkomen en verspreiding

De Izabelklauwier broedt in een brede strook over Centraalazië, van Iran via Kazachstan tot het noorden van China en Mongolië. De ondersoort *L i phoenicuroides* broedt in het westelijke deel van het verspreidingsgebied, oostelijk tot de Tien Shan en overwintert in Oostafrika en het zuiden van het Arabisch Schiereiland. Ten oosten van de Tien Shan wordt deze ondersoort vervangen door *L i speculigerus* die overwintert van noordoostelijk Afrika tot het westen van India. De ondersoort *L i isabellinus* broedt (evenals de vrijwel identieke maar iets grotere ondersoort *L i tsaidamensis*) in noordwestelijk en noordelijk China en overwintert in India (hoofdzakelijk), westelijk mogelijk tot in Oostafrika (Pearson 1979, Lewington et al 1991, Cramp & Perrins 1993). De ondersoorten *L i phoenicuroides* en *L i speculigerus* vormen de *phoenicuroides*-groep; de ondersoorten *L i isabellinus* en *L i tsaidamensis* vormen de *isabellinus*-groep (cf Cramp & Perrins 1993). De Izabelklauwier is verwant aan de Grauwe Klauwier uit Europa en de Bruine Klauwier uit Oost-Siberië en China. In het verleden zijn deze drie soorten beschouwd als één soort (eg, Voous 1960), als twee soorten (Izabelklauwier en Grauwe Klauwier conspecific, naast Bruine Klauwier; eg, Vaurie 1959), of als vier soorten (de *isabellinus*-groep en de *phoenicuroides*-groep van Izabelklauwier gesplitst in twee aparte soorten, naast Grauwe en Bruine Klauwier; soms wordt de *phoenicuroides*-groep bij Grauwe Klauwier gerekend en omvat Izabelklauwier alleen de *isabellinus*-groep. De taxonomische relaties zijn derhalve complex en niet eenduidig (cf Voous 1960, 1979, Nielsen 1981, Panow 1983, Cramp & Perrins 1993).

Bovengenoemde waarneming betreft het eerste aanvaarde geval van de Izabelklauwier voor Nederland. In de meeste Noordwesteuropese landen is de Izabelklauwier als dwaalgast vastgesteld, zoals in België (De Smet & BAHC 1994), Duitsland (4), Finland (4), Frankrijk (3), Groot-Brittannië en Ierland (c 40), Noorwegen (3), Polen (2), Spanje (1) en Zweden (c 8); op enkele voorjaarsgevallen na betreffen het allemaal gevallen in het najaar (augustus-november) (cf, eg, Lewington et al 1991, Cramp & Perrins 1993, Rogers & Rarities Committee 1994). In enkele van deze gevallen kon worden vastgesteld dat ze betrekking hadden op *L i phoenicuroides* (Cramp & Perrins 1993, De Smet & BAHC 1994).

Summary

ISABELLINE SHRIKE ON TEXEL IN OCTOBER 1993 On 21 October 1993, a first-winter Isabelline Shrike *Lanius isabellinus* was observed for one hour (from late afternoon until dusk) on Texel, Noordholland. It could not be relocated during the next day despite intensive searching from dawn onwards. Due to its short stay, no more than c 20 birders observed the bird. Identification was straightforward because of the pale overall impression of the plumage, the cold-toned pale grey-brown upperparts, rufous rump and uppertail and pale rufous undertail, slightly rounded tail-tip, unmarked underparts with only faint barring on the orangy washed flanks and predominantly pale, flesh-coloured bill with dark grey tip. This observation constituted the first record for the Netherlands.

Verwijzingen

Cramp, S & Perrins, C M 1993. The birds of the Western Palearctic 7. Oxford.
Harris, A, Tucker, L & Vinicombe, K 1989. The Macmillan field guide to bird identification. London.

Jonsson, L 1992. Birds of Europe with North Africa and the Middle East. Londen.
Lewington, I, Alström, P & Colston, C 1991. A field guide to the rare birds of Britain and Europe. Londen.
Nielsen, B P 1981. Taxonomy of shrikes. Br Birds 74: 534-536.
Panow, E N 1983. Die Würger der Paläarkt. Wittenberg Lutherstadt.
Pearson, D J 1979. The races of the Red-tailed Shrike *Lanius isabellinus* occurring in east Africa. Scopus 3: 74-78.
Rogers, M J & Rarities Committee 1994. Report on rare birds in Great Britain in 1993. Br Birds 87: 503-571.
De Smet, G & BAHC 1994. Izabelklauwier te Heist in september 1989. Dutch Birding 16: 229-231.
Vaurie, C 1959. The birds of the Palearctic Fauna, Passeriformes. Londen.
Voous, K H 1960. Atlas van de Europese vogels. Amsterdam.
Voous, K H 1979. Capricious taxonomic history of Isabelline Shrike. Br Birds 72: 573-578.

Marcel A Capello, Witte de Withstraat 79, 4535 AN Terneuzen, Nederland
Enno B Ebels, Lessinglaan 11-2, 3533 AN Utrecht, Nederland
Wilfried R L Mahu, Vogeldijk 4, 4585 PK Hengstdijk, Nederland

Izabelklauwier te Heist in september 1989

Gunter De Smet & BAHC

Op 23 september 1989 ontdekten Gunter De Smet, Roel Samson, Dominique Verbelen en Filip Verbelen om 11:00 een Izabelklauwier *Lanius isabellinus* in de takkenbossen langs de oostdam te Heist, Westvlaanderen, België. In de namiddag verplaatste de vogel zich 1 km landinwaarts en liet zich tussen 15:00 en zonsopgang door c 50 geïnteresseerden bekijken. De volgende dag was de vogel gevlogen. Onderstaande beschrijving is voornamelijk gebaseerd op veldnotities van FV, aangevuld met een studie van dia's die door Filip Bogaert ter beschikking werden gesteld. Dit geval werd door het Belgisch Avifaunistisch Homologatiecomité (BAHC) aangevaard als de eerste waarneming voor België. Er

zijn verschillende foto's van dit geval gepubliceerd (Belgian Birding Magazine 0: 3, 1989; Dutch Birding 11: 197, plaat 144, 1989; Mergus 3: 167, 1989; Oriolus 55: 161, 1989). Een beknopte beschrijving is te vinden in Oriolus 55: 161, 1989.

Beschrijving

ALGEMENE INDRUK Bleke klauwier met rossige staart.
GROOTTE & BOUW Als Grauwe Klauwier *L. collurio*.
Staart afgerond.
KOP Voorhoofd en kruin rossig bruin. Achterhoofd grijsbruin. Wenkbrauwstreep witachtig. Lichte oogring. Oordekveren donkerbruin, vaag begrensd 'masker' vormend. Teugel en wenkbrauwstreep witachtig, als kin en keel.

Izabelklauwier te Heist in september 1989

BOVENDELEN Mantel, rug en schouder grijsbruin, ongebandeerd, doffer dan rossige stuit en bovenstaartdekveren.

ONDERDELEN Vuilwit. Flank en zijborst rossig, in veld egaal lijkend. Onderstaartdekveren witachtig.

VLEUGEL Handpennen donkerbruin met opvallende witte top. Duimvleugel en handdekveren donkerbruin. Tertiaals en grote dekveren met witachtige zoom en lichter bruin centrum, geaccentueerd door donkere handvleugel. Ook armpennen met lichte zoom. Grote en middelste dekveren met witachtige zoom, twee vleugelstrepen vormend. Kleine dekveren als schouder. Nergens donkere subterminale tekening waargenomen.

STAART Bovenstaart roestrood, zonder bandering, dieper van kleur dan bovenstaartdekveren en stuit. Distale derde deel van bovenstaart donkerder en begrensd met licht eindbandje. Beide middelste staartpennen volledig donker, bovenstaart 'in tweeën delend', als bij Gekraagde Roodstaart *Phoenicurus phoenicurus*. Onderstaart rossig.

NAAKTE DELEN Iris donkerbruin. Snavel overwegend grijsroze met donkere punt. Poot lichtgrijs.

GEDRAG Vanaf duindoorn op insecten jagend, deze zowel in vlucht als op grond verschalkend. In zit opvallend met staart roerend. In lage vlucht onopgemerkt lange afstanden afleggend.

Determinatie

De determinatie steunt voornamelijk op zes kenmerken (in willekeurige volgorde): 1 lichte grondkleur; 2 ontbreken van bandering; 3 met mantel contrasterende roestrode staart; 4 ontbreken van witte staartzijden; 5 rossige onderstaart; en 6 roze snavelbasis. Dit zijn verschillpunten met Grauwe Klauwier (het onmiskenbare

186 Izabelklauwier / Isabelline Shrike *Lanius isabellinus*, Heist, Westvlaanderen, België, 23 september 1989 (Filip Bogaert)

adulte mannetje van deze laatste buiten beschouwing gelaten). Bruine Klauwier *L. cristatus* heeft, naast een forsere kop en snavel, meestal donkerdere bovendelen die minder met de staart contrasteren. Kruin en achterhoofd van Bruine Klauwier contrasteren meestal niet met de mantel en schouderveren zoals bij de ondersoort *L. i. phoenicuroides* van Izabelklauwier (zie ook Capello et al 1994).

Alle keren dat van Westeuropese gevallen de ondersoort kon worden vastgesteld betrof het *L. i. phoenicuroides* (Dean 1982). Men kan in redelijkheid veronderstellen dat ook de vogel van Heist tot deze ondersoort behoorde. Vijf kenmerken ondersteunen dit: 1 rossige kruin (*L. i. phoenicuroides* is de enige ondersoort met dit kenmerk); 2 grijsbruine mantel; 3 witachtige wenkbrauwstreep; 4 relatief donkere slagpennen; en 5 roestrode staart met donker distaal gedeelte (cf Stresemann & Stresemann 1972, Pearson 1981, Dean 1982, Cramp & Perrins 1993).

Leeftijd

Een adult mannetje kan worden uitgesloten omdat deze, naar gelang de ondersoort, een zwarte snavel, witte handpenbases en/of een zwart(bruin) masker vertoont. Het betrof derhalve een vrouwtje of een onvolwassen exemplaar. Adulte en juveniele Izabelklauwieren van de ondersoort *L. i. phoenicuroides* ondergaan een snelle gedeeltelijke rui in het broedgebied. Tussen midden-juli en eind-augustus worden lichaamsveren, tertiaals, staartpennen en de meeste vleugeldekveren vervangen (Stresemann & Stresemann 1972, Cramp & Perrins 1993). Wel moet hier worden opgemerkt dat de postjuvenile rui van de soort nogal wat variatie vertoont. Een eerste-winter *L. i. phoenicuroides* kan soms vrij veel juveniele veren behouden. De vogel van Heist leek op een adult vrouwtje maar verschilde daarvan op enkele punten. Zo wezen de gave handpennen met duidelijke witte toppen op een eerste-winter *L. i. phoenicuroides*. Bovendien konden de lichte handpenbases niet vastgesteld worden. Ook kenmerken als de relatief onduidelijke wenkbrauwstreep en 'masker', de lichte teugel en de opvallend roze snavelbasis wezen op een gevorderd eerste-winterkleed. In een minder gevorderd ruistadium zijn ook het eventuele rui-contrast tussen geruide en ongeruide juveniele dekveren bruikbare leeftijdskenmerken. Afhankelijk van de sleet is het patroon van de handdekveren bepalend voor de leeftijd. Het geslacht kan in het eerste-winterkleed niet met zekerheid bepaald worden.

Verspreiding en voorkomen

De meeste recente auteurs vermelden vier ondersoorten van Izabelklauwier. Voor een korte bespreking van de ondersoorten en de overwinteringsgebieden zij verwezen naar het artikel over het Nederlandse geval in oktober 1993 (Capello et al 1994).

De Izabelklauwier is een dwaalgast in de meeste Noordwesteuropese landen (zie voor overzicht Capello et al 1994); de meeste gevallen zijn in Groot-Brittannië en Ierland (c 40, waarvan zeven in oktober 1988, voornamelijk half augustus tot half november, ook van maart tot mei) (cf, eg, Lewington et al 1991, Cramp & Perrins 1993, Rogers & Rarities Committee 1993). In Nederland werd de soort voor het eerst vastgesteld op 21 oktober 1993 te Texel, Noordholland (Dutch Birding 15: 285, plaat 210, 1993; Capello et al 1994).

Dankwoord

Dank aan alle waarnemers die de vogel terugvonden en de determinatie in juiste banen hebben geleid. Zonder de veldnotities van Filip Verbelen en de dia's van Filip Bogaert zou dit artikel onvolledig geweest zijn. Lars Svensson stuurde een kopie uit de (intussen gepubliceerde) 'groene bijbel' en Klaas Eigenhuis lichtte de status van de soort in Nederland toe (in die tijd geen aanvaarde gevallen). Jo van den Steen liet mij toe het

BAHC-dossier over dit geval te gebruiken en het BAHC nam dit artikel door.

Summary

ISABELLINE SHRIKE AT HEIST IN SEPTEMBER 1989 A first-winter Isabelline Shrike *Lanius isabellinus* was observed and photographed at Heist, Westvlaanderen, Belgium, on 23 September 1989. This is the first accepted record of Isabelline Shrike for Belgium. Probably, the bird belonged to the western subspecies *L. i. phoenicuroides*; this is supported by the rufous crown, the grey-brown mantle, the whitish supercilium, the relatively dark remiges and the rusty-red tail with dark distal part.

Verwijzingen

- Capello, M A, Ebels, E B & Mahu, W R L 1994. Izabelklauwier op Texel in oktober 1993. Dutch Birding 16: 226-229.
- Cramp, S & Perrins, C M 1993. The birds of the Western Palearctic 7. Oxford.
- Dean, A R 1982. Field characters of Isabelline and Brown Shrikes. Br Birds 75: 395-406.
- Pearson, D J 1979. The races of the Red-tailed Shrike *Lanius isabellinus* occurring in east Africa. Scopus 3: 74-78.
- Pearson, D J 1981. Field identification of Isabelline Shrike. Dutch Birding 3: 119-122.
- Rogers, M J & Rarities Committee 1993. Report on rare birds in Great Britain in 1992. Br Birds 86: 447-540.
- Stresemann, E & Stresemann, V 1972. Über die Mauer in der Gruppe *L. isabellinus*. J Ornithol 113: 60-75.
- Svensson, L 1992. Identification guide to European passerines. Vierde druk. Stockholm.

Gunter De Smet, Edmond Blockstraat 9, 9050 Gentbrugge, België
BAHC, p/a Jan Pollet, Erfgoedlaan 8, 9800 Deinze, België

Mededelingen

Geelpootmeeuw gepaard met Kleine Mantelmeeuw broedend te IJmuiden

Op 23 mei 1994 werd in een kolonie van op het dak van de IJbunker te IJmuiden, Noordholland, broedende Kleine Mantelmeeuwen *Larus fuscus* en Zilvermeeuwen *L. argentatus* een vrouwtje Geelpootmeeuw *L. cachinnans* op het nest gevangen. Reeds in 1987 broedde dit exemplaar gepaard met een Kleine Mantelmeeuw op het Forteiland in de IJmuiderbuitenhaven, waar het

één jong grootbracht. Sindsdien vond op dit eiland verstoring door één of meer vossen *Vulpes vulpes* plaats, waarna de Geelpootmeeuw naar de meeuwenkolonie op het dak van de 400 m verderop gelegen, in de Tweede Wereldoorlog gebouwde IJbunker verhuisde. Hier bracht de vogel, steeds gepaard met een Kleine Mantelmeeuw, in 1991-93 elk jaar twee jongen groot. In 1994 werden op dit dak 363 nesten geteld waarvan 70 van Kleine Mantelmeeuw. Voor het eerst kon met zekerheid worden vastgesteld waar zich precies het nest van de Geelpootmeeuw

187-188 Mediterranean Yellow-legged Gull / Mediterrane Geelpootmeeuw *Larus cachinnans michahellis*, IJmuiden, Noordholland, 23 mei 1994 (Fred Cottaar)

bevond. Daardoor kon de vogel met behulp van een over het nest geplaatste inloopkooi worden gevangen en geringd (Arnhem 5139972). Het nest bevatte drie eieren met de volgende maten: 70.3 x 51.2, 70.3 x 50.4 en 68.8 x 50.5 mm. Ook werden maten van de vogel genomen: gewicht 780 g; vleugellengte (maximum) 406 mm; koplengte 115.3 mm; snavellengte (tot schedel) 66 mm; snavelhoogte (gonys) 18 mm; tarsuslengte 65.5 mm. Door de relatief donkere tinten van het grijs op de bovenzijde, de diep gele en rode kleur van de naakte delen en de hoeveelheid zwart in de vleugelpunt werd de vogel gedetermineerd als Mediterrane Geelpootmeeuw *L c michahellis*. Begin juni bleken twee van de drie eieren te zijn uitgekomen.

Dit waren de eerste broedgevallen van de Geelpootmeeuw in Noordholland.

Summary

YELLOW-LEGGED GULL BREEDING AT IJMUIDEN Since 1987, a female Mediterranean Yellow-legged Gull *Larus cachinnans michahellis* paired with a male Lesser Black-backed Gull *L fuscus* has been breeding in the harbour of IJmuiden, Noordholland, the Netherlands. The pair produced one young in 1987 on an island, and two annually in 1991-94 on the roof of a large bunker, in a colony of Herring Gull *L argentatus* (293 nests in 1994) and Lesser Black-backed Gull (70). On 23 May 1994, the bird was trapped on its nest, ringed and photographed, and its three eggs were measured. These were the first breeding records of this species in Noordholland.

Fred Cottaar, Marsstraat 1, 2024 GA Haarlem, Nederland
Kees Verbeek, Jan Steenstraat 69, 2023 AL Haarlem, Nederland

Hybrid Azure x Blue Tits in Europe

Hybrids between Azure Tit *Parus cyanus* and Blue Tit *P caeruleus* have been known since the beginning of this century under the name 'Pleske's Tit' '*P pleskii*' (cf Pleske 1912). Recent records have shown that problems still exist, even in the hand, in separating these hybrids from genuine Azure Tits. For example, two birds trapped in Hungary, in December 1988 and October 1989, which were initially accepted as genuine Azure Tits (cf Lewington et al 1991) were recently reviewed and are now considered

hybrids by the Hungarian rarities committee (Waliczky 1993, Gábor Kovács pers comm). Photographs of both birds are published here. The most important differences between Azure Tit and hybrids were recently discussed by Brensing & Barthel (1993) and are only shortly repeated here. The characters of Azure Tit refer to the subspecies *P c cyanus*, since this subspecies is the most likely to occur in Europe.

SIZE & STRUCTURE Both Azure Tit and hybrids larger than Blue Tit. In Azure Tit, tail proportionately longer than in hybrids (cf table 1).

TABLE 1 Lengths (mm) of wing, tail and p8 (numbered descendantly) of Blue Tit *Parus caeruleus* and Azure Tit *P cyanus* (average and range, after Svensson 1992) and two hybrid Azure x Blue Tits *P cyanus x caeruleus* (Zsolt Karcza pers comm, Brensing & Barthel 1993)

	Blue	Azure	hybrid Azure x Blue (Hungary 1989)	hybrid Azure x Blue (Austria 1989)
wing	66.5 (62-71)	68.5 (64-73)	70	70
tail	54.5	64.5 (63-66)	61	65
p8	-	-	55.0	53.8

HEAD Crown pure white in Azure, slightly greyish in hybrids.

UNDERPARTS Pure white in Azure (although Central Asian subspecies with yellow breast-patch); in hybrids, (upper)breast with very variable amount of yellow or yellowish.

WING In Azure, broad white tips to tertiaries and secondaries, and broad white tips to primary coverts and greater wing-coverts, forming broad wing-bar; in hybrids, usually less white in wing.

TAIL In Azure, outer rectrix (t6) completely white and t1-5 white with from t5 towards t1 increasing amount of blue from base towards tip, central rectrix mainly blue with broad white tip, including small part of outer web; blue pattern in spread tail distinctively wedge-shaped (cf Svensson 1992). In hybrids, tail usually with little or no white; only rarely tail with same pattern as Azure (eg, Hungary's first recorded hybrid, cf Forgách 1989).

UPPERTAIL-COVERTS Tipped white in Azure; tips sometimes lacking in hybrids.

When a possible Azure Tit is seen in the field (or examined in the hand), one should look very carefully at the coloration of the crown and breast, wing pattern and tail pattern. Furthermore, Brensing & Barthel (1993) noted that in Europe it is more likely to find a hybrid than a genuine Azure Tit, since the latter is mainly non-migratory.

In western Europe, there are now seven

records of hybrid Azure x Blue Tit (cf table 2). Azure Tit is a rare, sometimes irruptive, vagrant in western Europe, with records in Austria (at least 10), former Czechoslovakia (c 30), Denmark, Estonia, Finland (21, including a breeding pair in 1973), France, Latvia (several), Poland (27), Rumania, Sweden (2) and former Yugoslavia (cf Lewington et al 1991, Frich & Nordbjærg 1994). One may wonder if in all these records the possibility of hybrid Azure x Blue Tit has been considered. A bird at Horsmeertjes, Texel, Noordholland, the Netherlands, on 14 October 1991 submitted as Azure Tit but not accepted by the Dutch rarities committee (CDNA) was probably a leucistic Blue Tit but the description did not exclude a hybrid Azure x Blue Tit (Wiegant et al 1994).

I thank Zsolt Karcza for the measurements of the Ócsa hybrid, Gábor Horváth for supplying information on the Hungarian records and Mirella Szarvas for translating some papers. Special thanks are due to Zsolt Czeglédi and Balázs Forgách for the use of their slides and photograph. Dick Forsman is acknowledged for providing information on Finnish records.

References

- Bankovics, A 1990. Recent new records in Hungary. *Aquila* 96/97: 133-137.
 Brensing, D & Barthel, P H 1993. Ein Hybride aus

TABLE 2 Records of hybrid Azure Tit x Blue Tit *P cyanus x caeruleus* in western Europe

Netherlands	Flevoland	9 November 1968, trapped (Frank & Voous 1969; plate 189)
Finland	Turku	Azure Tit, present from 29 December 1974 to 14 March 1976, paired with Blue Tit in spring 1975; on 5 June 1975, unknown number of young heard in nest; nesting not studied further but on 1 January 1976, one hybrid bird seen nearby (Dick Forsman in litt). See also Sweden below.
Latvia	Pape	October 1981, trapped (Lewington et al 1991)
Sweden	Södermanland	20 October 1991, trapped; retrapped in Värtsilä, Finland, on 17 April 1992 (<i>Vår Fågelvärld</i> 1992 (7/8): 39, Elmberg 1992, Forsten & Numminen 1992)
Hungary	Gyula	26 December 1988, trapped (Forgách 1989; plate 190)
Hungary	Ócsa	28 October 1989, trapped (Bankovics 1990; plates 191-192)
Austria	Illmitz	11 November 1989, trapped (Brensing & Barthel 1993)

189 Hybrid Azure Tit x Blue Tit / hybride Azuurmees x Pimpelmees *Parus cyanus x caeruleus*, Bremerbergdijk, Flevoiland, Netherlands, trapped 9 November 1968, died 15 April 1969, photographed at Zoologisch Museum, Amsterdam, November 1994 (André J van Loon) **190** Hybrid Azure Tit x Blue Tit / hybride Azuurmees x Pimpelmees *Parus cyanus x caeruleus*, Gyula, Hungary, 26 December 1988 (Balázs Forgách) **191-192** Hybrid Azure Tit x Blue Tit / hybride Azuurmees x Pimpelmees *Parus cyanus x caeruleus* with Blue Tit, Ócsa, Hungary, 28 October 1989 (Zsolt Czeglédi). Note greyish crown, yellow patch on upperbreast and small amount of white in tail.

Lasur- *Parus cyanus* und Blaumeise *P. caeruleus* am Neusiedlersee. *Limicola* 7: 147-151.
 Elmberg, J 1992. Sällsyna fåglar i Sverige 1991. Vår Fågelvärld 1992 (7/8): 17-32.
 Forgách, B 1989. [First record of Azure Tit *Parus cyanus* for Hungary.] *Madártani Tájékoztató* 1989 (3/4): 20-21. [In Hungarian; English summary.]
 Forsten, A & Numminen, T 1992. Viimeaikaisia havaintoja 15. maaliskuuta-16. toukokuuta 1992. *Lintumies* 27: 125-127.
 Frank, G & Voous, K H 1969. Vangst van *Parus "pleskii"* in Nederland. *Limosa* 42: 201-205.
 Frich, A S & Nordbjærg, L 1994. Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1992. *Dansk Ornithol Foren Tidsskr* 88: 99-110.

Lewington, I, Alström, P, & Colston, P 1991. A field guide to the rare birds of Britain and Europe. London.
 Pleske, T 1912. Zur Lösung der Frage, ob *Cyanistes pleskei* Cab. eine selbständige Art darstellt, oder für Bastarde von *Cyanistes caeruleus* (Linn.) und *Cyanistes cyanus* (Pall.) angesprochen werden muß. *J Ornithol* 60: 96-109.
 Svensson, L 1992. Identification guide to European passerines. Fourth edition. Stockholm.
 Waliczky, Z 1993. [Report of the Hungarian Rarities Committee: 1992.] *Madártani Tájékoztató* 1993 (2): 49-56. [In Hungarian; English summary.]
 Wiegant, W, Steinhaus, G H & CDNA 1994. Rare birds in the Netherlands in 1992. *Dutch Birding* 16: 133-147.

Leo J R Boon, Goeman Borgesiuslaan 383, 9722 VJ Groningen, Netherlands

Transatlantic migration by ringed birds from North America

As pointed out in an earlier paper (Dennis 1981), there is a significant number of Nearctic birds that appear in Europe or European waters, predominantly in autumn. These include ringed birds, thereby supplying definite proof of place of origin. Ducks, waders, gulls and terns have supplied by far most of the ringing records. As stated in Dennis (1981), 'Red Knots and Ruddy Turnstones breeding in Greenland and north-eastern Arctic Canada apparently winter mainly (if not entirely) in the Old World. This is seen both in recovery records of banded birds in Europe and return records of banded birds from the breeding grounds.'

Suspected migrants that have furnished a number of recoveries in Europe included American Wigeon *Anas americana*, Northern Pintail *A. acuta*, Green-winged Teal *A. crecca carolinensis*, Blue-winged Teal *A. discors*, Ring-billed Gull *Larus delawarensis* and Arctic Tern *Sterna paradisaea*. Additional European recoveries have been reported for several of these species and other

suspected transatlantic migrants (Dennis 1986, 1987, 1990). The records are brought up-to-date in this paper.

There can be no doubt about the status of the Pale-bellied Brent Goose *Branta bernicla hrota* as a transatlantic migrant. Ringing data and identification through painted aluminium neck-collars has shown that a part of the population that breeds in the Canadian arctic reaches Europe in substantial numbers each autumn. The main wintering grounds are in Ireland with stops in Iceland *en route*. Records of this goose are not included in this or the previous papers. It is interesting to note that a second-year Lesser Canada Goose *Branta canadensis hutchinsii/parvipes* staying from 19 November 1992 until 25 February 1993 (when it was shot) at Loch of Skene, Grampian, Scotland, was wearing a yellow neck-collar (6TU2) attached on 10 February 1992 west of Washington DC, Maryland, USA (cf Dutch Birding 15: 33, 82, 1993).

In previous papers, 78 recoveries with 29 species of ringed Nearctic birds were reported from 14 European countries or politically separate parts of these countries. Greenland was omitted

TABLE 1 Recoveries of ringed North American birds in Europe since last report (Dennis 1990)

Species	Ringnumber	Ringed at	Recovered at
Northern Gannet <i>Morus bassanus</i>	638-73740	Funk Island, Newfoundland, Canada, 19 August 1984	Flatey, Iceland, 15 May 1991 (drowned in fishing net)
Turnstone <i>Arenaria interpres</i>	1313-50772	Northwest Territories, Canada, 1 June 1989	Vlieland, Friesland, Netherlands, 5 October 1991 (ring read by binoculars; trapped and released on same site 10 October 1991)
Turnstone	1313-50968	Northwest Territories, Canada, 13 July 1992	several coast locations, Netherlands, from 27 September 1992 (trapped and released) to 25 May 1994 *
Turnstone	1313-59077	Northwest Territories, Canada, date not yet reported	Vlieland, Friesland, Netherlands, 6 September 1994 (trapped and released; Gerlof de Roos in litt)
Red Knot <i>Calidris canutus</i>	802-51328	Northwest Territories, Canada, 5 July 1988	mouth of Somme river, Somme, France, 11 December 1988 (shot)
Royal Tern <i>Sterna maxima</i>	784-40378	Chincoteague, Accomack Co, Virginia, USA, 1 August 1989	Puerto de Rosas, Spain, 26 December 1989 (caught on fisherman's line and released)

* According to Vogeltrekstation (Dutch ringing office) at Heteren, Gelderland, this Turnstone was reported from several places at the coast in the Netherlands on 27 September, 17 October, 5 November and 30 December (all 1992), 20 February, 20 March, 16 November (all 1993) and 25 May 1994; on most occasions the ringnumber was read by telescope (cf Op het Vinketouw 74: 19, 1994; 75: 26, 1994)

but records from Iceland and the Azores were included. This paper adds one more species (Royal Tern *S maxima*) and five more individuals to the list (table 1). One previously reported record must be deleted because essential information regarding its recovery was missing (see below).

The obvious advantage of a ringed bird over a sight record is that a reported ring tells the finder where the bird came from. This is essential in the case of species that breed on both sides of the Atlantic. In this regard, Red Knot *Calidris canutus*, Turnstone *Arenaria interpres*, Herring Gull *L argentatus*, Sandwich *S sandvicensis*, Common *S hirundo* and Arctic Terns provide good examples.

Unconfirmed recoveries

Earlier, Dennis (1990) reported on an American Black Duck *A rubripes* ringed at Gloucester Co, New Brunswick, Canada, on 5 September 1970, the ring being found on Helgoland, Schleswig-Holstein, Germany, on 10 February 1988. Since the bird itself was not found, this record can not be considered valid and must be rejected.

An American Redstart *Setophaga ruticilla* was reported by the Lithuanian Bird Ringing Centre as being found freshly dead by a seaman on the sea shore at Marina di Carrara, east of Genoa, Italy, on 5 September 1991. The ring was removed and sent to the US Banding Laboratory via the Lithuanian Bird Ringing Centre. An American Redstart with the same ring number was ringed by Davis Holmes and Kathleen Klimkiewicz of the US Bird Banding Laboratory in York Co, Maine, USA, on 30 May 1989. However, the sea coast location where the bird was found could have been a port-of-call for a sea-going

vessel. The fact that the bird was found by a seaman supports this contention. Since there is some question about the circumstances surrounding this recovery, the record lacks confirmation.

Confirmed recoveries

The presence of a ring not only establishes where the bird came from but also offers greater certainty regarding its identification. Moreover, a number of ringing records (recoveries), especially when spread over a number of years, can help establish an improved picture about migration and vagrancy patterns. As seen in table 2, 11 species ringed in North America have supplied three or more recoveries in Europe.

No great significance can be attached to recoveries in Europe of the Fulmar *Fulmarus glacialis*. This species is a pelagic bird that wanders widely in the North Atlantic. Much the same can be said of Leach's Storm-petrel *Oceanodroma leucorhoa*. Four recoveries of Northern Gannet *Morus bassanus* indicate that there could be intermingling between populations that breed on both sides of the Atlantic.

Recoveries of Green-winged Teal in Europe confirm the fact that this subspecies of Common Teal is regular as a wild vagrant in Europe. Similarly, Northern Pintails from North America have supplied enough recoveries to indicate that not all birds in European waters originate from the Western Palearctic. There can also be no question about the frequency of Blue-winged Teal as a visitor to Europe. This Nearctic species, which disperses widely during migration, has provided 13 European recoveries ranging from Scotland to the Azores. Five recoveries of American Wigeon confirm the fact that in Europe this

TABLE 2 Species providing three or more European recoveries

Species	Number	Recovered in
Fulmar <i>Fulmarus glacialis</i>	3	Germany, Iceland, Ireland
Leach's Storm-petrel <i>Oceanodroma leucorhoa</i>	3	France, Iceland, Spain
Northern Gannet <i>Morus bassanus</i>	4	Iceland (at sea), Ireland, Portugal, Spain (at sea)
Green-winged Teal <i>Anas crecca carolinensis</i>	4	England, Iceland, Northern Ireland (two)
Northern Pintail <i>A acuta</i>	4	England (two), France, Ireland
Blue-winged Teal <i>A discors</i>	13	Azores (two), Denmark, England, France, Ireland, Morocco, Portugal, Scotland, Spain (four)
American Wigeon <i>A americana</i>	5	France, Ireland (two), Scotland (two)
Turnstone <i>Arenaria interpres</i>	5	England (two), Netherlands (three), Portugal
Red Knot <i>Calidris canutus</i>	10	Denmark, England (three), France (four), Scotland (two)
Ring-billed Gull <i>Larus delawarensis</i>	5	Azores, Ireland, Spain (three)
Arctic Tern <i>Sterna paradisaea</i>	4	France (three), Scotland

species can be of wild origin. A bird ringed in New Brunswick, Canada, on 13 August 1986, was trapped and released at Fair Isle, Scotland, on 21 September 1986 and shot at Wexford, Ireland, on 30 November 1986 (Dennis 1990). These recoveries suggest that American Wigeons arrive by way of a northern crossing and then work their way south.

As already pointed out, Turnstone, with five European recoveries, migrates from parts of Arctic Canada to Europe where it is indistinguishable from birds breeding in northern Europe. The status of Red Knot in Europe, with 10 recoveries, is similar to that of Turnstone.

Ring-billed Gull, with five recoveries in Europe, has been shown by Hoogendoorn & Steinhaus (1990) to be a newcomer to European waters. The first record, of a ringed bird in the Azores in 1945, was followed by ringing recoveries in Spain in 1951 and 1965. Numerous sight records followed. By the end of 1987, the total stood at 831 from 17 countries (Hoogendoorn & Steinhaus 1990).

The Arctic Tern, with four recoveries in Euro-

pe, can be considered a transient to wintering grounds in higher latitudes of the South Atlantic.

Once again, I am very much indebted to Danny Bystrak, Kathleen Klimkiewicz and others at the Bird Banding Laboratory, Laurel, Maryland, for their assistance. Those whom I acknowledged in previous papers for help and granting permission to use their recovery records have laid the foundation and deserve thanks.

References

- Dennis, J V 1981. A summary of banded North American birds encountered in Europe. *North Am Bird Band* 6: 88-96.
- Dennis, J V 1986. European encounters of birds ringed in North America. *Dutch Birding* 8: 41-44.
- Dennis, J V 1987. Additional recoveries of banded North American birds in Europe. *North Am Bird Band* 12: 11-12.
- Dennis, J V 1990. Banded North American birds encountered in Europe: an update. *North Am Bird Band* 15: 130-133.
- Hoogendoorn, W & Steinhaus, G H 1990. Nearctic gulls in the Western Palearctic. *Dutch Birding* 12: 109-164.

John V Dennis, PO Box 578, Princess Anne, Maryland 21853, USA

Geographical variation within western populations of Clamorous Reed Warbler

The Palearctic populations of Clamorous Reed Warbler *Acrocephalus stentoreus* fall apart into two groups: 1 smaller birds with elongated and laterally compressed bill-tips, occurring in marshes in Egypt and the Levant and usually united into a single subspecies, *A s stentoreus*; and 2 larger birds with a relatively shorter, broader and less compressed bill, occurring in mangrove along the coast of northern Somalia, the Red Sea and the Persian Gulf, as well as in inland marshes from Iran north and east to the Aral Sea, southern Kazakhstan and Afghanistan, all united in *A s brunnescens*. As explained earlier (Rose-laar, in Cramp 1992), some populations within each of these traditionally recognized subspecies differ rather in size and colour from others but the samples investigated by me for Cramp (1992) were too small to split each subspecies into a number of additional subspecies. Since then, I

examined more specimens and the disparity initially found between birds from Egypt and the Levant was corroborated. The size and colour differ sufficiently to validate the recognition of a separate subspecies for the birds from the Levant, to be named:

Acrocephalus stentoreus levantina subsp nov

HOLOTYPE (in Natural History Museum (BMNH), Tring, England) BMNH 1947.14.183, adult male, Bet Shean, Israel, 11 March 1924, collected by K W Bigger. Wing 88.5 mm, tail 83 mm, tarsus 29.2 mm, bill to skull 27.6 mm, bill to nostril 16.2 mm. P9 4 mm shorter than wing-tip (formed by p7-8), p1 14 mm shorter; depth of notch on inner web of p9 19 mm.

PARATYPES Three birds in BMNH: one male, Jordan River near Jericho, 24 November 1919 and two males, Lake Huleh, northern Israel, 25 May 1922; four birds in Zoologisches Forschungsinstitut und Museum Alexander König (ZFMK), Bonn, Germany: three males, Neve Yam, near Lake Tiberias, Israel, 25 April 1965, 9 March 1968 and 23 January 1970, and one juvenile female, Lake Huleh, 11 August 1962; and five birds in Naturhistorisches Museum Wien (NMW), Wien, Austria: three males and one female, Neve Yam, 31 March

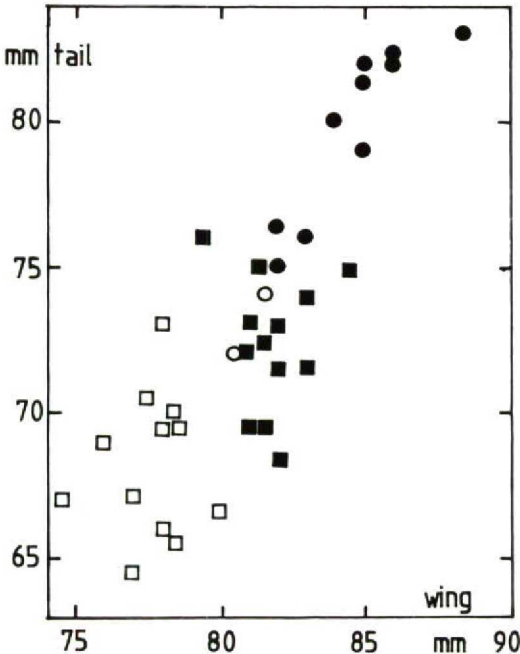
TABLE 1 Measurements (in mm) of Clamorous Reed Warbler *Acrocephalus stentoreus* from Egypt (*A s stentoreus*) and the Levant (*A s levantina*). Bill measured to skull. In sequence: average - standard deviation - sample size - range

		<i>A s stentoreus</i>				<i>A s levantina</i>			
wing	♂	82.4	1.38	15	80 - 85	84.6	2.00	10	82 - 88
	♀	77.5	1.47	11	75 - 80	79.0	3.50	3	75 - 82
tail	♂	72.0	2.28	11	68 - 76	79.8	3.01	10	75 - 83
	♀	68.0	2.55	11	64 - 73	73.0	—	2	72 - 74
bill	♂	25.9	0.74	14	24.9 - 27.2	26.5	0.54	10	25.8 - 27.6
	♀	25.3	0.38	11	24.8 - 26.0	24.2	0.38	3	23.8 - 24.5
tarsus	♂	29.2	1.01	11	28.0 - 30.8	28.4	0.50	10	27.8 - 29.2
	♀	27.3	0.52	10	26.6 - 27.9	27.2	0.80	3	26.4 - 28.0

1971, 19 November 1971, 3 December 1982 and 1 November 1988, and an adult female, Lake Huleh, 5 October 1962. The birds in both ZFMK and NMW were all collected by H Hovel.

DISTRIBUTION The new subspecies occurs in Israel but probably also on the Jordanian side of the Jordan River and along the Dead Sea, and perhaps elsewhere in the Levant. *A s stentoreus* from Egypt does not extend further east than the borders of the Suez Canal.

FIGURE 1 Wing and tail lengths of subspecies of Clamorous Reed Warbler *Acrocephalus stentoreus* from Egypt and the Levant. Squares: nominate *A s stentoreus* from Egypt. Rounded dots: *A s levantina* from Israel. Black marks: males. Open marks: females.

DIAGNOSIS *A s levantina* is slightly larger in all measurements than *A s stentoreus* but especially the tail is longer (see table 1 and figure 1). Moreover, the colour of the upperparts, breast and flanks is darker and browner, less pale and olive-brown than of birds from Egypt, although the colour of all subspecies is strongly influenced by bleaching and wear. In fresh plumage in autumn, the upperparts of *A s levantina* are rufous-brown or dark olive-brown (in *A s stentoreus* paler olive-brown), the throat and belly are whitish but the breast and flanks are deep cinnamon-buff (in *A s stentoreus* tawny-buff); in worn plumage in spring, the upperparts are medium buff-brown (in *A s stentoreus* colder olive-brown) and the breast and flanks light buff-brown (in *A s stentoreus* paler yellowish-buff or tawny). A dark morph in which the upperparts are darker rufous-brown and the entire underparts (including throat and belly) deep cinnamon-brown (in fresh plumage) or dark olive-brown to buff-brown (in worn plumage) occurs frequently (five out of 13 birds examined; two others intermediate). This dark morph apparently does not occur in Egypt but a single bird out of 24 *A s brunnescens* examined was similarly dark (female collected at Quetta, Pakistan, on 8 October 1913, in BMNH).

In measurements, *A s levantina* agrees with the populations of *A stentoreus* breeding in mangrove forest of northern Somalia, the coasts of the Red Sea and the Persian Gulf, as well as in south-western Iran, but the bill of all these latter populations is short and not strongly attenuated, similar to the bill of the larger-sized subspecies *A s brunnescens* from western Central Asia (north-eastern Iran and Afghanistan north to the Aral Sea and southern Kazakhstan). All these shorter-billed populations are somewhat paler in colour than *A s stentoreus* and (especially) *A s levantina*, more greyish-olive on the upperparts in fresh plumage, more brownish-grey when worn, and more extensively white on the underparts; especially the birds breeding in mangrove forest become very pale and grey when worn.

TABLE 2 Measurements (in mm) of Clamorous Reed Warbler *Acrocephalus stentoreus* from Red Sea to south-western Iran and western Central Asia. Data as in table 1. Sexes combined except for wing. * Birds from inland south-western Iran, ** birds from mangrove forest along Red Sea to Persian Gulf

	Red Sea to south-western Iran				western Central Asia				
p1 to wing-tip	14.1	1.77	12	11 - 17	16.3	1.89	11	14 - 20	
wing	♂	87.0	1.89	10	83 - 88	91.1	2.58	13	87 - 95
	♀	81.1	2.50	6	78 - 84	85.8	3.25	11	81 - 90
bill		23.4	0.74	6	22.2 - 24.2 *	24.8	0.95	22	23.5 - 26.4
bill		24.7	0.90	7	23.5 - 26.0 **				

The mangrove birds as well as the birds from inland south-western Iran show a shorter wing than typical *A s brunnescens* from western Central Asia (cf table 2). This shorter wing is partly the result of a shorter wing-tip. Other measurements are similar, except for the short bill of the birds from inland south-western Iran (cf table 2). Although these south-western forms may form distinguishable taxa, they are not separated from *A s brunnescens* here because too few birds could be directly compared with *A s meridionalis* from Sri Lanka and with the unnamed breeders of Kashmir, which are also smaller and paler, but which appear to have a longer bill. It can not be

excluded that all birds inhabiting the coastal zone of the northern Indian Ocean, from Sri Lanka via western India, Pakistan and the Persian Gulf to the Red Sea and northern Somalia, belong to a single form.

I would like to thank Peter Colston (BMNH), R van den Elzen (ZFMK) and H Schifter (NMW) for their permission to study specimens from the collections under their care.

References

Cramp, S 1992. The birds of the Western Palearctic 6. Oxford.

C S (Kees) Roselaar, Zoologisch Museum Amsterdam, Postbus 94766, 1090 GT Amsterdam, Netherlands

Asian-Pacific birds

Species limits within Garnet Pitta-complex

In recent taxonomic treatments of the Pittidae (Mayr 1979, Sibley & Monroe 1990), the Sundaic garnet pittas are considered to comprise two species: Garnet Pitta *Pitta granatina* (including *P g coccinea*) and Black-and-scarlet Pitta *P venusta* (including *P v ussheri*). Early accounts – pre-dating the ternary nomenclature – naturally treated these taxa as four separate species (Schlegel 1863, 1874, Wallace 1864, Sharpe 1877, Elliot 1892). Few authors appear to have subsequently critically examined material of *P venusta*, perhaps because the majority of the known speci-

mens are concentrated in two Dutch collections; material of *venusta* is rare in collections in Britain and the United States. However, *P venusta* was accurately figured in Temminck (1830). Moreover, these accounts, including Elliot (1892), were published before red-crowned garnet pittas (*P g coccinea*) were known to occur on Sumatra. *P granatina* was only discovered in north-eastern Sumatra in 1916 and specimens were later described as a new subspecies, *P g vanheurni* (Kloss 1921).

Everett (1889) listed *P ussheri* and *P granatina* from Borneo, adding that the former is the 'representative form of *P venusta* (Mull) of Sumatra'. This remark appears to have induced later authors to treat *P venusta* and *P ussheri* as conspeci-

fic, merely because both have dark crowns. This arrangement does not appear to have been critically reconsidered since.

Stresemann (1938) considered *P granatina* and *P venusta* (including *P ussheri*) as conspecific because of a single intermediate specimen from Peleben (Borneo), thought to be a hybrid between red-crowned *P g granatina* and black-crowned *P g ussheri* (see below). Previously, Chasen & Kloss (1930) stated that 'All the Malaysian black-and-scarlet Pittas may be forms of *P granatina*, but we need to know more of the ranges of *vanheurni* and *venusta* in Sumatra and of *granatina* and *ussheri* in North Borneo before definitely linking up the black with the red-crowned sections'. Mayr's (1979) cautious view, followed by van Marle & Voous (1988), is essentially that of Chasen & Kloss (1930).

In the past, geographical representation has often been the sole reason for synonymizing taxa, despite often striking morphological differences, as exemplified by numerous cases involving birds on islands in the Indo-Australian Archipelago. Occasionally, the question comes to mind whether a reviser has actually seen material of all taxa concerned to fully appreciate the sometimes very obvious morphological differences. The vocalizations of the Sumatran forms and *P granatina* on Borneo have not previously been described.

Although *venusta* is known from several widespread localities in Sumatra, there were no reliable records since Edward Jacobson collected specimens between 1913 and 1917 (Robinson & Kloss 1924, van Marle & Voous 1988). On 3 April 1989, I observed and tape-recorded *P venusta* on Gunung Kaba (Bengkulu), a known locality for the species (Robinson & Kloss 1924).

I have come to the conclusion that *venusta* and *ussheri* are not conspecific and that *P venusta* should be regarded as a separate monotypic species, endemic to Sumatra, a view followed by Andrew (1992) and MacKinnon & Phillips (1993). However, the vernacular name given to *venusta* by these authors, Black-crowned Pitta, hardly differentiates it from the black-crowned *ussheri* and does not justice to its endemic status. For the same reason, of the two alternatives used by MacKinnon & Phillips (1993), Black-and-Scarlet and Graceful Pitta, the latter would appear to be more appropriate.

Material examined

I examined 180 study skins of all forms of garnet pittas in institutional collections and tape record-

ings of all taxa. In addition, I studied *venusta* and *ussheri* on Gunung Kaba (Sumatra, Indonesia) and in Sepilok and Gomantong Forest Reserves (Sabah, East Malaysia) respectively. Abbreviations used in the text are: G (Gunung = Mount), K (Kuala = River), S (Sungei = River), U (Ulu = River). See acknowledgements for museum acronyms used (in parentheses).

Graceful Pitta

Pitta venusta S Müller 1835: 34, plate 5 [=8], figure 4. 'Bosschen in deze streek', ie forests on the west coast of Sumatra in the Padang residency; the two syntypes are from Batang Singgalang, on the south-eastern slope of Gunung Tendike, the twin volcano to the south of G Singgalang (Müller 1835: 40).

MATERIAL EXAMINED Sumatra: without locality, one (BMNH); 'Java?', one (BMNH); 'Sumatra', two (ANSP); Air Njuruk, G Dempo, 1400 m, two (RMNH); Bandar Baru, one (ZMA); Batang Singgalang, two (RMNH), the two syntypes; Kerinci Valley, one (AMNH); Rimbo Penggadang, Lebong, one (RMNH); Sandaran Agong, 2450 ft, one (AMNH); Siolak Daras, 3000 ft, one (BMNH); Suban Ajam, Redjang, 1200 m, five (RMNH); G Talamau (Ophir), NW slope, 1300 m, one (RMNH).

MEASUREMENTS See table 1.

PLUMAGE AND STRUCTURE Adult: head, breast, mantle and back dull dark purplish-brown. Belly and vent scarlet. Narrow supercilium of pointed, light sky blue feathers extending from eye backwards (protruding as 'horns'). Wing and tail blackish-brown; greater wing-coverts narrowly fringed light violet blue. Juvenile: uniform brown, paler, more rusty on centre of belly and vent.

The wing-length ranges of *P venusta*, *P granatina* and *P ussheri* are roughly equal but *P venusta* has a much longer tail (see figure 1), resulting in a significantly higher tail/wing ratio (see table 1). Nevertheless, few recent authors have taken this prominent character into account when discussing the affinities of this taxon. Although Müller (1835) refers to a 'short, rounded tail', this must be taken as a 'generic character'; surely Temminck (1830) states that 'Le Brève gracieux occupe un rang distingué dans ce beau genre', adding that 'la queue est plus longue et plus étagée que ne l'est cette partie dans les deux espèces mentionnées' [*P granatina* and Red-breasted Pitta (*P erythrogaster*)]. Because of its long tail – obvious when comparing plates 506 and 590 in Temminck (1830) – Schlegel (1874) placed *P venusta* far from *P granatina*, together with the long-tailed Banded Pitta *P (Eucichla) guajana*. Coomans de Ruiter (1938) quoted Schlegel and added that because of its tail-structure, *P venusta* would thus seem to be intermediate between the subgenera *Pitta* and *Eucichla*.

VOCALIZATIONS The territorial call of *P venusta* has not previously been described. It consists of a low, mournful whistle, mostly on an even pitch and sometimes with a slight upward inflection towards the end of the

call, which is lower-pitched than that of other garnet pittas. The call lasts between 1.3 and 2.0 s, given at intervals of 5-14 s.

BREEDING Müller & Schlegel (1840) figured a nest and eggs attributed to *P venusta*, collected at the foot of G Singgalang (West Sumatra). The eggs are unlike those of other species of Pittidae in that they are white but unmarked. The identification needs confirmation.

DISTRIBUTION Breeding, distribution, habitat and status of garnet pittas on Sumatra were summarized by van Marle & Voous (1988). *P venusta* is recorded from G Talamau (G Ophir) south to G Dempo and *P granatina* from Aceh and North Sumatra provinces.

Range extension on Sumatra

The ZMA collections contain two specimens from Bah Bajoe and one from Bandar Baru, both collected by L P De Bussy. Of these, only one (Bah Bajoe, 25 January 1915, ZMA 10734) is mentioned by De Beaufort & De Bussy (1919). Van Marle & Voous (1988) only mention two specimens of *P granatina* from Bandar Baru. Bah Bajoe is not listed in the gazetteer in Van Marle & Voous: perhaps they considered both names applicable to the same locality. However, Bah Bajoe is a lowland forest locality northeast of Pematang Siantar (elevation 114 m) and Bandar Baru is situated at c 900 m elevation on the northern slopes of the Karo highland plateau, just north of Brastagi (see text and map in De Beaufort & De Bussy 1919). The two specimens from Bah Bajoe are both adult *P g coccinea*. However, the single bird from Bandar Baru, previously identified as a juvenile *P g coccinea* is an adult *P venusta*, showing all diagnostic characters of that taxon, including the long tail. Bandar Baru is situated well above the estimated altitudinal range of *P granatina* on Sumatra (van Marle & Voous 1988), and fits that of *P venusta*. This record constitutes a northward range extension of *P venusta* by c 375 km, and brings the ranges of *P venusta* and *P granatina* practically into contact. Both taxa could occur in adjacent habitats, and there may even be a slight overlap in altitudinal range as the upper altitudinal limit of the range of *P granatina* remains to be precisely determined; however, the extensive forest clearing on Sumatra may preclude such an assessment.

Interestingly, the known geographical distribution of *P venusta* is now identical to that of several other endemic (or virtually so) terrestrial passerines with similar habitat requirements over a roughly similar altitudinal range, such as Schneider's Pitta *P schneideri*, Marbled Wren-Babbler *Napothera (Turdinus) marmoratus* and

Long-billed Wren-Babbler *Rimator (malacoptilus) albostratus* (van Marle & Voous 1988). The absence of these species, including *P venusta*, in the hills of Aceh province is noteworthy.

On account of the structural and plumage characters detailed above, I conclude that the taxa *ussheri* and *venusta* are not conspecific. Having pointed out the differences between *P venusta* on the one side and the short-tailed forms *ussheri*, *coccinea* and *granatina* on the other, the relationships between the latter three taxa remain to be determined. The discussion whether black-crowned and red-crowned forms are conspecific or not should focus on the Bornean taxa *ussheri* and nominate *granatina*. However, this discussion is unlikely to progress significantly beyond the currently held views without the benefit of molecular studies.

Comparative material of Garnet Pitta

Pitta granatina Temminck 1830

MATERIAL EXAMINED Sarawak (East Malaysia): Balingean, four (AMNH); 'Baram', eight (AMNH, ANSP, BMNH); Baram River, three (AMNH, BMNH); Batu Song, one (AMNH); Bintulu, one (BMNH); G Dulit, 2000 feet, one (BMNH); Entawa, one (BMNH); Klumpang Bay, (USNM); 'Lawas', two (ANSP, BMNH); Limbang, one (BMNH); Lingit, one (BMNH); Marudi, one (BMNH); Marup, one (BMNH); S Mengine, one (USNM); U Madalam, three (MCZ); Long Pangian, Bulungan, two (ZMA); G Mulu, three (AMNH, BMNH, MCZ); Mujong River, one (AMNH); U Paku, one (BMNH); G Penrissen, one (AMNH); K Salawah, one (BMNH); K Trekan, three (MCZ); S Trusan, two (AMNH).

Kalimantan (Indonesia): Banjarmasin, one (RMNH); Nanga Raoen, Upper Kapuas, one (RMNH); Pangkahallan River, one (USNM); Parit, three (AMNH); Pontianak, two (RMNH, including the holotype); Riam (Kotawaringin), one (AMNH); S Sibau, Pulau, Upper Kapuas, one (RMNH); Tjantung, one (USNM).

Brunei: Marabuk River, one (BMNH); Tutong River, four (AMNH, ANSP, BMNH).

MEASUREMENTS See table 1.

PLUMAGE AND STRUCTURE Adult: forehead, forecrown and ear-coverts black; hindcrown and nape scarlet. Chin and throat dull blackish-brown. Breast and mantle purplish-blue; lower back, rump, tail and wings dark blue, with strong gloss on tail, secondaries and tertiaries. Primaries black. Belly and vent crimson. Narrow supercilium of long, pointed light sky blue feathers extending backwards from eye. Most of greater and median wing-coverts light violet blue, forming large shiny wing-patch.

VOCALISATIONS The territorial call of *P granatina* consists of a low, mournful whistle very similar to that of *P venusta*, but slightly higher pitched and with a more noticeable gradual upward inflection. In tape record-

193 Garnet Pitta *Pitta granatina coccinea*, primary lowland rain forest at Krau Game Reserve, Kuala Lompat, Peninsular Malaysia, 1985 (Frank R Lambert)

194 Garnet Pitta *Pitta granatina ussheri*, remnant forest patch within logged forest near Segama River, Danum Valley, Sabah, East Malaysia, 1991 (Frank R Lambert)

TABLE 1 Wing- and tail length of adult Graceful *Pitta venusta* and Garnet Pittas *P granatina*

taxon	<i>venusta</i>	<i>coccinea</i>	<i>coccinea</i>	<i>granatina</i>	<i>ussheri</i>
locality	Sumatra (n=9)	Sumatra (n=11)	Malaya (n=5)	Borneo (n=25)	Borneo (n=11)
wing	85-93	86.5-95	87-94	86-94	86-93
tail	44-52	29-34	30-32.5	27-34	29-34
tail/wing ratio (mean and range)	0.55 (0.53-0.57)	0.35 (0.32-0.37)	0.34 (0.33-0.37)	0.34 (0.27-0.37)	0.35 (0.33-0.37)

ings from Jerudong Reservoir, Brunei, the call lasts 2.8 s on average, given at intervals of 11-17 s.

Pitta granatina coccinea Eyton 1839 (Synonym: *Pitta granatina vanheurni* Kloss 1921)

MATERIAL EXAMINED West Malaysia: Ayer Kring, one (AMNH); Changkat Mentri, two (BMNH); Klang, one (BMNH); Krau River, two (AMNH, BMNH); G Ophir, one (BMNH); 'Pahang', one (ANSP); Parit, one (BMNH); G Pulau, four (BMNH); Rantau Panjang, one (BMNH); G Rawang, three (AMNH, BMNH); Rumpin River, one (USNM); G Tahan, one (AMNH); Taiping, one (BMNH).

Sumatra (Indonesia): Alas Peurba (Lho Seumawah), one (RMNH); Bah Bajoe, two (ZMA); Badjalingei, one

(ZMA); S Tasik, seven (BMNH, holotype of *P g vanheurni*, RMNH, ZMA).

MEASUREMENTS See table 1.

PLUMAGE AND STRUCTURE See figure 1. Adult: plumage essentially as in *P g granatina* but red on crown and nape paler, more vermilion and more extensive, covering more of forehead. Crimson edges of feathers of lower breast and flanks narrower, creating a mottled pattern of crimson, purplish-blue and blackish-brown.

VOCALIZATIONS The territorial call of *P g coccinea* in peninsular Malaysia is a low whistle similar to that of *P g granatina* but shorter, lasting between 1.1 and 1.5 s, given at intervals of c 8-14 s (tape recordings from Pasoh forest reserve).

DISTRIBUTION AND STATUS ON SUMATRA Van Marle &

FIGURE 1 Adult plumage of Graceful Pitta *Pitta venusta*, Gunung Kaba, 1350 m, Bengkulu Province, Sumatra, Indonesia, 4 April 1989 (from field sketches) (Frank Rozendaal)

Voous (1988) recorded *P g coccinea* from Aceh (Alas Peurba and Rampah) and North Sumatra (Sungei Tasik, Bandar Baru and Badjalingsgei). In the account of *P venusta*, I pointed out a mix-up between the localities Bandar Baru and Bah Bajoe. The specimen from Bandar Baru is an adult *P venusta*, two specimens from Bah Bajoe are *P g coccinea*. The locality Bajalingsgei (Badjalingsgei) is not featured in the gazetteer in van Marle & Voous (1988), nor on the map in De Beaufort & De Bussy (1919). I assume that it refers to a stream by the name of Badja Linggei which branches of the Sungei Padang at Tebing Tinggi, as shown on a sketch-map by Schneider (1905).

Ornithologically, the lowlands of Sumatra east of the main Bukit Barisan range are still remarkably poorly known, and *P granatina* may reasonably be expected to be widespread in remaining lowland forest.

Pitta granatina ussheri Gould 1877

MATERIAL EXAMINED Sabah: Benkoken, eight (AMNH, BMNH, MNHN); Bongon, three (BMNH, USNM); Gomantong, one (BMNH); Kalabakang River, one (MCZ); Lawas River, one (BMNH, the holotype); Mt Magdalena, 30 mi N of Tawau, one (BMNH); Meliau River, 1 mi above junction with Labuk River, two (BMNH); Morutai Besar, one (MCZ); Sandakan, three (AMNH, BMNH, MCZ); Suanlamba, one (AMNH); Paitan, two (AMNH); Sepagaya River, one (AMNH).

MEASUREMENTS See table 1.

PLUMAGE AND STRUCTURE See figure 1. Adult: much like adult *P g granatina* but crown and nape entirely black. Narrow maroon collar between black nape and purplish mantle unlikely to be visible in the field.

VOCALIZATIONS The territorial call of *P g ussheri* consists of a low, mournful whistle with a slight upward inflection, lasting 3.9–4.2 s, given at intervals of 10–18 s (tape recordings from Sepilok and Gomantong forest reserves). These whistles are longer than those of the other garnet pittas.

TAXONOMY Although Chasen & Kloss (1930) speculated that both might be found together in Brunei, the boundary between the ranges of the red- and black-crowned garnet pittas on Borneo is located between the Lawas and Merapok rivers on the Sabah – Sarawak border, and in the Sembakung – Sesajap rivers on the east coast (Smythies 1957). Stresemann (1938) mentions a specimen from Peleben on the Kajan river in which the black of the forehead extends far back on the forecrown and the crown feathers are mixed red and black. The specimen is considered a hybrid between *P granatina* and *P ussheri*.

I am treating *granatina* and *ussheri* as conspecific.

Subspeciation

The three *Pitta* species with a Sundaic distribution (excluding the single-island endemics), Giant *P caerulea*, Banded *P guajana* and *P granatina* share a similar pattern of subspeciation: populations from the Malay Peninsula and Sumatra belong to the same subspecies whereas birds

from Borneo belong to a different, endemic subspecies.

Acknowledgements

I am grateful to the following curatorial staff for access to or information on specimens under their care: Ralph Browning and Storrs Olson, US National Museum (Smithsonian Institution), Washington, USA (USNM); Peter Colston, Graham Cowles and Michael Walters, Natural History Museum, Tring, England (BMNH); Lloyd Kiff, Western Foundation of Vertebrate Zoology, Los Angeles, USA; Mary LeCroy, American Museum of Natural History, New York, USA (AMNH); Gerlof Mees (Nationaal Natuurhistorisch Museum, Leiden, Netherlands (NNM)); Ralph A Paynter Jr, Museum of Comparative Zoology, Cambridge, Massachusetts, USA (MCZ); Kees Roselaar and Jan Wattel, Zoölogisch Museum, Amsterdam, Netherlands (ZMA); Frank B Gill and Fred Sheldon, Academy of Natural Sciences, Philadelphia, USA (ANSP); and L Voisin, Museum National d'Histoire Naturelle, Paris, France (MNHN). Doug Wechsler (VIREO, Philadelphia) assisted with reference material for the illustrations. René Dekker (NNM) kindly arranged a loan of specimens.

Furthermore I am grateful to Charles Francis, Muhammad Insan Lubis and Ragito Martowiyono for their support in the field and to Ernst Mayr, Gerlof Mees and Dennis Yong for useful discussions. Arnaud van den Berg, Clive Mann and Jelle Scharringa kindly provided tape recordings for analysis. Frank Lambert is acknowledged for providing the photographs. The study of material in collections in the USA was financially supported by the Frank M Chapman Memorial Fund and the Smithsonian Institution. I thank Gerlof Mees, V Mees-Balchin and David Wells for their comments. This is contribution 5 in a series of studies of Asian-Pacific Pittidae; the previous contribution appeared in Dutch Birding 15: 17–22, 1993.

References

- Andrew, P 1992. The birds of Indonesia – a checklist (Peters' sequence). Kukila checklist 1.
de Beaufort, L F & de Bussy, L P 1919. Vogels van de oostkust van Sumatra. Bijdr Dierk 21: 229–276.
Chasen, F N 1935. A handlist of Malaysian birds. Bull Raffles Mus 11: 1–389.
Chasen, F N & Kloss, C B 1930. On a collection of birds from the lowlands and islands of North Borneo. Bull Raffles Mus 4: 1–112.
Coomans de Ruiter, L 1938. Oölogische en biologische aantekeningen van eenige pitta's of prachtlijsters in de westerafdeeling van Borneo. Limosa 11: 35–45.

- Delacour, J 1946. Notes on the taxonomy of the birds of Malaysia. *Zoologica* 31: 1-8.
- Elliot, D G 1892. *Pitta granatina* Temminck et auctores. *Auk* 9: 218-221.
- Eyton, T C 1839. Catalogue of a collection of birds from Malaya, with descriptions of the new species. *Proc Zool Soc London* 7: 100-107.
- Everett, A H 1889. A list of the birds of the Bornean group of islands. *J Straits Br Roy Asiat Soc* 20: 91-212.
- Kloss, C B 1921. New and known oriental birds. New and other birds from N. E. Sumatra. *J Fed Malay States Mus* 10: 211-213.
- MacKinnon, J & K Phillips 1993. A field guide to the birds of Borneo, Sumatra, Java and Bali. Oxford.
- van Marle, J G & Voous, K H 1988. The birds of Sumatra. BOU Checklist 10. London.
- Mayr, E 1979. Family Pittidae. In: Traylor, M A Jr (editor), Check-list of birds of the world 8, Cambridge, Massachusetts, pp 310-329.
- Müller, S 1835. Aanteekeningen, over de natuurlijke gesteldheid van een gedeelte der westkust en binnenlanden van Sumatra; met bijvoeging van eenige waarnemingen en beschrijvingen van verscheidene, op dit, en andere Soenda-eilanden voorkomende dieren. *Tijdschr Nat Geschied Physiol* 2: 1-41.
- Müller, S & Schlegel, H 1840. Overzicht der in den Indischen Archipel levende soorten van het geslacht *Pitta*. *Verhand Natuurl Gesch Nederl overzeesche bezittingen*. Zool. *Pitta*.
- Robinson, H C & Kloss, C B 1918. Results of an expedition to Korinchi Peak, Sumatra. *Birds*. *J Fed Malay States Mus* 8: 81-284.
- Robinson, H C & Kloss, C B 1924. On a large collection of birds chiefly from West Sumatra made by Mr. E. Jacobs. *J Fed Malay States Mus* 11: 189-347.
- Schlegel, H 1863. De vogels van Nederlandsch Indië. Het Geslacht *Pitta*, 1-27. Haarlem.
- Schlegel, H 1874. Revue de la collection des Brèves (*Pitta*) faisant partie du musée des Pays-Bas. *Mus Hist Nat Pays-Bas* 3: 1-19.
- Schneider, G 1905. Ergebnisse zoologischer Forschungsreisen in Sumatra. *Zool Jahrbuch Abt f Syst* 23: 1-172.
- Sclater, P L 1888. Catalogue of the Passeriformes or perching birds in the collection of the British Museum [14]: i-ix, 1-494. London.
- Sharpe, R B 1877. Description of a new species of *Lobiophasis* and a new species of *Pitta* from the Lawas River, N. W. Borneo. *Proc Zool Soc London* for 1877: 93-94.
- Sibley, C G & Monroe, B L Jr 1990. Distribution and taxonomy of birds of the world. New Haven.
- Smythies, B E 1957. An annotated checklist of the birds of Borneo. *Sarawak Mus J* 7: 523-818.
- Stresemann, E 1938. Vögel vom Fluss Kajan (Nordost-Borneo). *Temminckia* 3: 109-136.
- Temminck, C J 1830. Nouveau recueuil des planches coloriées d'oiseaux 2 (livraison 85). Paris.
- Wallace, A R 1864. Remarks on the habits, distribution, and affinities of the genus *Pitta*. *Ibis* 6: 100-114.

Frank Rozendaal, Akker 113, 3732 XC De Bilt, Netherlands

Brieven

Afwijkende Tjiftjaf te IJmuiden in december 1992 is Fitis?

Van der Veen (1993) beschreef een op 6-11 december 1992 te IJmuiden, Noordholland, verblijvende afwijkende boszanger *Phylloscopus* die als Tjiftjaf *P collybita* werd gedetermineerd. Ik ben echter van mening dat de vogel een Fitis *P trochilus* moet zijn geweest. Noch de tekst, noch de gepubliceerde foto bewijzen het tegendeel en de door Lammert van der Veen aan mij getoonde, niet-gepubliceerde foto's hebben mij in mijn mening gesterkt.

Er is een aantal redenen waarom ik tot deze conclusie kom, met als belangrijkste: 1 De hand-

penprojectie op de gepubliceerde foto lijkt meer dan 100% en zelfs voor Fitis (te) lang. Hoewel de handpenprojectie aan de hand van een foto niet altijd betrouwbaar gemeten kan worden, is deze mijns inziens zonder twijfel te lang voor Tjiftjaf; 2 De kleur van de naakte delen op de foto wijst meer op Fitis dan op Tjiftjaf. Tjiftjaf heeft vaak een geheel donkere snavel, met name Siberische Tjiftjaf *P c tristis*. Op één van de niet-gepubliceerde foto's lijken de poten lichtbruin, wat normaal is voor Fitis; 3 De ééntonige roep werd eenmaal gehoord en deed kennelijk denken aan die van Siberische Tjiftjaf, maar onder meer het gelige verenkleed toont dat de vogel zeker geen Siberische Tjiftjaf was. Fitis kan naar mijn eigen waarneming ook een ééntonige roep laten horen.

Van der Veen noemt in de tekst verder nauwelijks verschillen met Fitis. Ik ben van mening dat wanneer een dergelijke afwijking van een soms moeilijk te determineren soort wordt beschreven, de determinatie boven alle twijfel verheven dient te zijn. Een Tjiftjaf met een pootkleur zoals de vogel van IJmuiden is immers nog nooit beschreven. Daarentegen zou het niet de eerste keer zijn dat een Fitis in december in Noordwesteuropa wordt waargenomen (cf Commissie voor de Nederlandse Avifauna 1970, van Dongen et al 1987, Cramp 1992).

Summary

ABERRANT CHIFFCHAFF AT IJMUIDEN IN DECEMBER 1992 IS WILLOW WARBLER? The identification of an aberrant Chiffchaff *Phylloscopus collybita* at IJmuiden, Noord-holland, on 6-11 December 1992 (van der Veen 1993) with well-patterned tertials and remiges, a conspicuous pale base of the upper mandible, a yellowish lower

mandible with only a dark point, almost completely pale cutting edges and orange-yellow to yellow tarsus and toes is discussed. The author is of the opinion that the bird is a Willow Warbler *P. trochilus*, eg, because of its long primary projection and the pale colour of its bare parts. The monosyllabic call, which was heard only once, does not exclude Willow Warbler either. The author stresses that any description of an aberrancy is worthless as long as the identification has not been established beyond any doubt.

Verwijzingen

Commissie voor de Nederlandse Avifauna, de 1970. Avifauna van Nederland. Tweede druk. Leiden.
Cramp, S 1992. The birds of the Western Palearctic 6. Oxford.
van Dongen, R M, Driessens, G & de Rouw, P W W 1987. Recente meldingen. Dutch Birding 9: 35-44.
van der Veen, L 1993. Afwijkende Tjiftjaf te IJmuiden in december 1992. Dutch Birding 15: 264.

Gunter De Smet, Edmond Blockstraat 9, 9050 Gentbrugge, België

Recensies

JON CURSON, DAVID QUINN & DAVID BEADLE 1994. *New World warblers*. Christopher Helm/A&C Black, 35 Bedford Row, London WC1R 4JH, UK. 252 pp. ISBN 0-7136-3932-6. GBP 24.99.

Nieuwe delen in de befaamde Christopher Helm-serie volgen elkaar nu in snel tempo op. Deze gids behandelt 116 soorten zangers van de Nieuwe Wereld, een groep van zeer tot de verbeelding sprekende en soms moeilijk te onderscheiden soorten. De opzet zal een ieder inmiddels bekend zijn: eerst de kleurenplaten, ook hier weer van uitstekende kwaliteit, vergezeld van beknopte beschrijvingen en verspreidingskaartjes, en achterin de uitgebreide beschrijvingen en herkenningsparagrafen, alsmede beknopte paragraafjes over onder andere geografische variatie, geluiden, habitat, gedrag, broedbiologie, verspreiding en trek. Opvallend is dat, vergeleken met bijvoorbeeld *Finches & sparrows*, de soortteksten worden afgesloten met informatie over rui en de mate van schedelverbening van jonge vogels in het najaar (zij het niet bij alle soorten) en met een meestal uitgebreidere opsomming van maten en gewichten; bovendien is van een groot aantal soorten de, soms subtiele, variatie in het staartpatroon tussen sexen en/of leeftijden met een tekening in beeld

gebracht. Dit maakt dat dit boek meer dan de andere tot nu toe verschenen delen van de serie ook zeer bruikbaar is voor ringers. Vooral voor Amerikaanse ringers, die in het najaar geconfronteerd worden met een groot aantal moeilijk te onderscheiden soorten, zal dit boek waarschijnlijk een zeer welkome aanvulling zijn op de bestaande literatuur met handkenmerken. Maar ook Europese ringers en ringgroepen (wie weet zelfs nog eens een Nederlandse) zouden dit boek wel eens een keer nodig kunnen hebben en dan is het handig dat het ergens onder handbereik ligt, voor het geval dat...

Afgezien daarvan, het is gewoon weer een prachtig boek om lekker in te 'studeren'. Dat een vogelaar niet zonder kan, zeker degene die van plan is om 'aan de overkant' te gaan vogelen, spreekt voor zich. ANDRÉ J VAN LOON

RUUD VAN BEUSEKOM ET AL (REDACTIE) 1994. *Vogels in Flevoland 2*. Stichting Vogel- en Natuurwacht 'Zuid-Flevoland', Kromgouw 1, 1352 BA Almere, Nederland. 107 pp. ISSN 0928-4907. NLG 25.00.

Net als in *Vogels in Flevoland 1* komen in deze uitgave

de 'vaste' rubrieken terug zoals Kerkuilen in Flevoland, Wintertelling van roofvogels, Broedvogels van de bossen (van de Noordoostpolder deze keer) en het Waarnemingenarchief (over het jaar 1991). De Kerkuilen *Tyto alba* zijn in 1991 en 1992 in broedsucces teruggegaan maar niet zo erg als landelijk. De vergelijking met 1990 wordt de lezer niet erg gemakkelijk gemaakt door opsplitsingen in broedparen en broedsels, vroege en late broedsels, Flevoland en Zuid-Flevoland. Als dan ook nog eens het verkeerde staafdiagram wordt afgedrukt (p 40), wordt het nog lastiger. De inhoudsopgave is niet aangepast aan het artikel van Piet Zomerdijk over ruiende Tafeleenden *Aythya ferina* in het Markermeer in 1992. Hierin corresponderen de weeknummers in de figuren 2, 3 en 4 niet met de genoemde data (26 oktober is 44e, niet 41e week!), waardoor ook vragen rijzen over in de tekst genoemde tijdstippen (begin in plaats van midden september, bijvoorbeeld).

De erg fraaie zwart-wit foto's van onder andere Houtsnip *Scolopax rusticola*, Zwartkopmeeuw *Larus melanocephalus* en Vuurgoudhaan *Regulus ignicapillus* zouden aan waarde winnen bij een vollediger onderschrift met plaats en datum, zoals wél vermeld bij die van twee verschillende Witwangsters *Chlidonias hybridus*. Op p 86 staan enkele storende fouten in de namen van mensen aan wie dank wordt gezegd voor het doorgeven van hun waarnemingen.

Maar genoeg 'opbouwends' gezegd; het blijft een goed verslag met fijne illustraties van verscheidene ornithologische hoogtepunten zoals Ringsnaveleend *A collaris*, Grote Kanoet *Calidris tenuirostris*, Witwangsters, Kleine Klapekster *Lanius minor* en de vondst van een Kuifkoekeek *Clamator glandarius* en broedgevallen van Grote Zilverreiger *Egretta alba*, Sperwer *Accipiter nisus* en Barmsijs *Carduelis flamma*.

Het thans gevolgde passieve beheer in de Oostvaardersplassen is een ernstigere bedreiging voor de diversiteit van de avifauna dan de beruchte spoorlijn uit het begin van de jaren 1980. Het valt daarom te hopen dat de beheersverantwoordelijken dit gebied weer snel in zijn oude glorie zullen herstellen. Anders zou het aandeel van de typische Flevo-wetland-vogels in de volgende Vogels in Flevoland wel eens tot nul kunnen zijn gereduceerd. KLAAS J EIGENHUIS

PETER L MEININGER, COR M BERREVOETS & ROB C W STRUCKER 1994. *Watervogeltellingen in het zuidelijk Deltagebied 1987-91*. Rijksinstituut voor Kust en Zee RIKZ / Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek - Centrum voor Estuariene en Mariene Oecologie / NIOO-CEMO, Postbus 8039, 4330 EA Middelburg, Nederland. 381 pp. ISBN 90-369-0493-5.

Voor de liefhebbers van watervogels en de in Nederland aan te treffen aantallen daarvan, is dit rapport over maandelijkse watervogeltellingen in het zuidelijke Deltagebied in de periode 1987-91 een prachtige bron van informatie. Enige inleidende hoofdstukken handelen over de opzet en uitwerking van de tellingen en bespreken de algemene aantalsontwikkelingen van

watervogels in de onderzochte gebieden. Met behulp van tabellen, kaartjes en histogrammen worden vervolgens de resultaten per soort gepresenteerd en besproken in relatie tot de internationale positie en het belang van het zuidelijke Deltagebied en Nederland voor deze soort.

Ook een aantal 'vreemde' watervogels wordt toch behandeld omdat ze aan de kust vaak in behoorlijke aantallen als doortrekkers en overwinteraars worden vastgesteld, zoals Velduil *Asio flammeus*, Ijsvogel *Alcedo atthis*, Strandleuwerik *Eremophila alpestris*, Bonte Kraai *Corvus corone cornix*, Frater *Carduelis flavirostris* en Sneeuwgorst *Plectrophenax nivalis*.

Helaas is het rapport niet in de handel verkrijgbaar. Bibliotheken, instituten, vogelwerkgroepen en andere serieuze geïnteresseerden kunnen echter via een gemotiveerd verzoek bij het RIKZ een exemplaar bestellen. ANDRÉ J VAN LOON

MAARTEN PLATTEEUW, NICK F VAN DER HAM & JAN E DEN OUDEN 1994. *Zeevogeltellingen in Nederland in de jaren tachtig*. Sula 8 (1/2, special issue). Nederlandse Zeevogelgroep/Dutch Seabird Group, Antwoordnummer 840, 1800 WB Alkmaar. 206 pp. ISSN 0926-132X. NLG 27.50 (incl porto binnen Nederland).

Een handige en overzichtelijke samenvatting van alle cijfermatige gegevens over de verplaatsingen van 'zeevogels', zoals waargenomen in de jaren 1980-89 vanaf de Nederlandse kustplaatsen. Deze zijn gegroepeerd in drie aansluitende geografische gebieden, de Wadden, Noordholland en Zuidholland. Over de genoemde jaren zijn de seizoenspatronen van de algemene en schaarse soorten grafisch weergegeven per gebied. Daaruit blijkt, bijvoorbeeld, dat Jan-van-genten *Morus bassanus* in Noordholland veel vaker naar noord dan naar zuid vliedend worden gezien, maar langs de Noordzeekust van de Waddeneilanden vliegen ze juist veel vaker naar (zuid)west dan naar (noord)oost. In Zuidholland overheersen dan weer de zuidgerichte vliegbewegingen (bij een relatief veel lager uurgemiddelde trouwens!).

Uurgemiddelden corrigeren de totaal aantallen maar blijven niettemin soms grillig verschillen, ook bij soorten als Goud- *Pluvialis apricaria* en Zilverplevier *P squatarola*, waar men dat niet direkt zou verwachten. In de tekst bij iedere soort wordt hierbij soms een bescheiden uitleg gegeven.

Voor het vraagstuk over de betrouwbaarheid van de zeldzame verschijningen boven zee werd niet altijd een bevredigende oplossing aangedragen (voorjaars-waarnemingen van Vorkstaartmeeuwen *Larus sabini* bijvoorbeeld).

Het boekje is mooi verzorgd en fijn geïllustreerd. Bijzondere waarnemingen, variërend van Waterhoen *Gallinula chloropus* tot Walrus *Odobenus rosmarus*, worden gememoreerd. Er is een Engelse samenvatting en een 80 titels omvattende literatuurlijst. KLAAS J EIGENHUIS

WP reports

This review lists rare and interesting birds reported in the Western Palearctic during **August-November 1994** and focuses on north-western Europe. Additional information covering earlier reports is included as well. Some records of species outside the WP are also mentioned. The reports are largely unchecked and their publication here does not imply future acceptance by the records committee of the relevant country.

On 16 October, an adult-summer **White-billed Diver** *Gavia adamsii* was picked up dead at Scarborough, North Yorkshire, England, and an adult-winter stayed off Ruddon's Point, Fife, Scotland. The resident **Pied-billed Grebe** *Podilymbus podiceps* at Stithians, Cornwall, England, and two of its three hybrid young remained during October (cf Dutch Birding 16: 157, 1994). An adult stayed on Tresco, Scilly, England, from 11 November. In the USA, a **Light-mantled Sooty Albatross** *Phoebastria palpebrata* photographed on 17 July during a pelagic trip to the Cordell Bank off Bodega Bay, California, was the species' first record for the Northern Hemisphere. It was not re-discovered during subsequent trips. Off Cape Hatteras, North Carolina, USA, a dark morph **Herald Petrel** *Pterodroma arminjoniana* was seen on 29 July and 8 August, a **White-faced Storm-petrel** *Pelagodroma marina* was noted on 30 July and the season's highest count of **Madeiran Storm-petrel** *Oceanodroma castro* was 36 individuals on 31 July. At Mizen Head, Cork, Ireland, two **soft-plumaged petrels** *P. feae/madeira/mollis* were seen on 24 August and one flew past Bardsey, Gwynedd, Wales, on 10 September. A **Manx Shearwater** *Puffinus puffinus* seen in Finland on 11 September was the country's first. The biggest surprise during a pelagic trip from Lisbon to Azores and back via Madeira on 20-31 August was finding 21 **Little Shearwaters** *P. assimilis* at the Gettysburg-Gorringe Bank, c 270 km south-west of Cabo de São Vicente, Portugal, on 30 August (Colm C Moore in litt). Also during this trip, only very small numbers of **Great Shearwaters** *P. gravis* were seen (except c 1000 off the Formiga Rocks south of São Miguel, Azores, on 27 August), fewer than usual **Wilson's Petrels** *Oceanites oceanicus* (with only one inside Portuguese waters, on 20 August), a **White-faced Storm-petrel** only 175 km west off Lisbon on 20 August and seven **Madeiran Storm-petrels** over 12 days (all in deep, oligotrophic waters). Off North Carolina, four **White-tailed Tropicbirds** *Phaethon lepturus* were seen on 18 June, one on 29 July, two on 30 July and two on 31 July; **Red-billed Tropicbirds** *P. aethereus* were sighted on 24 July and 13 August. A **Masked Booby** *Sula dactylatra* was often seen perched at the ferry dock in Galveston, Texas, USA, from 25 June to 14 August, and one was found during a pelagic trip off North Carolina on 31 July. The juvenile **Blue-footed Booby** *S. nebouxii* first seen on 2 June 1993 at Lake LBJ

in Granite Shoals near Austin, Texas, is still present. It is now known that huge numbers of **Pink-backed Pelicans** *Pelecanus rufescens* collected as young at African colonies were imported into Italy until 1985, when import restrictions were introduced. The birds were available at low prices (about 100 GBP each) and many had not been wing-clipped. As a result, many individuals escaped and they may account for the increase in recent years of sightings in different European countries (Br Birds 87: 573, 1994).

In the Netherlands, **Little Bittern** *Ixobrychus minutus* and possibly **Little Egret** *Egretta garzetta* bred at Quackjeswater, Voorne, Zuidholland. Numbers of Little Egrets in England and also in the south-western Netherlands (more than 50) were higher than ever. For instance, during August-September, at least 85 were counted at Littlesea, Dorset, England, up to 89 at Longville, Jersey, Channel Islands, and up to 94 on Thorney Island Great Deep, West Sussex, England. During 1994, the number of **Great White Egrets** *E. alba* in Neusiedler See, Burgenland, Austria, reached a record of 573 breeding pairs. In Poland, up to 25 were counted at Goczałkowice in late August. In the Camargue, Bouches-du-Rhône, France, three pairs bred unsuccessfully (no other breeding cases are known for France apart from the first in the Camargue in 1991, which was also unsuccessful). The breeding population of **Black Stork** *Ciconia nigra* in northern France was estimated 19-36 pairs in 1993 (breeding was proved for the first time in 1977). In the Netherlands, an unprecedented influx of **Glossy Ibises** *Plegadis falcinellus* included a flock of eight at Kampina, Noordbrabant, on 10 September, a flock of 10 flying northward over De Cocksdorp, Texel, Noordholland, on 24 September and a foraging flock of at least seven in meadows at Stitswerd, Groningen, from 27 September until 8 October, when only one remained. Besides, several other individuals were reported during October and early November: up to three on Terschelling, Friesland, from 25 September to 1 October, one at Brunssum, Limburg, on 1-2 October, one at Wissekerke, Zeeland, on 2 October, one on Vlieland, Friesland, on 8 October, two at Camperduin, Noordholland, on 9 October, one at 's-Gravenzande, Zuidholland, on 10 October, one at Spaarndam, Noordholland, on 10 October, one at Haarlem, Noordholland, from 4 until at least 13 December and one near Vlaardingen, Zuidholland, from 13 until at least 21 November. A small influx was also noted in Denmark, where up to nine individuals were reported from 3 September to 30 October. On Mallorca, three were staying at S'Albufera on 6-17 September and six at Salinas de Levante on 13 September. In Spain, a pair bred and reared two young in l'Albufera de Valencia. In the Ebro delta, Tarragona, 24 were counted in September. In Andalucía, southern Spain, a flock of seven was

foraging in a rice field at Hato Blanco, Coto Doñana, on 9 October and a flock of six was seen near Tarifa. In the Netherlands, 605 pairs of **Eurasian Spoonbills** *Platalea leucorodia* nested in 1993 at 10 sites (each site with more than 10 pairs); in 1994, the species bred for the first time on Ameland, Friesland. In Neusiedler See, 15 breeding pairs were counted in 1994.

The first **Whooper Swans** *Cygnus cygnus* for Canada were encountered in northern Labrador. In the last week of September, 50 **Lesser White-fronted Geese** *Anser erythropus* arrived in the Hortobágy, Hungary. After leaving Svaipa, Lapland, and spending September in the regular moulting area at Hudiksvall, Hälsingland, Sweden, four family groups of this species (one colour-ringed parent in each) arrived in the Netherlands. From 17 October, 12 birds were staying near Anjum and Ezumazijl, Friesland, and from 30 October, 11 were present at Strijen, Zuidholland; both flocks were still present in the last week of November. In addition, several singles were seen. The now 7-year old, colour-ringed individual of which the life-history was described in Dutch Birding 15: 220-224, 1993, has neither been seen at Hudiksvall or in the Netherlands. On 10 November, a **Ross's Goose** *A rossii* returned for its eighth consecutive winter to Stellendam, Zuidholland. Apart from Gotland, Sweden, and the Netherlands, **Barnacle Geese** *Branta leucopsis* now also breed near Plön, Schleswig-Holstein, Germany, where 14 breeding pairs were counted in 1994. In the Netherlands, three **Black Brant** *B bernicla nigricans* (a pair and a single bird) were seen on Texel on 22 November. In Denmark, 21 **Ruddy Shelducks** *Tadorna ferruginea* were counted in August, bringing the total since 1 July to 45 individuals. In Finland, up to 81 were seen this summer (there were only 28 records in 1975-1992). From late July, at least 36 were reported in Britain, including up to 10 in Cheshire and Merseyside from 21 August. Besides, there were 16 individuals in Norway, 48 (at 21 sites) in Sweden and flocks of eight (in mid-July) and three (on 24 August) in Hungary. In southern Spain, a female was discovered in the Coto Doñana on 8 October. In the Netherlands, a male **Baikal Teal** *Anas formosa* was seen at Thorn, Limburg, on 20 November. Another was at Tissø, Denmark, on 6 November. The long-staying male **American Black Duck** *A rubripes* remained on Tresco Great Pool, Scilly, during October-November. In Ireland, one was present at Lissagriffin, Cork, from 7 September until at least 22 October. The second for Sweden stayed at Högby hamn, Öland, on 1-8 August. In the Camargue, a **Marbled Duck** *Marmaronetta angustirostris* stayed from 24 August until at least 4 September at Marais de Grenouillet. In the Canary Islands, nine were reported at Los Molinos, Fuerteventura, in August. An adult male **Lesser Scaup** *Aythya affinis* was staying in Gloucestershire/Oxford, England, from 13 November. A female was present on Tenerife, Canary Islands, from 17 until at least 26 November. The first for the Netherlands was a male at Veere, Zeeland, from 21 November until at least 11 December. In the Netherlands, a confiding first-winter

female **King Eider** *Somateria spectabilis* was seen by many birders at the harbour of Scheveningen, Zuidholland, from 22 October until 24 November. A male **White-headed Duck** *Oxyura leucocephala* at Lake Jabbul on 9 June concerned the first summer record for Syria. A male near Bialystok on 25 September was the eighth for Poland.

The first **Crested Honey Buzzard** *Pernis ptilorhynchus* for the WP at Eilat, Israel, was not photographed in late July or early August but in May 1994 (cf Dutch Birding 16: 158, 205-206, plate 174, 1994). In Normandie, France, a pair of **Black-shouldered Kites** *Elanus caeruleus* was holding territory at Marais Vernier, Eure, near the mouth of the Seine, from 22 August into September. The third for the United Arab Emirates was an adult seen at Dibba, Fujairah Emirates, on 15-16 September. In the USA, the number of **Bald Eagles** *Haliaeetus leucocephalus* in the Lower 48 states has risen from 417 in 1963 to more than 4000 in 1993. In Dadia, Thraki, Greece, the number of **Monk Vultures** *Aegypius monachus* increased to 100 individuals. The only European record of **Dark Chanting-goshawk** *Melierax metabates* near Algeciras, Cadíz, Spain, on 13 July 1963 has now been rejected by the Iberian rarities committee (Ardeola 41: 103-117, 1994). The second-largest influx ever of c. 100 **Rough-legged Buzzards** *Buteo lagopus* occurred in eastern England in the second half of October; in this period, numbers in the western Netherlands were also exceptionally high. In France, four **Spotted Eagles** *Aquila clanga* arrived in November: one for the fifth consecutive year at Étang du Lindre, Moselle, one at Gruissan, Aude, one at Grand Colombier, Ain, and one in the Camargue (cf Dutch Birding 16: 33, 1994). Last winter's **Imperial Eagle** *A heliaca* returned to the Camargue on 15 November. **Eleonora's Falcons** *Falco eleonorae* are now regarded regular if very scarce in Portugal during July-September. As usual in recent years, several were also present in the Camargue in late summer, until at least 4 September, and one was seen as far north as Ain on 2 October. In Egypt, 150 pairs of **Sooty Falcons** *F concolor* were found nesting on Zabargat, south-east off Ras Banas, in October. On 16 September, 1000 **Demoiselle Cranes** *Anthropoides virgo* passed through the Jeddah area, Saudi Arabia. On 5-6 November, a **Little Bustard** *Tetrax tetrax* stayed on Fair Isle.

The first successful breeding record for the Canary Islands of **Black-winged Stilts** *Himantopus himantopus* occurred on Fuerteventura, where a pair with two juveniles were seen on 12 August. On 24 May 1993, the first breeding colony (5-6 pairs) of **Avocets** *Recurvirostra avosetta* for Lithuania was discovered in the Nemunas Delta, Silute. Although an obvious escape, a **Peruvian Thick-knee** *Burhinus superciliosus* at the coast near Oostvoorne, Zuidholland, from 3 November was noteworthy, especially since it wore a British ring (perhaps, it was the same individual as photographed at Cromer, Norfolk, England, in June; cf Birding World 7: 222, 1994). On 23 August, an adult and a juvenile **Semi-**

palmated Plover *Charadrius semipalmatus* were seen by Colm C Moore at Paúl de Praia, Terceira, Azores. Other Nearctic waders at this locality seen on the same day and by the same observer were a **Semipalmated Sandpiper** *Calidris pusilla*, two juvenile **Least Sandpipers** *C minutilla*, two adult **White-rumped Sandpipers** *C fuscicollis* and a juvenile **Lesser Yellowlegs** *Tringa flavipes*. In September, even higher numbers of these wader species were noted in the Azores, including another Semipalmated Plover and six Semipalmated Sandpipers on 6 September, four White-rumped Sandpipers on 8 September and two juvenile Semipalmated Sandpipers and three Lesser Yellowlegs on 28-30 September (cf *Birding World* 7: 354, 390-391, 1994). The first **Kittlitz's Plover** *C pecuarius* for the United Arab Emirates (and the second for Arabia) was discovered on Mirawah Island, Abu Dhabi Emirate, on 10 September. The first **Greater Sand Plover** *C leschenaultii* for Denmark was an adult roosting at Aggertange, Jylland, on 4-6 August. In the Azores, an **American Golden Plover** *Pluvialis dominica* was discovered on Terceira on 6 September. In France, two adults were staying at Bouin, Vendée, on 13-17 September and a juvenile was found in Morbihan on 1 October. The 11th for Sweden was seen at Hoburgen, Gotland, on 25 September. A moulting adult-summer on Texel on 16-23 October was the sixth for the Netherlands. Up to five were reported in Britain during September-November and up to four in Ireland. A juvenile **Sociable Lapwing** *Chettusia gregaria* was seen in Tessin, Switzerland, on 7 October. In France, three singles were reported between 16 October and 15 November. The sixth for Hungary was found at Kardoskút on 16 October. A **Northern Lapwing** *Vanellus vanellus* stayed at Charlottetown, Prince Edward Island, Canada, on 13-16 July. Regular passage of **Great Knots** *C tenuirostris* on Mirawah Island was recorded between late August and late September with a peak of 603 birds on 18 September. Outside the species' normal distribution in the Gulf, a single individual was seen at Khor Kalba, East Coast, on 15 September. On 23 August, the third **Red Knot** *C canutus* for the United Arab Emirates was seen on Mirawah Island. **Semipalmated Sandpipers** were watched at Tacumshin, Wexford, Ireland, on 28 August (a juvenile), at Frodsham, Cheshire, on 7 September, on Ouessant, Finistère, France, on 6-10 September (a juvenile) and on Lundy, Devon, England, on 9-10 October. In the USA, **Red-necked Stints** *C ruficollis* were seen near Ventura, southern California, from 29 June, at Santa Maria River, southern California, on 11-15 July, at Portsmouth, Virginia, on 22-31 July, and at Jamaica Bay, New York, from 30 July to 4 August. The ninth for Sweden was discovered at Skanör, Skåne, on 18 August. The first for Scotland and Europe's first juvenile was picked up dead on Fair Isle, Shetland, on 31 August. The first for the United Arab Emirates was seen at Dhabiya on 9 September. The only record of **Western Sandpiper** *C mauri* for Denmark in May 1976 has now been rejected. The eighth **Long-toed Stint** *C subminuta* for the United Arab Emirates was discovered at Ramtha Tip on 16 September.

The first **Least Sandpiper** for the Canary Islands was staying at Tarajalejo, Fuerteventura, on 12-22 August. In Britain, five **White-rumped Sandpipers** were reported during August-September. The 10th for Norway was on Lista, Vest-Agder, on 5-8 August. The adult discovered on 19 August at Holwerd, Friesland, the Netherlands, was not seen after 21 August (cf *Dutch Birding* 16: 161, 214, plate 179, 1994). In Ireland, at least three singles were reported during September and one in Cork on 14 October. In the first week of August, the fourth **Baird's Sandpiper** *C bairdii* for Germany was staying near Hannover. In France, one was seen in Finistère on 9-11 August and a juvenile in Seine-Maritime on 2 October. On St Kilda, Western Isles, Scotland, one was present on 16-20 August. In the Azores, one was seen on São Miguel on 8 September. In Ireland, up to four were reported during August-October. In England, there were reports at South Walney, Cumbria, on 14-15 September and at Eyebrook, Leicestershire, on 17-27 September. At Giske, Møre og Romsdal, Norway, one was ringed on 16 August. Ireland's first **Sharp-tailed Sandpiper** *C acuminata* was an adult-summer staying at Tacumshin on 6-28 August (cf *Dutch Birding* 16: 161, 1994). A juvenile was briefly seen in Cleveland, England, on 19 September. Also at Tacumshin, a flock of up to five **Buff-breasted Sandpipers** *Tryngites subruficollis* was present from 27 August to 4 September and two other individuals arrived here on 4 October. In September, up to three were staying on St Mary's, Scilly. Besides, a good number was reported from other places in Britain and Ireland. From 29 August to 3 September, the ninth for the Netherlands concerned an adult on flooded bulb-fields at Juliana-dorp, Noordholland (cf *Dutch Birding* 16: 214, 218, plate 178, 1994). The fifth **Little Curlew** *Numenius minutus* for North America stayed near Carmel, California, on 6-19 September (there were three previous records for California and one for Alaska). Only one **Slender-billed Curlew** *N tenuirostris* was seen at Merja Zerga, Morocco, at least on 3-5 December. An **Upland Sandpiper** *Bartramia longicauda* was reported near Comber, Down, Northern Ireland, on 12 September. The first for Norway stayed at Elverum, Hedmark, from late October until 9 November. The numbers of **Marsh Sandpipers** *T stagnatilis* in western Europe are still increasing with, for instance, up to 25 at Salin de Badon, Camargue, in August-September and at least five groups of three and one of four at different localities in the Netherlands during July-August. From late July, an exceptional influx was also noted in Germany and, on 2-14 August, a group of four was reported in Sjælland, Denmark. A **Greater Yellowlegs** *T melanoleuca* was seen on Guernsey, Channel Islands, on 11-12 September and a juvenile near Rockcliffe, Cumbria, England, from 15 October until at least 13 November. The first for Belgium stayed between Dudzele and Zeebrugge, Westvlaanderen, from 29 November to 2 December. In the Azores, an adult **Spotted Sandpiper** *Actitis macularia* was photographed at Mosteiros, São Miguel, on 25 August (possibly the same individual was reported at this locality on 8 September), up to two

195 Naumann's Thrush / Naumanns Lijster *Turdus naumanni naumanni*, Helsinki, Finland, 22 November 1994
(Dick Forsman)

196 White-rumped Sandpiper / Bonapartes Strandloper *Calidris fuscicollis*, Lista, Vest-Agder, Norway, August 1994
(Håkon Heggland)

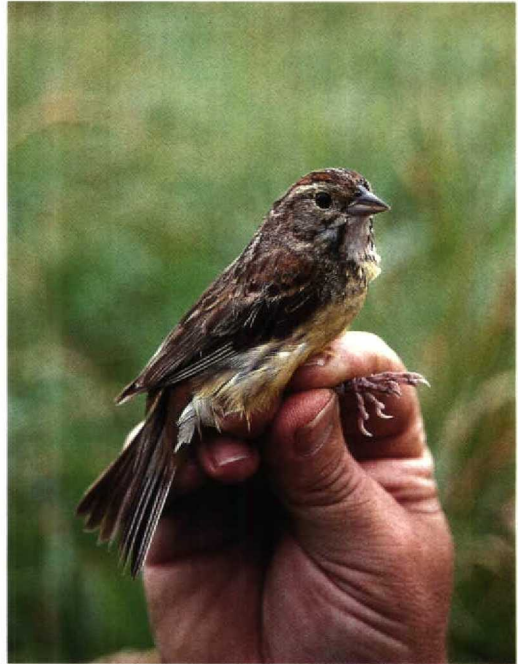

were present at Lajes, Pico, from 30 August to 1 September and one was reported on 28-29 September. In England, a juvenile was well-watched at Welney, Norfolk, from 18 September until at least 25 October. A juvenile in France was seen in Brenne, Indre, on 24 September. The first for Denmark was briefly seen in Nordjylland on 18 October. From 23 October until at least 13 December, one stayed near Köln, Nordrhein-Westfalen, Germany. The second **Grey-tailed Tattler** *Heteroscelus brevipes* for the WP was a first-winter at Burgerhead, Grampian, Scotland, from 27 November (the first was in Wales in 1981). One or two juvenile **Wilson's Phalaropes** *Phalaropus tricolor* were present in south-western England during the first half of September. In Ireland, one was seen at North Bull Island, Dublin, on 11-12 September and another at Ballycotton on 15 September. The fifth for Norway was a first-winter at Jæren, Rogaland, on 20 September. A first-winter bird from 15 October to at least 13 November at Eemshaven, Groningen, was the 15th for the Netherlands and the first since 1988.

The ninth **Great Black-headed Gull** *Larus ichthyaetus* for Poland was an immature at Torun on 22 August. In Hungary, up to four were seen at fish-ponds in the Hortobágy during September-October. **Laughing Gulls** *L. atricilla* were reported at Oxford Island, Armagh, Ireland, on 25 August (second-winter), in Vendée, France, on 28 August (first-winter), in Merseyside, England, on 3 October (probably adult), in Tayside, Scotland, on 16 October (first-winter) and at Nieuwpoort, Westvlaanderen, from 28 October (adult). The sixth **Franklin's Gull** *L. pipixcan* for Norway was reported on Vigra, Møre og Romsdal, on 18 September. In England, first-winters were reported at Porlock Bay, Somerset, on 13 October and on the Hayle Estuary, Cornwall, on 21 October. A **Bonaparte's Gull** *L. philadelphia* was seen in Buskerud, Norway, on 8 September and one stayed at Blithfield Reservoir, Staffordshire, England, on 4-6 October. In the Canary Islands, up to three first-year **Slender-billed Gulls** *L. genei* were noted at Playa de Sotavento, Fuerteventura, on 12-22 August. In the Netherlands, the regular adult **Glaucous Gull** *L. hyperboreus* at Brouwersdam, Zeeland, returned on 4 September for its 11th winter and an adult **Ross's Gull** *Rhodostethia rosea* flew past Camperduin on 29-30 October, and again on 22 November. In Ornithos 1: 74-79, 1994, descriptions and photographs are published of an adult **Elegant Tern** *Sterna elegans* breeding during 1974-85 paired with a Sandwich Tern *S. sandvicensis* at Banc d'Arguin, Gironde, France, and regularly raising hybrids. In 1984, even two adults, both paired with a Sandwich Tern, were present. On 10 June 1987, a third bird slightly differing from the previous two was trapped at this site; this bird was regularly seen until at least 1993, also up to 300 km north of the colony (see also Dutch Birding 14: 168, plate 148, 1992). A **Bridled Tern** *S. anaethetus* was seen in Baie de Somme, Somme, on 26 August and at the Loire estuary, Loire-Atlantique, on 29 August. The largest-ever colony for Poland of **Whiskered Tern** *Chlidonias hybridus* at Goczkowice numbered 105 nests.

In the USA, one was sighted at Little Creek, Delaware, on 24 August and a **White-winged Black Tern** *C. leucoplerus* staying in this area from 16 July was still present at Bombay Hook in the last week of August. On 14-19 September, the first **Lesser Noddies** *Anous tenuirostris* for the United Arab Emirates stayed off Ras Dibba on East Coast, Fujairah Emirates.

In Israel, an **African Collared Dove** *Streptopelia roseogrisea* was seen at Eilat on 27 September. A **Yellow-billed Cuckoo** *Coccyzus americanus* stayed at Porth Clais, Dyfed, Wales, on 30 October and one was picked up alive (but died overnight) at Larne, Antrim, Northern Ireland, on 31 October. In Germany, **Bee-eaters** *Merops apiaster* have been nesting this year at Bibrach, Baden-Württemberg, and Lorsch, Hessen. In Finland, **European Rollers** *Coracias garrulus* were seen at Nuljamaa on 25 July and at Pyhtää on 14-15 September. The first twitchable for Norway stayed on Karmøy, Rogaland, on 9-15 September. In Scotland, a **Calandra Lark** *Melanocorypha calandra* was reported on St Kilda on 21 September. A **Crested Lark** *Galerida cristata* was present at Pernaja, Finland, on 17-20 September. Possibly the first **Crag Martin** *Ptyonoprogne rupestris* for Sweden was briefly seen at Beddingestrund, Skåne, on 6 August and the second for Finland on Västra Norrskär on 29 August. Numbers of **Richard's Pipits** *Anthus richardi* in western Europe seemed higher than ever before. For instance, in the Netherlands, 12 individuals were trapped and ringed during the last week of September and the first half of October at the ringing station in Bloemendaal, Noordholland. It was also regarded the species' best year ever in Britain, where c 200 individuals were reported during October, mostly in eastern England. The seventh **Blyth's Pipit** *A. godlewskii* for the United Arab Emirates was trapped and ringed on 18 September on Mirawah Island. The ninth for Finland was trapped and ringed during 2-3 November. In England, an individual staying from 3 November near Landguard, Suffolk, was eaten by a Common Kestrel *F. tinnunculus* on 10 November. A second individual for eastern England was discovered on 7 November at South Swale, Kent, where it was still seen on 30 November. The first **Olive-backed Pipit** *A. hodgsoni* this autumn in Britain was the earliest ever, on 22 September at Flamborough Head, Humberside. In Shetland, up to three **Pechora Pipits** *A. gustavi* were present on Fair Isle on 15-19 September and additional individuals were staying on 2-5 October, 9 October and 15 October; there were also singles on Unst on 16-19 September, on Foula on 18-28 September and on Out Skerries on 13-14 October. On Stronsay, Orkney, Scotland, one was reported on 30 September. In England, one was staying at Filey, North Yorkshire, on 9 October and one on Tresco, Scilly, on 27-28 October. The third for Norway was trapped on Fedje, Hordaland, on 10 October. The fourth **Citrine Wagtail** *Motacilla citreola* for the Netherlands was an adult female photographed at Eemshaven, Groningen, on 5 September. An adult **Alpine Accentor** *Prunella collaris* was recorded at Rimac, Lincolnshire, England, on 14-17 November.

197 Red-flanked Bluetail / Blauwstaart *Tarsiger cyanurus*, Great Yarmouth, Norfolk, England, October 1994 (*Robin Chittenden*) **198** Chestnut Bunting / Rosse Gors *Emberiza rutila*, adult female, Out Skerries, Shetland, Scotland, 3 September 1994 (*Hugh Harrop*) **199** Red-necked Stint / Roodkeelstrandloper *Calidris ruficollis*, juvenile, Fair Isle, Shetland, Scotland, 31 August 1994 (*Hugh Harrop*) **200** Lesser Noddy / Kleine Noddy *Anous tenuirostris*, off Ras Dibba, United Arab Emirates, 16 September 1994 (*Jan Lontkowski*)

The second **Red-flanked Bluetail** *Tarsiger cyanurus* for Denmark was a twitchable first-winter at Blåvand, Jylland, on 6-9 October. A first-winter in Great Yarmouth, Norfolk, on 18-20 October was the second for England in two years, and it was followed by an adult male trapped at Landguard Point, Felixstowe, Suffolk, on 26

October and, perhaps, one in Leicestershire on 3 November. In Shetland, an **Isabelline Wheatear** *Oenanthe isabellina* was staying on Whalsay from 20 September to 5 October. In Finland, **Pied Wheatears** *O. pleschanka* were reported at Pori on 9 October and at Korppoo on 24 October and 5 November. On 22

October, one was discovered on Sanday, Orkney. In England, up to five were seen between 23 October and 24 November. The 10th for Sweden was ringed on Holmön, Västerbotten, during 12-18 October. On 24 September, the 19th **Desert Wheatear** *O deserti* for Sweden was seen at Björns fyr, Uppland. The third for the Netherlands was photographed on 8-9 October at Zandvoort, Noordholland (cf Dutch Birding 16: 218-220, plate 183, 1994), and the fourth on 6 November at Maasvlakte, Zuidholland (both first-winter males). In England, one was seen on 11 October and three during November. On 13 November, one was present in the Crau, Bouches-du-Rhône, France. In England, a first-winter male **Siberian Thrush** *Zoothera sibirica* at Burnham Overy Dunes, Norfolk, was seen by many birders in the afternoon of 18 September. A **Hermit Thrush** *Catharus guttatus* was taken into care at Chipping Ongar, Essex, on 28 October. In Scotland, a **Grey-cheeked Thrush** *C minimus* spent a day on Hoy, Orkney, on 16 October. Presumably Britain's first **Bicknell's Thrush** *C bicknelli* was a specimen collected on Bardsey on 10 October 1961 (this species was formerly regarded as a south-eastern subspecies of Grey-cheeked Thrush; cf Wilson Bulletin 105: 545-572, 1993). Several other Grey-cheeked, including individuals in Scilly photographed on Tresco on 20 October 1986 and on St Mary's on 19-25 October 1990, may also turn out to be Bicknell's (Birding World 7: 359-365, 377, 1994). The first **Eyebrowed Thrush** *Turdus obscurus* for Helgoland, Schleswig-Holstein, Germany, was seen on 5 October. A **Naumann's Thrush** *T naumanni* was discovered at Helsinki, Finland, on 19 November and was present until at least 26 November. The first **Red-throated Thrush** *T ruficollis ruficollis* for Britain was a first-winter male staying at Walton-on-the-Naze, Essex, England, from 29 September to 7 October. In Shetland, up to two first-winter male **Black-throated Thrushes** *T r atrogularis* were staying on Fair Isle on 15-17 October. On 22 October, one was seen on Sein, Finistère. On 31 October, an **American Robin** *T migratorius* arrived on St Kilda. In Suffolk, one was picked up dead at Felixstowe on 2 November.

Pallas's Grasshopper Warblers *Locustella certhiola* were discovered at Blakeney Point, Norfolk, on 19 September and on Fair Isle on 21 September; the latter was found dead on 23 September. In Shetland, single **Lanceolated Warblers** *L lanceolata* were reported on Foula on 19 September, on Whalsay on 20 September and on Fair Isle (two) on 10-13 and 15 October. In England, singles were seen on 21 September at Mundesley, Norfolk, and on 10 October at Filey, North Yorkshire. The fourth for Norway was ringed in Rogaland on 3 October, the second for Wales was picked up moribund at the lighthouse on Bardsey on 8 October and the third for Belgium was photographed at Zeebrugge, Westvlaanderen, on 14 October. The fifth **Aquatic Warbler** *Acrocephalus paludicola* for Finland was trapped and ringed at Espoo on 17 September. The seventh **Paddyfield Warbler** *A agricola* for the Netherlands and the first not being trapped and ringed was

photographed on Vlieland, Friesland, on 18 September (cf Dutch Birding 16: 218, plate 183, 1994). In France, two were trapped in late August and one on 28 October. In Shetland, four were seen during September, of which two were staying into October. In Orkney, one was discovered on Sanday on 22 October and one on South Ronaldsay on 23 October. In England, one was present at Newburn, Cleveland, on 17-18 September. The second for Norway was ringed on Lista on 17 September. In Belgium, one was trapped and ringed at Nieuwpoort, Westvlaanderen, on 3 November. In Abu Dhabi Emirate, 10 **Blyth's Reed Warblers** *A dumetorum* were trapped and ringed on Mirawah Island between 23 August and 11 September (there was only one previous record of this species for the United Arab Emirates). In Finland, the third **Thick-billed Warbler** *A aedon* for Europe was found and trapped on Västra Norrskär on 11 October. From 27 August to 14 September, two **Booted Warblers** *Hippolais caligata* were seen in Shetland and two in eastern England; the latest ever for Britain was on 11-13 November at Collieston, Grampian. In Belgium, one was well-watched at Zeebrugge on 15 September. The fourth and fifth for Norway were trapped and ringed in Sor-Trøndelag on 2 and 9 October. In France, one was reported as late as 23 November on Ouessant. A successful breeding record of **Melodious Warbler** *H polyglotta* at Kempenich, Rheinland Pfalz, Germany, was the first for the Koblenz area. Near the French border, the fifth **Dartford Warbler** *Sylvia undata* for Belgium was seen at De Panne, Westvlaanderen, on 1-2 October. The third for Sweden was staying at Vombs Fure, Skåne, from 8 October until 2 November. The third for Germany was a male singing near Osnabrück, Niedersachsen, from 9 November. A male **Sardinian Warbler** *S melanocephala* stayed at Beachy Head, East Sussex, England, from 28 August to at least 29 September. The second **Desert Warbler** *S nana* for the Netherlands was seen by many birders at Scheveningen, Zuidholland, on 8-9 October (cf Dutch Birding 16: 218-220, plate 184, 1994). The eighth for Finland was ringed on Lågskär on 19 October. The 12th for Sweden stayed at Näsbybadet, Öland, from 22 October until 1 November. At Porvoo, Finland, one was seen on 6-7 November, and the second for Denmark was on 13 November. The fourth **Two-barred Warbler** *Phylloscopus plumbeitarsus* for Europe and the first for Norway was ringed on Fedje on 9 October. It was the best year ever for **Pallas's Leaf Warblers** *P proregulus* in Britain, where 80 were reported in the second half of October and 100 in November (mostly on 3-6 November). In Ireland, it was the best-ever autumn with six. In the Netherlands, up to nine were reported in the second half of October and five in the first week of November; in Sweden, 22 individuals were found from 30 September to late October.

Two **Bearded Tits** *Panurus biarmicus* on 11 February at Jahra Pool, Kuwait, were the firsts for the Arabian Peninsula. An invasion of **Siberian Tits** *Parus cinctus* occurred in Västerbotten, Sweden, where more than 230 were reported near Umeå in the first week of

201 American Golden Plover / Amerikaanse Goudplevier *Pluvialis dominica*, adult, Texel, Noordholland, Netherlands, 20 October 1994 (*Jan van Holten*) **202** Red-throated Thrush / Roodkeellijster *Turdus ruficollis ruficollis*, Walton-on-the-Naze, Essex, England, October 1994 (*Dave Stewart*) **203** Desert Wheatear / Woestijntapuit *Oenanthe deserti*, Zandvoort, Noordholland, Netherlands, 9 October 1994 (*Chris Schenk*)

October. A few flocks were also seen at the Finnish south coast. In Shetland, an adult female **Isabelline Shrike** *Lanius isabellinus* was trapped and ringed on Fair Isle on 23 August. The seventh for Sweden was a first-winter ringed at Sote mosse, Skåne, during 8-17 October and the eighth stayed at Ottenby, Öland, from 20 October to 3 November. The first **Steppe Grey Shrike** *L. meridionalis pallidirostris* for the Netherlands was a juvenile at De Cocksdorp, Texel, Noordholland, on 4-23 September (cf Dutch Birding 16: 220, plate 184, 1994; for recent information on this species' taxonomic position see *Alauda* 61: 223-227, 1993; 62: 138, 1994). A first-winter on 23-28 September 1993 at Swindon, Wiltshire, has been accepted as the seventh for Britain (Br Birds 87: 560, 1994). Britain's eighth stayed on North Ronaldsay, Orkney, from 14 September to at least 22 October. The ninth for Britain was at South Walney, Cumbria, on 2 November and the 10th at Boddam, Shetland, on 8-10 November. An extremely southern record of **Siberian Jay** *Perisoreus infaustus* for Sweden was at Sättila, Västergötland, on 23 August. From late August, 100s of **Nutcrackers** *Nucifraga caryocatactes* were seen on passage in Denmark, southern Norway and southern Sweden. The number of breeding **Spotless Starlings** *Sturnus unicolor* in the south-east of the French mainland is still increasing. The first observations were in Pyrenées-Orientales in 1985 and the first documented breeding occurred near Opoul in southern Aude in 1990. In an area between Perpignan, Pyrenées-Orientales, and Narbonne, Aude, 55 breeding pairs were located in 1992 (the northernmost at Sigeau); it is shown that at least a number of males remained at the breeding sites during the winter of 1992-93 (cf Nos Oiseaux 42: 369-378, 1994). In Portugal, two juvenile **Rosy Starlings** *S. roseus* were staying at Cabo Espichel on 8-15 October. A flock of 200 **Indian Silverbills** *Euodice malabarica* resided east of Haifa, Israel, during September-October. In Ireland, a **Red-eyed Vireo** *Vireo olivaceus* stayed at Mizen Head, Cork, on 8-11 October.

Arctic Redpolls *Carduelis hornemanni* were seen at Filey, North Yorkshire, on 16 October and on Texel, Noordholland, from 17 October onwards. In Scotland, eight were seen from 22 October. Influxes occurred in Denmark (in the second half of November), southern Norway and southern Sweden. This year was the best since 1961 for the endangered **Kirtland's Warbler** *Dendroica kirtlandii* in Michigan, USA. In June, 633 singing males were counted, nearly four times the record-low of 167 in 1987. In Wales, a **Yellow-rumped Warbler** *D. coronata* was present on Ramsey Island, Dyfed, from 31 October to 4 November. One was staying at Bristol, Avon, England, on 16-17 November. The

eighth **Song Sparrow** *Zonotrichia melodia* for Europe and the first in autumn was at Seaforth Docks, Merseyside, on 15-16 October. The second **Pine Bunting** *Emberiza leucocephalos* for Switzerland was a singing male near Verbier, Wallis, on 1-18 July. The fourth for Finland was a first-winter male ringed on Lågskär on 8 October. An influx of five in the Netherlands included a female trapped and ringed at Westenschouwen, Zeeland, on 14 October, a first-year male wearing a metal ring of unknown origin at Ijmuiden, Noordholland, on 20-24 October, a first-year female near Slufteroord, Texel, on 21-28 October, a first-year male at Hoornse Kooi, Terschelling, on 27-30 October and a first-year male trapped and ringed at Bloemendaal on 4 November. On Helgoland, a male was reported on 21 October. In Orkney, one was seen on Sanday on 22 October and one on North Ronaldsay on 28 October. In Shetland, a female was staying on Out Skerries on 22-23 October, a male at Sumburgh on 23 October and one on Fair Isle on 7 November. The fifth **Yellow-browed Bunting** *E. chrysophrys* for Europe was a male on 19-22 October on St Agnes, Scilly. An adult female **Chestnut Bunting** *E. rutila* on Out Skerries on 2-5 September (trapped on 3 September) was the fifth for Britain; all previous birds were regarded as possible escapes and, therefore, placed in 'Category D'. The eighth and only the second twitchable **Yellow-breasted Bunting** *E. aureola* for the Netherlands was photographed on Vlieland on 17-18 September. In Finistère, France, one was seen on Sein on 24 October.

For a number of reports, publications in *Ardeola*, *Birding World*, *Birdwatch*, *Bird Watching*, *British Birds*, *Limicola*, *Limosa*, *Linnut*, *Nos Oiseaux*, *l'Oiseau*, *Ornithos*, *Vår Fågelvärld*, *Vår Fuglefauna*, *Wilson Bulletin* and *Winging It* were consulted. News from Britain was kindly supplied by Birdline (0891-700-222) and *Rare Bird News* (0881-888-111). I wish to thank Mashuq Ahmad, Peter Arctander, Christine Barthel, Peter Barthel, Leo Boon, Colin Bradshaw, Ned Brinkley, Mario Camici, Tony Clarke, Peter Colston, Fred Cottaar, Carl Derks, Niels Dingemans, Philippe Dubois, Marc Duquet, Enno Ebels, Zoltán Ecsedi, Klaas Eigenhuis, Dick Forsman, Annika Forsten, Steve Gantlett, Hans Gebuis, Graham Hearl, Jeff Higgott, Edward van IJzenendoorn, Erling Jirle, Yves Kaiser, Chris Kightley, Guy Kirwan (OSME), Lasse Laine, Jan Lontkowski, Franko Maroevic, Bruce Mactavish, Dave McAdams, Anthony McGeehan, Peter Meininger, Richard Millington, Dominic Mitchell, Colm Moore, Killian Mullarney, Gerald Oreel, Gerard L. Ouweneel, Bjoern Einar Sakseid, Bob Scott, Hadoram Shirihai, Gunter De Smet and Tadeusz Stawarczyk for their help in compiling this review.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland en België beslaat voornamelijk de maanden **september en oktober 1994**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt.

Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna wordt verzocht hun waarnemingen zo spoedig mogelijk toe te zenden aan: CDNA, Postbus 45, 2080 AA Santpoort-Zuid, Nederland. Hiertoe gelieve men gebruik te maken van CDNA-waarnemingsformulieren die eveneens verkrijgbaar zijn bij bovenstaand adres.

Nederland

STORMVOGELS TOT VALKEN De topdag voor zeetrekters dit najaar viel op 16 september. Op deze dag werden onder andere extreem hoge aantallen **Noordse Stormvogels** *Fulmarus glacialis* gezien, zoals c 12 000 bij Camperduin, Noordholland, en c 14 000 bij Egmond aan Zee, Noordholland. Tot begin oktober werden c 130 **Grauwe Pijlstormvogels** *Puffinus griseus* gemeld. Op 16 september waren er 33 bij Camperduin, 31 bij Egmond aan Zee en 12 bij Westkapelle, Zeeland. De laatste werd op 17 oktober gemeld. Ook werden c 150 **Noordse Pijlstormvogels** *P. puffinus* gemeld (laatste op 7 oktober), met op 16 september 26 bij Camperduin, 24 bij Egmond aan Zee, 21 bij Katwijk aan Zee, Zuidholland, 15 bij Scheveningen, Zuidholland, en 12 bij Westkapelle. **Vale Pijlstormvogels** *P. yokouan* waren er op 1 en 5 september bij Camperduin, op 16 september bij Egmond aan Zee en op 29 september bij Westkapelle. Het enige **Stormvogeltje** *Hydrobates pelagicus* in deze periode werd waargenomen op 3 oktober bij Camperduin. Het totale aantal **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* (c 190!) werd ook al grotendeels veroorzaakt door waarnemingen op 16 september: 10 bij Camperduin, 33 bij Egmond aan Zee, 15 bij Scheveningen en 26 bij Westkapelle. Ook 17 september was goed: 28 bij Camperduin, 34 bij Egmond aan Zee en 11 bij Westkapelle. **Kuifaalscholvers** *Phalacrocorax aristotelis* verbleven er op 18 september bij Kornwerderzand, Friesland, op 24 september in de Dintelhaven, Zuidholland, op 2 oktober in de Grevelingen, Zeeland, en op 26 oktober op Terschelling, Friesland. Een **Kwak** *Nycticorax nycticorax* werd op 8 oktober gezien op Texel, Noordholland. **Koereigers** *Bubulcus ibis* waren aanwezig tot 14 september ten noorden van Haastrecht, Zuidholland, tot 18 september één à twee in de wijde omgeving van Groningen, Groningen, op 23 september in het Verdrongen Land van Saeftinge, Zeeland, van 7 tot 9 oktober twee bij Anjum, Friesland, en op 22 oktober bij de Kwade

Hoek, Zuidholland. Tot 22 september bleven 30 à 40 **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* rondwaren in het Deltagebied, Zeeland/Zuidholland en tot 18 oktober nog c 20. De topaantallen waren: 19 op 4 september op de Slikken van Bommede, Zeeland, en 17 op 22 september in het Verdrongen Land van Saeftinge. Daarnaast waren er waarnemingen van 4 tot 18 september bij Zwolle, Overijssel, op 5 september op Schiermonnikoog, Friesland, en op 2 oktober twee bij het Westduinpark, Zuidholland. **Grote Zilverreigers** *E. alba* zaten tot 23 september en van 24 tot 30 oktober in de Lauwersmeer, Groningen, op 2 oktober bij Lage Zwaluwe, Noordbrabant, op 8 oktober bij Paessens, Friesland, op 9 en 18 oktober bij het Harderbroek, Flevoland, op 19 oktober op de Korendijkse Slikken, Zuidholland, en van 24 tot 26 oktober twee bij IJtteren, Limburg. Drie van de **Zwarte Ooievaars** *Ciconia nigra* van de Strabrechtse Heide, Noordbrabant, bleven daar tot 11 september. Verder waren er exemplaren op 18 september bij Oldebroek, Gelderland, en op 10 oktober boven Sint-Michiëlsgestel, Noordbrabant. In september tekende zich een ware influx van **Zwarte Ibissen** *Plegadis falcinellus* af. Op 10 september waren er acht op de Kampina, Noordbrabant, op 24 september vlogen er 10 oostwaarts langs de noordpunt van Texel, van 25 september tot 1 oktober was er tenminste één op Terschelling en van 27 september tot 8 oktober maximaal zeven bij Stitswerd, Groningen. Verdere waarnemingen: op 1 en 2 oktober bij Brunssum, Limburg, op 2 oktober bij Wissenkerke, Zeeland, op 8 oktober op Vlieland, Friesland, op 9 oktober bij de Putten van Camperduin en op 10 oktober bij 's-Gravenzande, Zuidholland, en bij Spaarndam, Noordholland. **Dwergganzen** *Anser erythropus* verbleven van 14 tot 27 oktober ten zuiden van de Lepelaarsplassen, Flevoland, vanaf 17 oktober 12 bij Anjum en vanaf 30 oktober eveneens 12 bij Strijen, Zuidholland. **Zwarte Rotganzen** *Branta bernicla nigricans* werden gezien in oktober op Texel en op 21 oktober bij Wissenkerke. Grote groepen **Casarca's** *Tadorna ferruginea* werden gezien op 22 september 13 in de Workumerwaard, Friesland, op 4 oktober 10 bij Cuijk, Noordbrabant, en op 8 oktober 15 bij de Mokkebank, Friesland. Een **Amerikaanse Smient** *Anas americana* werd op 16 september waargenomen in de Lauwersmeer. Tussen 14 en 26 oktober verbleven in de AW-duinen, Noordholland, weer een **Bronskopeend** *A. falcata* en, toevalligerwijs, ook een mannetje **Blauwvleugeltaling** *A. discors*. Er was een melding van een **Witoogeed** *Aythya nyroca* op 9 oktober bij de Kievitslanden, Flevoland. Vanaf 22 oktober verbleef een eerste-winter vrouwtje **Koningseider** *Somateria spectabilis* bij Scheveningen. Een **Zwarte Wouw** *Milvus migrans* werd op 20 oktober gemeld bij Wijk aan Zee, Noordholland. **Zeearenden** *Haliaeetus albicilla* werden waargenomen op 7 oktober langs de Knardijk, Flevoland, op 14 oktober bij de Dintelhaven

Recente meldingen

204 Hop / Hoopoe *Upupa epops*, Texel, Noordholland, oktober 1994 (Jan van Holten) **205** Witstuitbarmsijs / Arctic Redpoll *Carduelis hornemanni*, Texel, Noordholland, oktober 1994 (Jan van Holten) **206** Koningseider / King Eider *Somateria spectabilis*, eerste-winter vrouwtje, Scheveningen, Zuidholland, 29 oktober 1994 (René Pop)

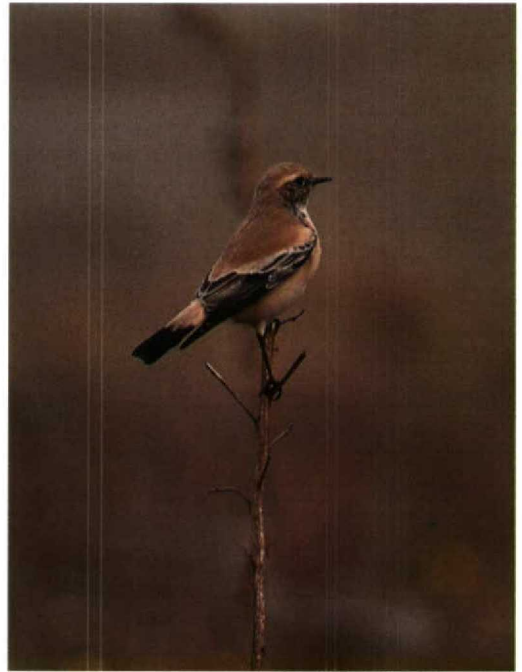
en bij Mirns, Friesland, op 15 oktober op de Slikken van Flakkee, Zuidholland, op 16 oktober over Noordwijk, Zuidholland, bij Borssele, Zeeland, en bij de Steile Bank, Friesland, en op 31 oktober in de Kollumerwaard, Friesland. Er was een melding van een **Schreeuwend** *Aquila pomarina* op 17 oktober bij Kinderdijk, Zuidholland, en van een **Bastaardarend** *A clanga* op 11 oktober bij Venlo, Limburg. Slechts enkele fortuinlijke vogelkijkers zagen op 23 oktober in de zuidwesthoek van Zuidelijk Flevoland een **Steenarend** *A chrysaetos*. Overigens was er nog een melding van deze soort op 29 oktober in de Lauwersmeer. Er werden nog vier **Roodpootvalken** *Falco vespertinus* gemeld.

PLEVIEREN TOT ALKEN Er was een melding van een **Woestijnplevier** *Charadrius leschenaultii* op 4 september bij Oostvoorne, Zuidholland. Op de Maasvlakte, Zuidholland, verbleven weer eens meerdere **Morinelplevieren** *C morinellus*: van 3 tot 5 september maximaal 30, tot 13 september maximaal 18 en tot 26 september maximaal drie. Verder waren er op 8 september twee op Vlieland, op 13 september twee bij de Koudekerkse Inlagen, Zeeland, op 14 september één bij Bergen aan Zee, Noordholland, op 15 september twee bij Westkapelle, op 17 september één bij Middelburg, Zeeland, en op 24 september twee op Neeltje Jans, Zeeland. De zesde **Amerikaanse Goudplevier** *Pluvialis dominica* voor Nederland en alweer de derde van dit jaar, verbleef van 16 tot 23 oktober op Texel. Er was van 3 tot 5 september een **Gestreepte Strandloper** *Calidris melanotos* aanwezig in de Eemshaven. **Poelruiters** *Tringa stagnatilis* bleven aanwezig tot 4 september op het Dijkwater bij Sirjansland, Zeeland, en tot 10 september drie op het Rammegors. Verder waren er waarnemingen van 3 tot 5 september maximaal drie bij Oostvoorne en maximaal twee in de Eemshaven, op 8 oktober op de Slikken van Flakkee en op 16 oktober wederom in de Eemshaven. Een **Terekruiter** *Xenus cinereus* werd op 22 oktober gemeld van Texel. Een **Grote Franjepoot** *Phalaropus tricolor* (de eerste sinds 1988) verbleef van 15 oktober tot tenminste 13 november in de Eemshaven. Tot in de eerste week van oktober werden **Kleinste Jagers** *Stercorarius longicaudus* gezien. Van de 36 gemelde exemplaren waren er 20 tussen 16 en 18 september, met als topaantal acht op 16 september bij Egmond aan Zee. Er waren negen **Vorkstaartmeeuwen** *Larus sabini* tussen 16 en 18 september. **Grote Burgemeesters** *L hyperboreus* verbleven op 3 oktober bij Terneuzen, Zeeland, vanaf 4 september (voor zijn 11-jarig jubileum) bij de Brouwersdam, Zuidholland, en op 26 oktober bij Terschelling. Op 13 september was er een melding van een **Kleine Burgemeester** *L glaucoides* op Texel. Voor de mensen met zitvlees viel op 15, 29 en 30 oktober een langsvliegende **Ross' Meeuw** *Rhodostethia rosea* te bewonderen bij Camperduin. **Lachsterns** *Gelochelidon nilotica* werden nog gezien op 3 september bij Schagen, Noordholland, en op 10 september op het Balgzand, Noordholland. Tot 24 september werden her en der, soms voor langere tijd, **Reuzensterns** *Sterna caspia* gezien: in totaal c 30

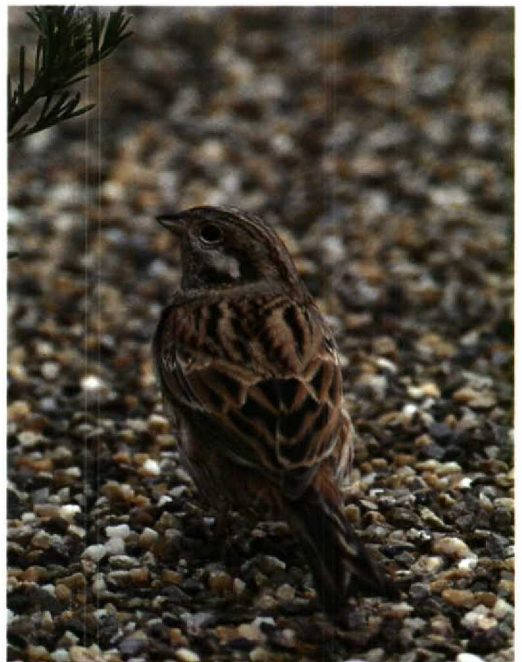
exemplaren, waarvan acht op 3 september bij Ool, Limburg. **Witvleugelsterns** *Chlidonias leucopterus* waren er nog op 1 september bij Amsterdam, Noordholland, op 17 september bij Lauwersoog, Groningen, op 28 september bij het Kornwerderzand en op 29 september bij het haventje van Oude Zeug, Noordholland. **Zwarte Zeekoeten** *Cephus grylle* werden gemeld op 17 september bij Callantsoog, Noordholland, op 18 oktober bij Terschelling en op 19 oktober bij Texel. **Kleine Alken** *Alle alle* waren schaars met waarnemingen op 4 en 7 oktober langs Camperduin en op 16 oktober langs Terschelling (zes). Van de **Papegaaiduiker** *Fratercula arctica* waren er meer meldingen: op 9 september bij Vlieland, op 16 september twee bij Egmond aan Zee, op 16 september, 6 oktober (twee) en 7 oktober bij Camperduin, op 17 september bij Callantsoog, op 30 september bij Westkapelle en op 6 en 13 oktober bij Terschelling.

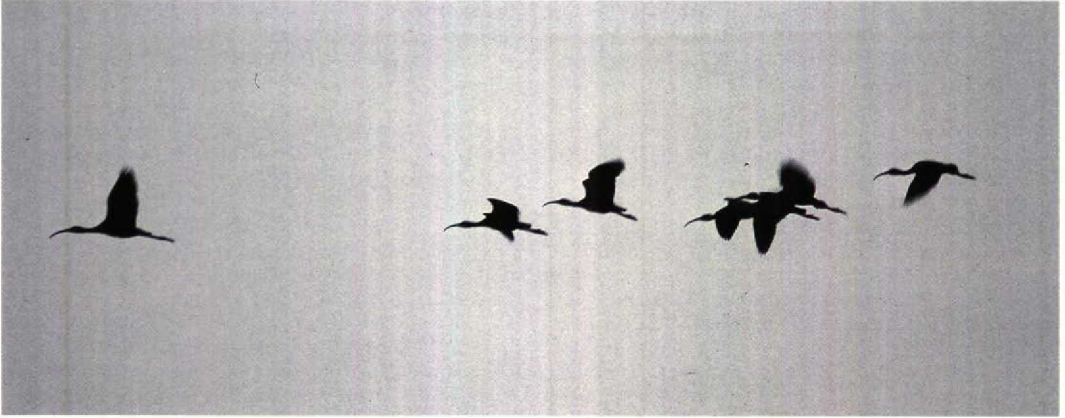
BIJENETERS TOT GORZEN Zeer late meldingen van **Bijeneters** *Merops apiaster* waren op 13 september boven Amsterdam (15 exemplaren !?), op 6 oktober bij het station van Delft en van 9 tot 12 oktober bij Opijnen, Gelderland. Een **Scharrelaar** *Coracias garrulus* die op 14 september overvloog bij Camperduin, zou daarvoor al elders in Noord-Holland gezien zijn. **Hoppen** *Upupa epops* verbleven er op 17 september in Amersfoort, Gelderland, vanaf 4 oktober op Texel en van 21 tot 31 oktober op Terschelling, met op 23 en 24 oktober twee exemplaren alhier. Een **Kortteenleeuwerik** *Calandrella brachydactyla* verbleef van 5 tot 7 oktober op Schiermonnikoog. Op 12 september was er een melding van een **Roodstuitwaluw** *Hirundo daurica* langs de Philipsdam, Zeeland. Dit was het absolute topjaar voor **Grote Piepers** *Anthus richardi*. Tussen 19 september en 24 oktober werden er c 250 doorgegeven, waarvan c 200 tussen 24 september en 16 oktober. Topdagen waren 2 en 6 oktober met alleen al bij het Westduinpark respectievelijk 16 en 14 overvliegende exemplaren. Een melding van een **Mongoolse Pieper** *A godlewskii* betreft een vogel die op 7 oktober op Schiermonnikoog werd gefotografeerd. **Duinpiepers** *A campestris* waren veel minder algemeen dan Grote Piepers, met tot 13 oktober c 50 exemplaren. **Roodkeelpiepers** *A cervinus* waren naar huidige maatstaven schaars met van 18 september tot 12 oktober 15 meldingen, waarvan het merendeel in de tweede week van oktober. Een vrouwtje **Citroenkwikstaart** *Motacilla citreola* was op 5 september aanwezig in de Eemshaven (vierde voor Nederland). Een **Aziatische Roodborsttapuit** *Saxicola torquata maura* werd gezien op 8 oktober op Vlieland. Dit najaar werd het aantal **Woestijntapuiten** *Oenanthe deserti* op de Nederlandse lijst verduubeld met waarnemingen van 8 tot 9 oktober bij Zandvoort, Noordholland, en op 6 november op de Maasvlakte. Op 2 oktober was er een melding van een langsvliegende **Goudlijster** *Zoothera dauma* op Schiermonnikoog. De eerste veldwaarneming van een **Veldrietzanger** *Acrocephalus agricola* in Nederland (zevende geval) werd gedaan op 18 september op Vlieland. In hetzelfde weekend als de Woestijntapuit (8 en 9 okto-

Recente meldingen

207 Taigaboomkruiper / Eurasian Treecreeper *Certhia familiaris*, Schiermonnikoog, Friesland, 18 oktober 1994 (André J van Loon) **208** Woestijntapuit / Desert Wheatear *Oenanthe deserti atrogularis*, eerstejaars mannetje, Maasvlakte, Zuidholland, 6 November 1994 (Arnoud B van den Berg) **209** Blauwvleugeltaling / Blue-winged Teal *Anas discors*, mannetje, Zandvoort, Noordholland, 16 oktober 1994 (Arnoud B van den Berg) **210** Witkopgors / Pine Bunting *Emberiza leucocephalos*, mannetje, IJmuiden, Noordholland, 22 oktober 1994 (Jan van Holten)

211 Zwarte Ibissen / Glossy Ibises *Plegadis falcinellus*, Stitswerd, Groningen, 30 september 1994 (Theo Bakker)
212 Zeearend / White-tailed Eagle *Haliaeetus albicilla*, Maasvlakte, Zuidholland, 24 oktober 1994 (Jan van Holten)
213 Citroenkwikstaart / Citrine Wagtail *Motacilla citreola*, adult vrouwtje, Eemshaven, Groningen, 5 september 1994 (Eric Koops) 214 Bruine Boszanger / Dusky Warbler *Phylloscopus fuscatus*, Katwijk, Zuidholland, 3 november 1994 (René van Rossum) 215 Bosgors / Rustic Bunting *Emberiza rustica*, Oosterend, Terschelling, Friesland, oktober 1994 (Arie Ouwerkerk)

Recente meldingen

ber) werd bij Scheveningen een uitermate tamme **Woestijngasmus** *Sylvia nana* waargenomen (tweede voor Nederland). Het toch al grote aantal **Sperwergasmussen** *S nisoria* (zeven in augustus) werd nog eens aangedikt met waarnemingen op 18 september op Kornwerderzand (ook op 22 september) en op Texel, op 19 september op Vlieland, op 20 september op de Maasvlakte, op 21 september bij Westkapelle en Egmond aan Zee (deze tot 25 september) en op 14 oktober weer bij Egmond aan Zee. Voor de **Pallas' Boszanger** *Phylloscopus proregulus* was het een zeer goed jaar met tussen 16 en 21 oktober drie à vier op Texel, tussen 18 en 23 oktober minimaal vier op Terschelling en op 18 oktober één op Schiermonnikoog. Ook de **Bladkoning** *P inornatus* was prominent aanwezig. Na de eerste op 9 september, werden er tussen 18 september en 26 oktober ruim 100 doorgegeven met een piek in de tweede week van oktober. Naast een mogelijke **Bruine Boszanger** *P fuscatus* op 21 oktober op Texel, werd een exemplaar waargenomen op 21 en 22 oktober bij Hargen aan Zee, Noordholland, en op 3 november te Katwijk aan Zee. Een **Bergfluit** *P bonelli* verbleef op 3 september in de Eemshaven. Er waren tenminste negen **Kleine Vliegenvangers** *Ficedula parva*. Naast een enkele waarneming van **Taigaboomkruipers** *Certhia familiaris* uit de Zuidlimburgse bossen, waren er exemplaren op 23 september op Terschelling, op 25 september bij Lauwersoog, op 7 oktober twee op Vlieland, op 9 oktober bij Mirns, op 17 en 18 oktober op Texel en op 18 oktober op Schiermonnikoog (vangst). De **Steppeklapekster** *Lanius meridionalis pallidirostris* die van 4 tot 22 september op Texel verbleef was de eerste voor Nederland. Een echte **Kleine Klapekster** *L minor* zat van 1 tot 3 oktober op het Rammegors. **Notekrakers** *Nucifraga caryocatactes* werden gezien

op 22 september bij Zuidhorn, Groningen, op 23 september bij Heemskerk, Noordholland, op 26 september in de Sellingerbossen, Groningen, op 8 oktober op Terschelling (twee) en bij Bussum, Noordholland, en op 17 oktober weer op Terschelling. Een juveniele **Roze Spreeuw** *Sturnus roseus* werd op 23 september gezien op de Maasvlakte. Hoewel beperkt tot de eilanden, was er ook van de **Witsluitbarmsijs** *Carduelis hornemanni* een kleine influx. Op 17 en 18 oktober zaten er op Terschelling twee en tussen 17 en 30 oktober op Texel tenminste drie exemplaren. In oktober werden op enkele plaatsen in Gelderland al enkele **Grote Kruisbekken** *Loxia pytyopsittacus* waargenomen. De invasie van **Geelgorzen** *Emberiza citrinella* in oktober bracht enkele **Witkopgorzen** *E leucocephalos* met zich mee. Op 14 oktober werd er één gevangen bij Westenschouwen, Zeeland, terwijl een op 20 oktober kortstondig bij IJmuiden waargenomen mannetje zich van 22 tot 24 oktober daar uitvoerig liet bewonderen, vaak onder het wakend oog van omwonenden. Op 21 oktober werd op Texel een mogelijke Witkopgors waargenomen, terwijl op dezelfde plek een exemplaar aanwezig was van 25 tot 28 oktober. Tevens werd van 27 tot 30 oktober op Terschelling een exemplaar gezien en tenslotte werd er op 4 november één gevangen in de Kennemerduinen, Noordholland. **Dwerggorzen** *E pusilla* deden het beter met tussen 22 september en 28 oktober 14 exemplaren uit de kuststreek. **Bosgorzen** *E rustica* werden gezien van 18 tot 19 september op Texel, van 27 september tot 1 oktober drie bij elkaar op Terschelling (waarvan één tot 4 oktober), op 15 oktober bij Wassenaar, Zuidholland, op 16 oktober op Schiermonnikoog en op 21 oktober bij IJmuiden. Een eerste-winter **Wilgegors** *E aureola* was op 17 en 18 september aanwezig op Vlieland.

Ruud M van Dongen, Albertusstraat 4, 5261 AD Vught, Nederland
Hans Gebuis, Boogschutter 30, 3328 KB Dordrecht, Nederland
Peter W W de Rouw, Warande 23, 3705 ZB Zeist, Nederland

België

DIJKERS TOT VALKEN Er werden langsvliegende **Ijsduikers** *Gavia immer* gezien te Oostende, Westvlaanderen, op 29 september (eerder langs Zeebrugge, Westvlaanderen) en 20 oktober en langs Koksijde, Westvlaanderen, op 30 september. **Grauwe Pijlstormvogels** *Puffinus griseus* vlogen langs De Panne, Westvlaanderen; Koksijde (vijf); Nieuwpoort, Westvlaanderen; Oostende (15) en Zeebrugge (negen). Op 17 september trokken twee **Noordse Pijlstormvogels** *P puffinus* over de Schelde langs Zandvliet, Antwerpen. Er vlogen niet minder dan drie **Vale Pijlstormvogels** *P yelkouan* langs Nieuwpoort op 16 september, en een extreem donker exemplaar trok op 24 oktober langs Oostende. Een melding van een langsvliegende **Kleine Pijlstormvogel** *P assimilis* kwam op 16 september van Koksijde. **Stormvogeltjes** *Hydrobates pelagicus* vlogen op 16 (één) en 18 september (twee) langs Oostende en

op 18 september langs Zeebrugge. **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* werden geteld te Koksijde (21), Nieuwpoort (vier), Oostende (67) en Zeebrugge (42). Er werden **Kuifaalscholvers** *Phalacrocorax aristotelis* gezien te Bredene, Westvlaanderen (28 september); Koksijde (één op 17 september en twee op 1 oktober), Oostende (27 september en 19 oktober) en Zeebrugge (8 oktober). De juveniele **Kwak** *Nycticorax nycticorax* was nog tot 2 september aanwezig te Diepenbeek, Limburg. Op 24 september vloog er één over Lier, Antwerpen, op 5 oktober één over Dendermonde, Oostvlaanderen, op 13 oktober verbleef er één te Heist, Westvlaanderen, en op 20 oktober trokken er twee over Nieuwpoort. **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* werden gezien op De Kuifeend, Antwerpen (3 september); te Zeebrugge-Achterhaven (6 september); te Zeebrugge-Voorhaven (twee op 8 september en één van 21 september tot 9 oktober); langs Mariakerke, Westvlaanderen; te Koksijde en St-Idesbald, Westvlaan-

216 Kleinste Jager / Long-tailed Skua *Stercorarius longicaudus*, Genappe, Brabant, september 1994 (Luc Verroken)

217 Lachmeeuw / Laughing Gull *Larus atricilla*, Nieuwpoort, Westvlaanderen, 28 oktober 1994 (Stijn De Win)

218 Kleine Sprinkhaanzanger / Lanceolated Warbler *Locustella lanceolata*, Zeebrugge, Westvlaanderen, 10 oktober 1994 (Filip De Ruwe)

deren (13 september, zelfde exemplaar); te Knokke-Zwin, Westvlinders (maximaal acht gedurende de gehele periode); en te Hoboken en Blokkersdijk, Antwerpen (16 oktober, zelfde exemplaar). Op 24 september pleisterde kortstondig een **Grote Zilverreiger** *E alba* in het Molsbroek te Lokeren, Oostvlinders. Vanaf 6 oktober werd er geregeld weer één waargenomen te Harchies, Hainaut. Twee vogels staken tussen 24 en ten minste 26 oktober geregeld de grens over bij het grindgat te Neerharen, Limburg. Vier late **Zwarte Ooievaars** *Ciconia nigra* trokken op 21 september over Leffinge, Westvlinders. Het mannetje **Ringsnaveleend** *Aythya collaris* keerde terug naar Blokkersdijk vanaf 12 oktober en kreeg van 22 tot 26 oktober weer gezelschap van een tweede mannetje. De enige gemelde **Zwarte Wouwen** *Milvus migrans* vlogen op 8 september over Wodecq, Hainaut, en op 1 oktober over Zemst. Een onvolwassen **Zeearend** *Haliaeetus albicilla* liet zich op 23 oktober bekijken bij Bertem-Bos, Brabant. Nog een onvolwassen exemplaar verscheen op 24 oktober kortstondig op Blokkersdijk; wellicht dezelfde vogel pleisterde van 26 tot 31 oktober bij Zandhoven, Antwerpen.

RALLEN TOT ALKEN Op 27 september was een **Kwartelkoning** *Crex crex* aanwezig in de Ilzermonding te Nieuwpoort. De groep van 52 **Morinelplevieren** *Charadrius morinellus* liep nog bij Donstiennes, Hainaut, op 1 september en nam geleidelijk af tot 17 exemplaren op 4 september. Verder waren er waarnemingen van pleisterende of overtrekkende vogels te Angre; Bevekom, Brabant; De Panne; Kallo-Doel (twee) en Zeebrugge (vijf). Op 10 september werd een juveniele **Gestreepte Strandloper** *Calidris melanotos* ontdekt in de Achterhaven te Zeebrugge. Van 20 tot 27 september verbleef een makke, eveneens juveniele vogel bij Moerbeke-Waas, Oostvlinders. Een late melding van een **Poelruiter** *Tringa stagnatilis* kwam van Zeebrugge op 26 oktober. De juveniele **Kleinste Jager** *Stercorarius longicaudus* van Genappe, Brabant, liet zich nog tot 15 september bekijken. Op 2 september zat er één bij Brecht-Wuustwezel. Op 24 september was er een derde binnenlandwaarneming van deze soort te Duffel-Rumst. Tellingen waren bijzonder hoog: te Bredene vijf, te Koksijde zeven, te Nieuwpoort één, te Oostende niet minder dan 131 (waaronder 35 op 16 september en 24 op 5 oktober), te Sint-Idesbald zes en te Zeebrugge 17. Een adult-winter **Lachmeeuw** *Larus atricilla* vloog op 21 oktober langs Oostende. Wellicht dezelfde vogel liet zich op 28 en 29 oktober door een 20-tal vogelaars bekijken in de Ilzermonding te Nieuwpoort. Zoektochten nadien waren tevergeefs totdat de vogel op 31 oktober langsvliedend werd waargenomen langs Wenduine, Westvlinders. Er waren enkele trekgolven van **Vorkstaartmeeuwen** *L sabini*: 29 langs Oostende (met 10 op 28 en zeven op 29 september), twee langs De Panne en twee langs Zeebrugge. Op 3 september werd een **Ringsnavelmeeuw** *L delawarensis* in tweede winterkleed geclaimd in de Voorhaven van Zeebrugge. Een adulte **Grote Burgemeester** *L hyperboreus* vloog op 18 oktober over Lier. Een **Lachstern** *Gelochelidon nilotica* vloog op 16 september langs

Oostende. **Reuzensterns** *Sterna caspia* vlogen op 13 september langs Mariakerke, op 21 september over de Schelde bij Dendermonde en twee exemplaren zaten op 26 september in Het Zwin bij Knokke. Kortstondig pleisterende **Witvleugelsterns** *Chlidonias leucopterus* werden gezien op 17 september te Zeebrugge, op 15 en 27 september te Oostende en op 9 oktober te Escanaffles, Hainaut. Op 16 september vloog een **Zwarte Zeekoet** *Cephus grylle* langs Oostende; hier trok op 19 oktober ook een **Papegaaiduiker** *Fratercula arctica* langs. Te Zeebrugge werd op 28 oktober een voorbijvliegende **Kleine Alk** *Alle alle* opgemerkt.

BIJENETERS TOT GORZEN Op 25 september pleisterden 10 **Bijeneters** *Merops apiaster* in De Wertschoek bij De Panne; op 26 september groeide dit aantal aan tot 16 exemplaren. Er werden **Grote Piepers** *Anthus richardi* waargenomen te Blokkersdijk; Bredene (negen); De Panne; Lier (twee); Merksplas, Antwerpen; Nieuwpoort (22); Oostmalle-Zoersel en Zeebrugge (acht). Er vlogen **Roodkeelpiepers** *A cervinus* over Bredene (vijf); Deurne; Heist (twee); Longchamps (twee); Nieuwpoort (drie); Roksem en Zeebrugge (drie). Een zingende **Cetti's Zanger** *Cettia cetti* was van 25 september tot ten minste 8 oktober aanwezig bij De Panne. Een melding van een **Graszanger** *Cisticola juncidis* kwam van Zeebrugge op 11 september. Bijzonder groot was de verbazing toen op 14 oktober de derde Belgische **Kleine Sprinkhaanzanger** *Locustella lanceolata* werd ontdekt in de Voorhaven van Zeebrugge, op vrijwel dezelfde plek als het vorige exemplaar in 1991! Op 3 september werd een **Waterrietzanger** *Acrocephalus paludicola* gevangen bij Tienen. Bij Beerse werd op 24 september een **Veldrietzanger** *A agricola* geringd. Een **Kleine Spotvogel** *Hippolais caligata* liet zich op 15 september uitermate goed bestuderen op de punt van de Westdam te Zeebrugge. De vijfde **Provençalse Grasmus** *Sylvia undata* voor België, alweer een mannetje, verbleef op 1 en 2 oktober in De Westhoek bij De Panne. **Sperwergrasmussen** *S nisoria* werden geringd te Beerse op 2, 13 en 15 september; bij Meetkerke, Westvlinders, op 18 september; bij Nieuwpoort op 7, 14 en 19 september en bij Zwijnaarde op 7 oktober. Er werden ten minste 28 **Bladkoningen** *Phylloscopus inornatus* gezien. Rond 11 oktober werd een **Raddes Boszanger** *P schwarzi* gevangen bij Herne, Hainaut. Een **Siberische Tijftjaf** *P collybita tristis* werd op 1 oktober geringd bij Neerpelt, Limburg. Er werden **Kleine Vliegenvangers** *Ficedula parva* waargenomen te Zeebrugge op 21 september en bij Heist op 8 en 11 oktober. Een **Bosgors** *E rustica* verbleef op 22 oktober gedurende slechts één minuut bij Nieuwpoort.

Deze waarnemingslijst kwam tot stand met medewerking van Hugues Dufourny (Hainornitho), Dirk Symens (VLAVICO) en Willy Verschuere (Linkeroever). Ook de hulp van al diegenen die (hun) waarnemingen meedeelden op de Belgische Dutch Birding-vogellijst (03-4880194) was hier onontbeerlijk.

Gerald Driessens, Bosstraat 44, 2500 Lier, België

DBA-nieuws

DBA-vogeldag in Utrecht op zaterdag 11 februari 1995 De traditionele DBA-vogeldag vindt ook in 1995 weer plaats in Utrecht, Utrecht, en wel op zaterdag 11 februari. De lokatie is dezelfde als de laatste jaren gebruikelijk, het Hoofdgebouw Diergeneeskunde, Yalelaan 1 in De Uithof, Utrecht. De Uithof is bereikbaar met de auto (afslag 'Uithof', aangegeven vanaf de A27 en A28; na het AZU-ziekenhuis eerste weg links) en per bus met de lijnen 11 en 12 vanaf Utrecht CS. De zaal gaat om 09:00 uur open. De toegangsprijs bedraagt NLG 10.00. Ook niet DBA-begunstigers zijn van harte welkom. Het programma begint om 10:00 uur en het streven is om 17:00 uur klaar te zijn met het programma.

Het programma voorziet ook deze keer in de bekende 'mystery-bird competition' door Arnold van den Berg (we hopen op een krachtmeting van alle 'cracks' die zich de laatste jaren bij de diverse competities onderscheiden hebben), en het al even bekende en beruchte Jaaroverzicht door Wim Wiegant. Gezien de vele goede soorten in 1994 verwacht Wim wel wat extra tijd nodig te hebben. Er is immers heel wat gezien in het afgelopen jaar. De buitenlandse inbreng op deze DBA-dag is groot te noemen. Vanuit Engeland komt Brian Bland over, die op zijn bekende humoristische wijze het twitchen zal belichten. Andy Butler, eveneens uit Engeland, zal ingaan op de determinatie van lastige kleine *Calidris*-strandlopers, ook wel bekend als 'peeps' en 'stints'. Hij zal tevens een stand inrichten, waar zijn alom geprezen video's over steltlopers verkrijgbaar zijn. Net als vorig jaar drukt in 1995 een buitenlandse vogelorganisatie zijn stempel op de DBA-dag. De African Bird Club (ABC) gaat proberen net zoveel nieuwe leden te noteren als de Oriental Bird Club vorig jaar deed. Naast een stand neemt de ABC ook een deel van het programma voor haar rekening. Het hele programma is onder voorbehoud. Via de DBA-vogellijn (06-32032128; 50 cpm) zullen, naast het definitieve programma, indien nodig wijzigingen worden doorgegeven.

Tussen elke lezing is een pauze gepland om het sociale karakter van de dag te benadrukken maar ook om de stands in de foyer te kunnen bezoeken. Naast uiteraard de DBA zelf, de DBTRS, Ger Meesters Boekproducties, fotografen en kunstenaars uit 'eigen stal' en de eerder genoemde ABC en Andy Butler, zal op deze mini-vogelaarsbeurs nog een aantal interessante stands ingericht worden. Zo heeft In Focus uit Engeland interesse getoond om naar de DBA-dag te komen. Met andere potentiële gast-standhouders wordt nog overlegd.

Iedereen die voor het Jaaroverzicht 1994 dia's beschikbaar wil stellen, wordt dringend verzocht tijdig contact op te nemen met Wim Wiegant, Beatrixlaan 2, 6706 AX Wageningen, Nederland, 08370-22380 (thuis), in dringende gevallen 080-284596 (werk).

Houd er rekening mee dat Wim Wiegant de komende maanden regelmatig in het buitenland vertoeft!

DBA-vogelweek op Texel in oktober 1994 Van zaterdag 15 tot en met zondag 23 oktober 1994 vond de traditionele DBA-vogelweek weer plaats op Texel, Noordholland. Wat meteen opviel was de grote opkomst van vogelaars. De eerste zaterdag was daar in het veld nog weinig van te merken. Er werd hoegenaamd niets noemenswaardig gemeld, op de onvermijdelijke Grote Pieper *Anthus richardi* en een Klapekster *Lanius excubitor* na. De gehuurde zaal in het Eierlandse Huis zat 's avonds echter stampvol. Enno Ebels liet met zijn dialezing over vogelen in Japan zien dat je niet een echte vogelfotograaf hoeft te zijn om een vogelaarspubliek een avondje te onderhouden. Zondag 16 oktober zette de vogelweek op de rails door Jan Mulders ontdekking van een prachtige adulte Amerikaanse Goudplevier *Pluvialis dominica* langs de Schorreweg. Langs diezelfde weg had Bernadette Balten enkele uren daarvoor de eerste Pallas' Boszanger *Phylloscopus proregulus* van de week ontdekt. Nog minstens drie exemplaren zouden volgen. Wim Wiegant ontdekte op maandag 17 oktober een eerste-winter Witsluitbarmsijs *Carduelis hornemanni* langs de Vuurtorenweg. Gedurende drie dagen liet dit exemplaar zich fraai bekijken. De volgende dag ontdekte Arend Wassink een mannetje van dezelfde soort op camping 'Sluftervallei', waar er gedurende de hele week (on)regelmatig één à twee werden gemeld. Door dezelfde vogelaar werd op 17 oktober een Taiga-boomkruiper *Certhia familiaris* ontdekt bij De Cocks-dorp. De dialezing van de uit Engeland overgekomen Afrikaan Peter Ginn trok maandagavond weer ruim 100 vogelaars naar De Cocks-dorp, die de nodige Afrikaanse specialiteiten kregen voorgeschoteld.

Een Hop *Upupa epops* verleende ook dit jaar medewerking aan de DBA-week door de hele week op de 'Sluftervallei' rond te hangen. Een adulte Zwarte Rotgans *Branta bernicla nigricans* bij Zeeburg bleek voor een aantal nog een aanwinst op hun (onder)soortenlijst. Donderdag zorgde de toestroom van vogelaars naar Texel voor logistieke problemen bij de 'mystery-bird competition' in Hotel Nieuw Breda. Met de nodige vertraging ging de wedstrijd toch van start. De top drie: Enno Ebels gevolgd door Marc Guyt en Max Berlijn. Tevens vond die avond de prijsuitreiking plaats van de *big day* die op dezelfde dag was gehouden en waar 12 fietsende dan wel autorijdende teams aan meegedaan hadden. Het winnende team (Aart Vink, Wim Wiegant en Frank Bos) scoorde 114 soorten. Omdat de wedstrijd net als vorig jaar weer geen nieuwe leuke ontdekkingen opleverde, gaat er volgende jaar misschien wat aan de formule gesleuteld worden.

Vrijdag 21 oktober ontdekte Theodoor Muusse een

Dwerggans *Anser erythropus* op de Slufterhoek. Op het wad bij De Cocksdorp zagen twee Duitse vogelaars op zaterdag 22 oktober een Terekrutter *Xenus cinereus*. Bijna alle vogelaars waren toen echter al van het eiland verdwenen om de Witkopgors *Emberiza leucocephalos* bij IJmuiden, Noordholland, te bekijken. Deze soort had het hoogtepunt van de DBA-week kunnen zijn, want een mogelijk exemplaar tussen 10-tallen Geelgorzen *E. citrinella* kon op vrijdag niet teruggevonden worden. De maandag na de DBA-vogelweek, 24 oktober, lukte het Arend Wassink wel om op dezelfde plek (Slufterweg) een eerste-winter vrouwtje Witkopgors eruit te 'peuteren'. Andere goede soorten voor Texel tijdens de week waren onder meer een Kerkuil *Tyto alba*, enkele Noordse Goudvinken *Pyrrhula pyrrhula pyrrhula* (gemeten en gewogen in de Korverskooi) en een Appelvink *Coccothraustes coccothraustes*. De groep van meer dan 70 Strandleeuweriken *Eremophila alpestris* in De Slufter wordt zo langzamerhand de mascotte van de DBA-vogelweek.

Over de invulling van de DBA-vogelweek in 1995 wordt al nagedacht. Maar hoe deze er ook uit komt te zien: als er weer zoveel vogelaars komen opdagen als in 1994 is aan de belangrijkste voorwaarde voor succes voldaan. GIJSBERT VAN DER BENT & AREND WASSINK

Mededeling voor klanten van DBTRS De Dutch Birding Travel Report Service geeft een korting van 15% aan begunstigers van de DBA. Het is daarvoor wel noodzakelijk dat bij een bestelling ter controle het abonneenummer opgegeven wordt. Dit is te vinden op de enveloppe waarin Dutch Birding verstuurd wordt.

Note for customers of DBTRS The Dutch Birding Travel Report Service gives 15% discount to DBA-members. It is therefore necessary to mention your reference-number with your order. This number can be found on the envelope in which your copy of Dutch Birding has been sent.

Aankondigingen & verzoeken

Volunteers for ringing programme in Doñana During 1994-1996, a joint ringing programme of migratory passerines will be carried out in the Doñana region, Spain, by the Estacion Biologica de Doñana, the European Science Foundation and the Almonte District Council. Volunteers, both expert ringers and assistant ringers, are needed to help in the ringing programme during the 1994-95 and 1995-96 seasons, both during autumn (September-November) and spring (February-May). Those interested can contact: J J Chans, Estacion Biologica de Doñana, Avda de María Luisa s/n, Pabellón del Perú, 41013 Sevilla, Spain, telephone +34-959-440032 or +34-959-440036, fax +34-959-440033.

4th MEDMARAVIS Pan-Mediterranean symposium in Tunisia in April 1995 The 4th MEDMARAVIS Pan-Mediterranean symposium will be held in Tunisia on 11-16 April 1995. The symposium will have four main sessions: 1 Coastal biodiversity in North Africa; 2 Population ecology of seabirds in the Western Mediterranean; 3 Population ecology of seabirds in the Eastern Mediterranean and the Black Sea; and 4 Conservation and coastal zone management. There will also be an excursion to Tunisia's famous seabird island Zembra. Those interested in attending the symposium or to present posters or papers can obtain information and a registration form from: John G Walmsley, c/o MEDMARAVIS Symposium, PO Box 2, 83470 Saint-Maximin, France, telephone +33-94594069, fax +33-94594738.

Take part in a revolutionary new event for budget travellers:

Polish Bird Festival

MAY 13th-21st, 1995

For only HFL 375 we offer you:

- ✓ 8 nights half board in double rooms with private facilities;
 - ✓ transfer from/to Warsaw; ✓ a package of very useful informations
- Additionally available at low cost in Poland: local transfers, lunches, guides, beverages etc

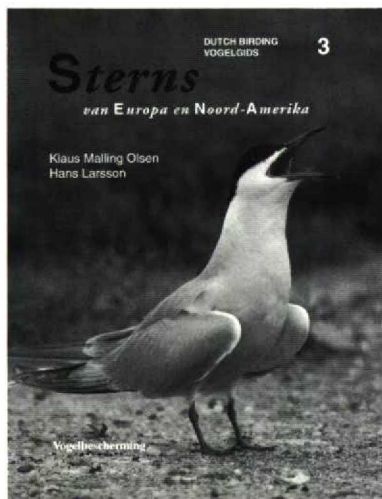
Being in Poland in the best place, at the best time, you can:

- Enjoy the great possibilities for birdwatching nearby and plan your own day trips by coach, bike, on foot, etc.
- See all the "Polish specialities" - probably about 140-170 inland species.
- Have great time in an international atmosphere.

Details at: ☐ Bird Service Tours, Popieluski 105, PL-15641 Bialystok
☎ Tel & Fax +48 85 616768

Dutch Birding Vogelgidsen

Sterns van Europa en Noord-Amerika

Klaus Malling Olsen & Hans Larsson

Sterns zijn sierlijke zee- en moerasvogels, die over de gehele wereld voorkomen. Alle in Europa en Noord-Amerika waargenomen soorten worden in dit boek behandeld. Er wordt veel aandacht besteed aan de in andere veldgidsen veelal onvoldoende beschreven juveniele, onvolwassen en winterkleden. De tekst gaat vergezeld van 41 kleurplaten en meer dan 200 kleurenfoto's.

Redactie: Sandra Gardeslen en Dirk Moerbeek

Dutch Birding Vogelgids 3

ISBN 90-74345-05-0, gebonden

Formaat: 15 x 21 cm

Omvang: 224 pagina's

Illustraties: 208 foto's, 41 kleurplaten

Prijs: NLG 49,90; BEF 995

Jagers van het Noordelijk Halfrond

Klaus Malling Olsen

De enige determinatiegids voor het determineren van de jagers van het Noordelijk Halfrond.

Dutch Birding Vogelgids 1

ISBN 90-74345-01-8

Prijs: NLG 24,90; BEF 475

Roofvogels van Noordwest-Europa

Dick Forsman

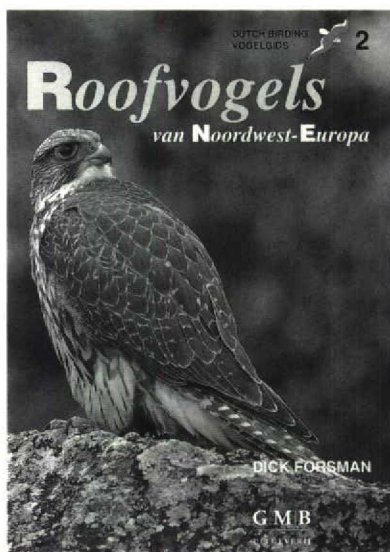
De beste gids voor het determineren van roofvogels in Noordwest-Europa, zowel naar leeftijd, geslacht als soort.

Redactie: Sandra Gardeslen en Dirk Moerbeek

Dutch Birding Vogelgids 2

ISBN 90-74345-03-4

Prijs: NLG 39,90; BEF 825

Voor bovenstaande boeken gelden ledenprijzen en kunnen besteld worden door het overmaken van de ledenprijzen NLG 42,50 (Sterns), NLG 35,- (Roofvogels), resp. NLG 19,90 (Jagers) per exemplaar op girorekening 2989470 t.n.v. Ger Meesters Boekproducties.

In België kunnen de boeken besteld worden door het overmaken van BEF 995, BEF 825, resp. BEF 475 per exemplaar op girorekening 000-1648397-76 t.n.v. Ger Meesters Boekproducties, Haarlem, Nederland.

Dutch Birding Vogelgidsen zijn ook in de boekhandel verkrijgbaar.

Topical, lively, informative and ...

now in full colour

BIRDING WORLD

*Europe's premier monthly magazine for
keen birders.*

★ Identification ★ News ★ Rarities
★ Conservation ★ Europe & Worldwide
★ Prize Quizbirds

"at the top of the market for serious birders" – *BTO News*
"essential reading" – *Birding*

Write now for a FREE sample issue.

– or just subscribe now. For the next 12 issues, send £38

(major credit card nos. with expiry date accepted) to: ***Birding World,***
Stonerunner, Coast Road, Cley next the sea, Holt, Norfolk NR25 7RZ, UK

het Vogeljaar

Het tijdschrift 'Het Vogeljaar' verschijnt zes maal per jaar en houdt haar lezers al ruim 40 jaar op de hoogte van de laatste ontwikkelingen op het gebied van vogelstudie en vogelbescherming.

'Het Vogeljaar' wordt als het meest informatieve vogeltijdschrift in de Benelux beschouwd.

Omdat het geen commercieel blad is kan de abonnementsprijs uiterst laag worden gehouden.

Door overmaking van f 25,- op postbanknummer **964 472** ten name van 'Het Vogeljaar', Boterbloemstraat 20, 5321 RR Heddell (04199 - 1967), onder vermelding **'nieuwe abonnee'** ontvangt u als welkomstgeschenk onze nieuwe veertien-daagse Vogelkalender, waarvan u na gebruik een vogelboekje overhoudt.

DUTCH BIRDING TRAVEL REPORT SERVICE

- When you are planning a birding trip or holiday abroad, ask for recent reports by fellow birders
- More than 1000, worldwide, reports available in English and Dutch
- Quality, birding- and general nature-, travel-reports urgently required
- **Only Dfl. 0.30 per page. Why pay more?**

For ordering catalogue and travel-reports please contact:

DBTRS New address!

Ib Huysman
Postbus 737
9700 AS Groningen
The Netherlands

Telephone

050 - 145 925 (+31 - 50 145 925 from abroad)

Fax

050 - 144 717 (+31 - 50 144 717 from abroad)

BIRDS & BIRDERS, WE CARE FOR BOTH!

Dutch Birding

International journal on Palearctic birds

Chief editor Arnoud van den Berg (+31-23378024)

Deputy chief editor Enno Ebels (+31-30961335)

Executive editor André van Loon (+31-206997585)

Photographic editor René Pop (+31-104508879)

Editorial board Marc Argeloo, Ferdy Hieselaar, Graham Holloway, Peter Meininger, Frank Rozendaal and George Sangster

Editorial advisory board Christine Barthel (Germany), Peter Barthel (Germany), Gerald Driessens (Belgium), Klaas Eigenhuis (Netherlands), Dick Forsman (Finland), Ted Hoogendoorn (Netherlands), Lars Jonsson (Sweden), Killian Mullaney (Ireland), Hans Schekkerman (Netherlands), Hadoram Shirihai (Israel) and Peter Symens (Saudi Arabia)

Editorial assistants Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Hans Gebuis, Hans van der Meulen, Peter de Rouw and Jaap Schelvis

Production and lay-out André van Loon and René van Rossum

Advertising Peter Meijer (+31-348031905, fax +31-348020394)

Subscriptions 1994: NLG 52.50 (Netherlands), BEF 1150.00 (Belgium), NLG 60.00 (other countries inside Europe) and NLG 70.00 (countries outside Europe, airmail). Giro account (Netherlands) 01 50 697; giro account (Belgium) 000 1592468 19; bank account 54 93 30 348 of ABN•AMRO (Bilthoven). All accounts are in the name of the Dutch Birding Association. Payment may also be made by credit card (Access, Eurocard, MasterCard or Visa). Please indicate the account number and expiry date and append a signature. Note: This method of payment is not applicable to subscribers resident in the Netherlands and Belgium.

Dutch Birding is a bimonthly journal with issues in February, April, June, August, October and December. It publishes original articles and notes on morphology, systematics, occurrence and distribution of birds in the Benelux, Europe and elsewhere in the Palearctic region. It also publishes contributions on birds in the Asian-Pacific region and other regions.

The Dutch, English and scientific bird names follow: the *List of Dutch bird species 1994* by A B van den Berg (1994, Santpoort-Zuid); *The 'British Birds' list of English names of Western Palearctic birds* by British Birds (1993, Blunham); the list compiled by C S Roselaar in the Dutch edition of *The illustrated encyclopedia of birds of the world* by C M Perrins (1991, Weert); and *Distribution and taxonomy of birds of the world* by C G Sibley & B L Monroe Jr (1990, New Haven).

Manuscripts should be typewritten or printed with double line-spacing and wide margins on both sides. Word-processed manuscripts should preferably also be submitted on diskette (either in Macintosh or MS-DOS format). More information is available from the editors.

A schedule of payment rates for authors, photographers and artists is available from the editors.

Dutch Birding Association

Board Gijsbert van der Bent (president, +31-171813606), Chris Quispel (secretary, +31-71124825), Arnold Veen (treasurer), Arnoud van den Berg, Roy de Haas and Peter Meijer

Board assistants Theo Admiraal, Gerald Driessens, Ron van den Enden, Hans Gebuis, Ger Meesters, Anja Nusse, Ferry Ossendorp, Wim van der Schot and Kees Tiemstra

Dutch Birding Travel Reports Service (DBTRS) IJb Huysman, Postbus 737, 9700 AS Groningen, Netherlands, telephone +31-50145925, fax +31-50144717

Dutch Rarities Committee (CDNA)

Members Edward van IJzendoorn (chairman, +31-23391446), Karel Mauer, Jan van der Laan, Kees Roselaar, Jelle Scharringa (secretary, +31-30523801), Hans Schekkerman, Gerard Steinhaus and Wim Wiegant (archivist)
The CDNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithological Union

© 1994 Stichting Dutch Birding Association. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists. ISSN 0167-2878.

Printed by Albédon/Klop BV, Postbus 3211, 2220 CE Katwijk, Netherlands

Dutch Birding

Jaargang 16 nummer 6 december 1994 *Volume 16 number 6 December 1994*

Artikelen

- 221 Taigaboomkruipers in Zuid-Limburg *Frans J Schepers*
226 Izabelklauwier op Texel in oktober 1993 *Marcel A Capello, Enno B Ebels & Wilfried R L Mahu*
229 Izabelklauwier te Heist in september 1989 *Gunter De Smet & BAHC*

Mededelingen

- 231 Geelpootmeeuw gepaard met Kleine Mantelmeeuw broedend te IJmuiden *Fred Cottaar & Kees Verbeek*
232 Hybrid Azure x Blue Tits in Europe *Leo J R Boon*
235 Transatlantic migration by ringed birds from North America *John V Dennis*
237 Geographical variation within western populations of Clamorous Reed Warbler *C S (Kees) Roselaar*

Asian-Pacific birds

- 239 Species limits within Garnet Pitta-complex *Frank Rozendaal*

Brieven

- 245 Afwijkende Tjiftjaf te IJmuiden in december 1992 is Fitis? *Gunter De Smet*

Recensies

- 246 *New World warblers* by Jon Curson, David Quinn & David Beadle *André J van Loon*
246 *Vogels in Flevoland 2* door Ruud van Beusekom et al (redactie) *Klaas J Eigenhuis*
247 *Watervogeltellingen in het zuidelijk Deltagebied 1987-91* door Peter L Meininger, Cor M Berrevoets & Rob C W Strucker *André J van Loon*
247 *Zeevogeltellingen in Nederland in de jaren tachtig* door Maarten Platteeuw, Nick F van der Ham & Jan E den Ouden *Klaas J Eigenhuis*

225 Corrigenda

WP reports

- 248 WP reports: August-November 1994 *Arnoud B van den Berg*

Recente meldingen

- 257 Nederland: september en oktober 1994 *Ruud M van Dongen, Hans Gebuis & Peter W W de Rouw*
262 België: september en oktober 1994 *Gerald Driessens*

DBA-nieuws

- V DBA-vogeldag in Utrecht op zaterdag 11 februari 1995; DBA-vogelweek op Texel in oktober 1994; Mededeling voor klanten van DBTRS; Note for customers of DBTRS

Aankondigingen & verzoeken

- VI Volunteers for ringing programme in Doñana; 4th MEDMARAVIS Pan-Mediterranean symposium in Tunisia in April 1995

Voorplaat: Grauwe Pijlstormvogel *Puffinus griseus*, Falkland-eilanden, januari 1991 (*René Pop*)

Front cover: Sooty Shearwater *Puffinus griseus*, Falkland Islands, January 1991 (*René Pop*)